

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za hrvatski standardni jezik

Zagreb, 18. lipnja 2013.

**POPRIDJEVLJENA KONSTRUKCIJA GLAGOLSKOGA PRILOGA
SADAŠNJEG I NJEZIN UTJECAJ NA HRVATSKU SINTAKSU**

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS bodova

Mentorica:

prof. dr. sc. Bernardina Petrović

Studentica:

Sanja Koren

SADRŽAJ

1. Uvod	4
2. Pojam i definicija priloga	5
2.1. Što je prilog?	5
2.2. Razlika između glagolskoga i imeničkoga priloga	6
2.3. Značajke glagolskoga priloga	8
3. Razvoj glagolskoga priloga	10
3.1. Razvoj participa – od staroslavenskoga do danas	11
4. Problem terminološkog određenja	14
4.1. Pridjevske značajke glagolskoga priloga sadašnjeg	15
4.2. Kada pridjev, a kada prilog?	18
4.2.1. Semantička razina	19
4.2.2. Morfosintaktička razina	27
5. Kontrastivna analiza	33
5.1. Kratki prikaz njemačkih i engleskih participa	35
5.2. Metodologija rada	38
5.3. Usporedba njemačkih participa i engleskih prijevoda	40
5.4. Usporedba njemačkih participa i hrvatskih prijevoda	44
6. Utjecaj popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg na hrvatsku sintaksu	47
6.1. Moguće sintaktičke preoblike	47
6.2. Jezično bogatstvo ili pomodnost?	49
7. Zaključak	50
8. Popis citirane literature	51
9. Sažetak	53
10. Dodaci	53
10.1. Dodatak 1: Popis rečenica s glagolskim prilogom sadašnjim na mjestu predikatnog proširka	54

10.2. Dodatak 2: Popis rečenica s popridjevljenom konstrukcijom glagolskoga priloga sadašnjeg na mjestu predikatnog proširka.....	56
10.3. Dodatak 3: Tvorbeni tipovi aktivnog participa prezenta u staroslavenskome jeziku	57
10.4. Dodatak 4: Primjeri popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg iz svakodnevnog govorenog jezika	58
10.5. Dodatak 5: Primjeri popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg iz svakodnevnog govorenog jezika u kontekstu.....	60
10.6. Dodatak 6: Usporedba participa i njegovih prijevodnih inačica.....	68
11. Zahvale	88
12. Životopis.....	89

U radu se govori o problematici vezanoj uz glagolski prilog sadašnji koji u određenim (popridjevljenim) konstrukcijama dobiva „status“ pridjeva. Taj se jezični fenomen prvo promatra dijakronijski, odnosno istražuje se njegovo podrijetlo uzimajući u obzir staroslavenski jezik i objašnjava se u kontekstu razvoja hrvatskih participija. Drugi dio rada bavi se kontekstualizacijom konstrukcije – usporedbom s drugim jezicima gdje možemo pratiti sličan fenomen (engleski, njemački). Usporedba se ponajprije temelji na analizi prijevoda, objašnjavaju se participi u njemačkome i engleskome te se navode primjeri jer je utjecaj prijevoda s tih dvaju jezika povećao učestalost korištenja popridjevljene konstrukcije u hrvatskome jeziku, što se i dokazuje iznesenim primjerima. Nakon analize ispituje se prihvatljivost spomenute konstrukcije te se ukazuje na mogućnost njezine zamjene opisnom konstrukcijom. Uz to iznosi se kratka rasprava o posljedicama uporabe opisanoga jezičnog fenomena na hrvatsku sintaksu. Na kraju se nalazi kratak osvrt na iznesenu problematiku.

1. UVOD

Ovaj se rad primarno bavi morfološkom kategorijom glagolskoga priloga sadašnjeg čiji se status, upravo unutar morfološkog određenja, nastoji rasvijetliti pomoću parametara koji ga, kao što će biti prikazano, dovode u blisku vezu s kategorijom pridjeva. Uzimajući u obzir razinu sintakse i semantike, promatraju se karakteristike glagolskoga priloga sadašnjeg te njegovo specifično ponašanje u određenim (predatributnim) pozicijama. Na početku se iznosi najčešća klasifikacija iz jezičnih priručnika vezana uz glagolski prilog sadašnji, a koja se većinom oslanja na tradiciju čije objasnidbeno težište počiva na vrstama riječi. Zatim se unutar kratkoga povijesnog pregleda navode mogući razlozi uvriježene klasifikacije te se nudi perspektiva kojom se, s objasnidbenim težištem na sintaktičko-semantičkim obilježjima, uvodi u daljnje razmatranje ovoga fenomena.

Spomenuti fenomen promatra se na morfosintaktičkoj i semantičkoj razini, pri čemu se morfosintaktička suprotstavlja semantičkoj razini. Pokušava se razjasniti terminološko određenje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg u odnosu na pridjev. Kako bi se pružio bolji uvid u temu, navode se primjeri iz jezika u kojima postoji slična konstrukcija, određena morfološki i sintaktički – npr. u njemačkome, ili – što je posebno zanimljivo – određena većim dijelom sintaktički, npr. u engleskome. Uspoređujući inačice prijevoda iz obaju jezika, objašnjava se na koji se način spomenuta konstrukcija uklopila u hrvatski jezik. Na osnovi prikupljenog korpusa promatra se utjecaj popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg na hrvatsku sintaksu. Pokušava se ponuditi odgovor na pitanje je li spomenuta konstrukcija utjecala na sintaksu ili je sintaksa proizvela potrebu za sve većom raširenošću njezine uporabe. Predlažu se preoblike kojima se može zamijeniti postojeća konstrukcija te se iznosi kratka rasprava o nužnosti ili suvišnosti takvih preoblika. Na kraju se osvrće na predložene zaključke.

2. POJAM I DEFINICIJA PRILOGA

Kao što je već spomenuto u uvodnome dijelu, kategoriji priloga često se pristupa isključivo morfološki. S obzirom na to da je cilj ovoga rada predstaviti prilog i u nekom drugom svjetlu, u okružju drugih kategorija i s aspekta drugih razina, ne nužno i isključivo morfološke, postojeće se definicije priloga preispituju. No, prvo valja iznijeti spomenutu problematiku.

2.1. Što je prilog?

Prilog, kao što i sam naziv govori, jest riječ koja se prilaže nekoj drugoj riječi. Ta je druga riječ kojoj prilog naginje nerijetko, ali ne nužno, glagol. Većina bi na postavljeno pitanje odgovorila naučenom definicijom iz školskih dana – riječ koja se prilaže glagolu, a izriče okolnosti pod kojima se radnja vrši. Čini se da je spomenuta definicija na sličan način predstavljena i u hrvatskim gramatikama koje prilog opisuju na sljedeći način: „**Prilozi** su riječi koje se prilažu drugim, obično punoznačnim riječima da ih pobliže odrede.“ (Barić et al. 1997: 273). Značenjski prilozi izriču okolnost, mjesto, vrijeme, način, uzrok (usp. Barić et al. 1997: 273-4). U samoj se definiciji ne spominje moguće stupnjevanje priloga, a ni njihovo porijeklo. Te su značajke objašnjene u zasebnim poglavljima. Iako nije eksplicitno navedeno da prilozi obično funkcioniraju kao modifikatori glagola, spominje se da mogu „pobliže označivati i imenicu ako ona znači radnju.“ (ibid: 274), iz čega bi se moglo pretpostaviti kako je primarna funkcija priloga da pobliže označuje riječ kojom se izriče radnja, što je nerijetko (ali ne isključivo) glagol. Slična definicija priloga je i u *Gramatici hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*: „Nepromjenjive riječi koje se dodaju najčešće glagolima za označivanje mjesta, vremena, načina, uzroka, svrhe i količine radnje zovu se prilozi.“ (Težak – Babić 1996: 133). No, za razliku od *Hrvatske gramatike* ovdje se spominje mogućnost prilaganja takvih riječi i pridjevima (usp. ibid.). Značenjski, uz mjesto, vrijeme, način i uzrok, spominje se izricanje posljedice i količine (usp. ibid.). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* ne nudi definiciju priloga, već ga samo spominje unutar poglavlja tvorbe riječi. Unutar poglavlja sintakse definiciju nudi *Slavenska poredbena gramatika*: „Prilozima u običnom značenju zovemo one riječi koje pobliže označuju glagol (i glagol *biti*), i to u prostoru, vremenu ili inače kako. No prilog je već u ie. prajeziku mogao označivati i pridjev i drugi koji prilog.“ (Ivšić 1970: 329).

Valja napomenuti da se spomenute definicije najčešće nalaze unutar poglavlja morfologije, odnosno vrsta riječi, te su sintaktička obilježja priloga ostavljena postrani. Uzrok

takvu stanju u hrvatskim priručnicima Pranjković vidi u nedostatku temeljitijih obrada takvih riječi i njihovih gramatičkih funkcija (usp. Pranjković 2002: 22).

„Za razliku od promjenjivih riječi, kojih su oblici »morfologizirani« pa se već sami po sebi nadaju gramatičkome opisu, nepromjenjive riječi, koje su većim dijelom gramatikalizirane (veznici, prijedlozi, partikule, neke zamjenice te, osobito, neki prilozi) puno slabije (bar u nas) prolaze u gramatičkim i u leksikografskim (eksplikativnim) opisima. Autori gramatičkih priručnika većinom se zadovoljavaju utvrđivanjem vrste kojoj takve riječi pripadaju i nekim vidom njihove klasifikacije (npr. prijedlozi s genitivom, veznici uzročnih rečenica, neodređene zamjenice, mjesni, vremenski i načinski prilozi i sl.), a u rječnicima se obično, uglavnom preopćenito i neprecizno, navode njihova značenja bez opisa izuzetno važne uloge takvih riječi u organizaciji većih sintaktičkih jedinica i cjelina.“ (Pranjković 2002: 22).

Nadalje, uzimajući u obzir složenu problematiku definiranja takvih vrsta riječi, Pranjković priloge uvjetno naziva »riječima sviju vrsta« (usp. ibid: 23). Ipak, najčešća sintaktička uloga koja se spominje kod priloga jest upravo ona priložne oznake. Također je zanimljivo primijetiti da se porijeklu priloga ne pristupa s povijesnog, takoreći dijakronijskog aspekta, već se o porijeklu priloga govori u kontekstu tvorbenih postupaka. Tako se daju primjeri *ležećke, stojećke, sjedećke* za koje se tvrdi da su nastali od drugih priloga dodavanjem priložnih sufikasa radi jačeg obilježavanja priložnosti (usp. Barić et al. 1997: 276), no sam postanak tih priloga nije jasan. Iako se spominje da su nastali od glagolskih osnova, nigdje ne postoji ni upućivački znak na poglavlje o glagolima. Priloge koji su svojim postankom vezani uz glagole može se pronaći upravo uz glagole s objašnjenjima sličnima već spomenutima te, ponovno, morfološko-tvorbenim pristupom. Kako bi se status glagolskoga priloga bolje rasvijetlio u kontekstu samih priloga, nude se neke teze vezane uz imeničke i glagolske priloge.

2.2. Razlika između glagolskoga i imeničkoga priloga

Kao što je već istaknuto, hrvatski jezični priručnici ne nude detaljan opis kategorije priloga na jednome mjestu, a ondje gdje je opis i ponuđen, vrlo je oskudan i, moglo bi se čak reći, nepotpun. Upravo zbog toga ne postoji neka jasna podjela priloga. Najčešća podjela na koju se može naići jest ona, uvjetno rečeno, semantička, odnosno pregled mogućih okolnosti vršenja radnje koju prilozi specificiraju. Pod time se ponajprije misli na priloge koji označavaju vrijeme, mjesto, način, posljedicu i sl. Budući da u poglavlju gdje se najčešće

pojavljaju objašnjenja priloga nije razjašnjena sama narav¹ priloga, valja razgraničiti dvije naizgled očite vrste priloga kako bi se moglo sustavnije pristupiti problematici.

Sam naziv *imenički prilozi* možda i nije opravdan², već stoji samo kao opreka *glagolskim priložima* koji su predmet interesa ovoga rada. Pod *imeničkim priložima* misli se na sve priloge koji pokazuju približno isto ponašanje u rečenici – u morfološkom i sintaktičkom smislu. Takvi prilozi najčešće vuku korijen upravo iz imenskih riječi (imenica, pridjeva, brojeva) te poneki i pokazuju značajke karakteristične za imenske riječi. Tako se na primjer neki prilozi mogu komparirati, što hrvatski priručnici najčešće prešućuju ili iznose kao iznimku, vjerojatno zbog toga što se bilo kakva promjena kod priloga kosi s osnovnom definicijom njihove nepromjenjivosti. Ako se priložima pristupa sa stajališta nepromjenjivosti, ujedno se može tvrditi da pripadaju tzv. zatvorenoj vrsti riječi kao što je to slučaj s prijedlozima i česticama. Osnovno obilježje zatvorenih vrsta riječi jest da su nehomogenije – semantički, sintaktički, morfološki – od otvorenih vrsta (usp. Marković 2010: 29). Čini se da to ipak nije posve točno kada se radi o priložima. Ne samo da pokazuju neka obilježja po kojima ih se može i okarakterizirati kao otvorenu vrstu riječi, već pokazuju i izvjesnu otvorenost u smislu proširenja vrste, odnosno uvrštavanja novih priloga. Vrlo je netipično za nepromjenjive riječi da derivacijskim postupcima mogu proizvesti nove, isto tako nepromjenjive riječi. Zasad će se ova značajka uzeti samo kao netipična, a poslije će izneseno odstupanje biti detaljnije objašnjeno.

Što se pak tiče *glagolskih priloga*, njih se redovito spominje u poglavlju o glagolima, a glagolski su izgleda upravo po svome postanku od glagola. Ta je „logičnost“ podložna daljnjem ispitivanju jer se kod priloga u općenitom smislu, uvjetno nazvanima *imeničkim priložima*, ne iznosi eksplicitno njihov postanak³, niti se objašnjava zašto su drugačiji od glagolskih priloga. Zanimljivo je primijetiti kako ne postoji ni upućivački znak koji bi sugerirao čitatelju da potraži poglavlje o drugoj „vrsti“ priloga, odnosno uputio ga na poglavlje o glagolima.

¹ Pod *narav* misli se na obilježja koja prilog čine prilogom, odnosno pobližu specifikaciju u odnosu na morfološko i sintaktičko ponašanje priloga te samog postanka (uvid koji je iznesen tek u poredbenim gramatikama).

² Valja napomenuti da se u hrvatskim jezičnim priručnicima često izmjenjuju termini *imenske riječi* i *imeničke riječi*. Ovdje se koristi naziv *imenički* samo kako bi se naznačila distinkcija u odnosu na glagolske priloge. Pod *imenskim* riječima najčešće se misli na imenice, pridjeve i zamjenice jer pokazuju slična obilježja – ponajprije obilježje deklinacije, za koju se smatra da nije obilježje priloga. *Imeničko* bi u tom smislu bilo ono što se odnosi na imenicu. Budući da je tema rada vezana uz drugu krajnost, glagolske priloge, ova se distinkcija uvodi samo radi lakšeg razlikovanja različite naravi priloga.

³ *Hrvatska gramatika* iznosi mogući postanak priloga od drugih vrsta riječi te navodi priloge porijeklom od glagolskih osnova i daje sljedeće primjere: *šutke*, *žmirke*, *stoječke*, *ležečke*, *letimice*, *hotice*, *nehotice* (Barić et al. 1997:275) pritom zanemarujući tvorbeni postupak nastanka *stoječke* i *ležečke*.

2.3. Značajke glagolskoga priloga

Glagolski je prilog, kao što i sam naziv govori, usko vezan uz glagol. U hrvatskim je jezičnim priručnicima obrađen unutar poglavlja o glagolima, a definira se isključivo na razini tvorbe riječi. Tako se dosad spomenute gramatike slažu u načinu tvorbe glagolskog priloga, no nijedna ne nudi definiciju glagolskog priloga. Kao što je već prethodno spomenuto, nameće se zaključak da je glagolski prilog glagolski upravo po tome što je nastao derivacijskim postupkom od glagola. Glagolski se prilog dijeli na sadašnji i prošli.

Glagolski prilog sadašnji naziva se još i participom prezenta, što se objašnjava u sljedećem poglavlju. „**Glagolski prilog sadašnji** ili **particip prezenta** imaju samo nesvršeni glagoli. Tvori se tako da se obliku 3. lica množine prezenta doda nastavak *–ći*, uz promjenu ili bez promjene naglaska.“ (Barić et al. 1997: 244). Slična se definicija može pronaći i u *Gramatici hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta* (usp. Silić – Pranjković 2005: 93) te *Gramatici hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje* (usp. Težak – Babić 1996: 128). *Gramatika hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta* dodaje ovoj definiciji i semantičko objašnjenje: „Njime se izražava glagolska radnja kao pratnja radnje izražene predikatnim glagolom.“ (Silić – Pranjković 2005: 93) i sintaktičko: „Glagolski prilog sadašnji može nastupiti i u ulozi zavisnoga dijela složene rečenice.“ (ibid: 94).

Slični se pristup primjenjuje i kod glagolskog priloga prošlog ili participa perfekta: „**Glagolski prilog prošli** ili **particip perfekta** tvori se tako da se infinitivnoj osnovi doda nastavak *–vši* ili *–avši*. Nastavak *–vši* dodaje se ako osnova svršava na samoglasnik.“ (Težak – Babić 1996: 129). Čini se da je jedina nepodudarnost u hrvatskim jezičnim priručnicima što se tiče tvorbe glagolskog priloga prošlog glagolski vid, o kojem se također više govori kasnije, odnosno pitanje mogu li svi glagoli tvoriti glagolski prilog prošli ili samo glagoli svršena vida. Budući da glagolski prilog prošli ne ulazi direktno u problematiku ovoga rada, ta se polemika zasad ostavlja postrance. Kao što se može vidjeti, glagolskome se prilogu pristupa slično kao i prilogu općenito, a distinkcija između imeničkoga i glagolskoga priloga uopće se ne spominje. No, kako ta granica ne bi ostala nerazjašnjena, odnosno kako bi se olakšalo razumijevanje glagolskog priloga koji ulazi i u domenu pridjeva, iznose se neke različitosti koje se primjećuju na sintaktičkoj i semantičkoj razini. Također, ni morfološka razina ne ostaje zanemarena, ali se njoj pristupa i s dijakronijskog aspekta.

Konkretniji opis glagolskoga priloga nudi Pranjković suprotstavljajući ga glagolu: „Relacija između priloga i glagola još je očitija u pravim glagolskim prilogima, dakle u glagolskim oblicima koji izražavaju temeljna svojstva glagola (npr. značenje procesualnosti i glagolski vid), ali poprimaju i svojstva odnosno funkcije priloga, »okolnost« (npr. *čitajući*,

pročitavši). Riječ je dakle o oblicima u kojima se cirkumstancijalizira proces.“ (Pranjković 2002: 25).

Sintaktički gledano, većina priloga ima funkciju priložne oznake. No, to nije slučaj s glagolskim prilogom. „Glagolski prilozi u hrvatskom su književnom jeziku oblici kojima se izražava upravo glagolski predikatni proširak. To im je jedina služba.“⁴ (Katičić 1991:462). Katičić primjećuje ovu zanimljivu funkciju glagolskog priloga te navodi i primjere (v. *Dodatak 1*). Što se tiče kategorije predikatnog proširka⁵, u hrvatskim jezičnim priručnicima njoj se pristupa najčešće unutar poglavlja o sintaksi, no postoji izvjesno neslaganje u samoj odredbi predikatnog proširka – ta se kategorija nerijetko poistovjećuje s predikatnim imenom (*Hrvatska gramatika*) ili ju je pak moguće pronaći samo unutar predmetnog kazala, dok se u sadržaju ne spominje (*Gramatika hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta*). Za potrebe ovoga rada predikatnim proširkom smatra se ovaj Katičićev opis (ostale se gramatike manje-više slažu u tome): „Svaki glagolski predikat može se proširiti tako da se uza nj uvrsti predikat druge jedne ishodišne rečenice. Takav predikat, uvršten u rečenicu uz njezin predikat, zove se *predikatni proširak*. Kao predikat, tako i predikatni proširak, koji i sam jest preoblikovani predikat, može biti glagolski i imenski.“ (Katičić 1991:452).

S obzirom na to da je u središtu ovog rada glagolski prilog sadašnji, upravo se primjerima i objašnjenjima vezanima uza nj posvećuje najviše pozornosti. To jest, u kontekstu predikatnog proširka zanimljiv jest glagolski predikatni proširak. Predikatni je proširak rezultat preoblike, odnosno uvjetno rečeno stapanja dviju rečenica u jednu. „Predikatni proširak sam je predikat jedne ishodišne rečenice. Uvrštava se uz glagolski predikat druge i on pri toj preoblici i u sklopljenoj rečenici ostaje predikat. Ne gubeći svoju predikatnu narav on proširuje sadržaj predikata, a ne određuje ga pobliže, kako to čini priložna oznaka.“ (ibid: 452). U značenjskom smislu glagolski prilozi označuju radnju druge rečenice (odnosno ishodišne rečenice gdje su u službi predikata) koja je preoblikom postala dijelom prve rečenice, i to na način da upućuju na sadašnjost, odnosno prošlost te druge rečenice u odnosu na radnju prve.

„Glagolski prilog sadašnji, jer se tvori od nesvršenih glagola, označuje radnju koja je paralelna s radnjom označenom glagolom u predikatu, npr. *Obično predaje stojeći* ili *Prolazio je kraj nas pjevušeći*. Glagolski prilog prošli, koji se tvori od svršenih glagola, označuje radnju koja prethodi radnji označenoj glagolom u predikatu, npr. *Promatrao nas je nalaktivši se*.“ (Silić – Pranjković 2005: 292).

⁴ Istaknula S.K.

⁵ Predikatni se proširak naziva još i rezultativnim sekundarnim predikatom (usp. Marković 2010), no kako je naziv *predikatni proširak* učestaliji u dosadašnjoj literaturi, taj se naziv koristi i u ovome radu.

Semantičku strukturu rečenice u kojoj se nalazi glagolski prilog u službi predikatnog proširka Katičić objašnjava kao rijek (usp. Katičić 1991: 452), misleći pod time na dio koji izriče temeljno sadržajno ustrojstvo rečenice, a što je najčešće neka radnja, neko zbivanje ili neko stanje (usp. *ibid*: 24). Dok imenički prilog izražava rečenične okolnosti, glagolski prilog nadopunjuje predikat, pri čemu je subjekt ishodišne rečenice jednak subjektu druge rečenice. Može se stoga zaključiti da je uz navedeno bitna razlika između glagolskih i imeničkih priloga upravo ta što glagolski prilozi imaju isključivo sintaktičku ulogu predikatnog glagolskog proširka. Oni se ne mogu naći u funkciji priložne oznake ili pak, što je slučaj s nekim glagolskim priložima koji podliježu komparaciji, odnosno pokazuju i pridjevske osobine, u atributnoj funkciji. Također, ne može ih se pronaći u službi predikatnog imena⁶. No, u toj se funkciji, kao i u funkciji atributa, može naći specifičan oblik, kao što Katičić primjećuje: „Uz glagolski prilog sadašnji postoji međutim i glagolski pridjev⁷ (particip) jednake tvorbe, različit od priloga po naglasku i, dakako, po tome što ima sva tri roda, oba broja i svih sedam padeža. Javlja se kao atribut uz imenice.“ (*ibid*: 462) (v. *Dodatak 2*).

Kao što je već rečeno, često se uz sam termin *glagolski prilog* spominje i *particip*. O čemu se zapravo radi, objašnjava se u idućem poglavlju.

3. RAZVOJ GLAGOLSKOGA PRILOGA

Kao što je već spomenuto, u literaturi se, paralelno uz naziv glagolski prilog sadašnji, spominje i *aktivni particip prezenta*. Taj se naziv najčešće upotrebljava u kontekstu staroslavenskoga jezika, odnosno crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije. U tom smislu valja pojasniti postanak glagolskog priloga sadašnjeg kako bi se razjasnio njegov oblik i funkcija u današnjem hrvatskome jeziku.

⁶ Za potrebe rada predikatnim imenom smatra se ono što *Gramatika hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta* naziva kopulativnim i semikopulativnim predikatom te se razlikuje od imenskog predikatnog proširka s kojim pokazuje izvjesnu podudarnost kao što je istaknuto u *Hrvatskoj gramatici*. Oba se termina mogu svesti pod zajednički nazivnik imenskog predikata, no budući da je to ipak malo preopširan termin, predikatnim imenom smatra se imenska riječ koja stoji uz oblike pomoćnog glagola biti ili uz glagole koji se u rečenici ponašaju slično glagolu biti. Ta se imenska riječ najčešće nalazi u nominativu, no također može biti u instrumentalu ili izraz u dativu. Samoznačni glagol u infinitivu koji stoji na mjestu dopune predikatu tretira se kao višestrukosloženi predikat. Dalje u radu pojam se *predikatnog imena* suzuje na komplement, tj. dodatak, kopule kako analiza uzima takvu sintaktičku ulogu kao jednu od mogućih sintaktičkih uloga (utora) u kojima se popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg može naći.

⁷ Katičić ovdje upotrebljava naziv *glagolski pridjev* samo u smislu da spomenuta konstrukcija ima obilježje pridjeva, iako je oblikom jednaka glagolskom prilogu sadašnjem. Pritom Katičić ne poistovjećuje glagolski prilog sadašnji koji dolazi od participa s glagolskim pridjevom sličnog postanka.

3.1. Razvoj participa – od staroslavenskoga do danas

Kada se govori o aktivnom participu prezenta može se pretpostaviti da je to samo jedna od mogućih podvrsta participa. Samom pojmu *particip* valja ponajprije pristupiti s dijakronijskog aspekta jer se on ne navodi kao zasebna kategorija u hrvatskim jezičnim priručnicima, osim ako nije u kontekstu glagolskih priloga ili glagolskih pridjeva. Damjanović daje definiciju participa: „Participi su gramatički oblici koje su tako imenovali antički gramatičari uvidjevši da oni, s jedne strane, pripadaju glagolima (kadšto izražavaju vrijeme, stanje i imaju rekciju), a, s druge strane, pripadaju imenima, (jer imaju kategoriju padeža i roda).“ (Damjanović 2005:137). Jurčević nudi sličnu definiciju participa:

„**Naziv aktivnoga participa prezenta** (nadalje: *appz*) potječe iz klasične latinske gramatike, a označuje **glagolski** oblik **pridjevske** funkcije i sav je u znaku dvostrukosti: kao što je sama riječ **particip** dvokorijenska složenica, tako se većina njegovih značajki ostvaruje u paru, tj. dvočlano. Evo kako: najprije termin **particip** načinjen je od dviju latinskih riječi *partem capere* (=uzeti, uzimati dio). Od glagola mu je podrijetlo i stoga ima kategoriju vremena (particip prezenta i preterita), kategoriju glagolskoga stanja (aktivni i pasivni participi). Pridjevske su značajke u tome što oni imaju kategoriju padeža i roda. (Jurčević 2004: 608).

Damjanović dalje pojašnjava kako je participa sveukupno bilo pet – aktivni particip prezenta i pasivni particip prezenta te aktivni particip preterita (prvi i drugi) i pasivni particip preterita (usp. Damjanović 2005: 137). Aktivni se particip prezenta razvio u glagolski prilog sadašnji, pasivni se particip prezenta najčešće prenosi zavisnom rečenicom⁸ ili, kod negacije, pridjevima na -iv ili -ljiv, aktivni se particip preterita prvi prevodi najčešće glagolskim prilogom prošlim, dok aktivni particip preterita drugi najčešće dobiva oblik glagolskog pridjeva radnog, a pasivni particip preterita dobiva oblik glagolskog pridjeva trpnog. Budući da je tema ovoga rada glagolski prilog sadašnji, više se govori o njegovom razvoju.

Kao što je već prethodno spomenuto, hrvatski se jezični priručnici kod definicije glagolskih priloga najčešće usredotočuju na njihovu tvorbu. Pritom se spominje naziv particip, no samo površno, dok detaljnije objašnjenje izostaje. „U literaturi se uglavnom raspravlja o podrijetlu pojedinih oblika, utvrđuje se vrijeme od kada definitivno prevladava oblik na -ći (-ući/-eći), ali se ne daje odgovor zašto je oblik na -ći prevladao i uopćio se u hrvatskome sustavu.“ (Gabrić-Bagarić 1995: 55). Odgovor na pitanje usvajanja nastavka na -ći valja potražiti u shemi⁹ tipova i nastavaka participa iz staroslavenskoga.

⁸ Jurčević tvrdi kako je pasivni particip prezenta nestao gotovo bez traga (usp. Jurčević 2004: 608), dok Damjanović spominje kako je vjerojatno da se danas u jeziku izražava zavisnom rečenicom (usp. Damjanović 2005: 141).

⁹ Detaljniji prikaz tvorbenih tipova aktivnog participa prezenta v. u *Dodatak 3*.

bere – beruć(e) – berući
ide – iduće(e) – idući, što bi bilo I. tip;
plače – plakaje – plaćuć(e) – plaćući
znaje – znajuć(e) – znajući – II. tip
 i
hvale – hvaleć(e) – hvaleći – III. tip
 Apstrahirani nastavci su: *-e/-aje, -ć(e), -ći*.

Shema 1: Tipovi i nastavci oblika glagolskoga priloga sadašnjeg
 (preuzeto iz: Gabrić-Bagarić 1995: 55)

Ovisno o vrsti kojoj pripada, glagol dobiva specifične nastavke. Aktivni particip prezenta tvorio se od prezentske osnove, odnosno kako Hamm ističe: „Proširena mu osnova završava na *-qšt-* ili *-ęšt-* (*berqšta, vedqštu, rekqštъ, hvaleqšti, visęštemъ*) i dobiva se praktički tako da se jotuje 3. lice mn. prezenta (*berqtb, vedqtb, rekqtb, hvaletb, visętb*).“ (Hamm 1963: 176). U staroslavenskome participi su se ponajprije ponašali kao pridjevi te su mogli imati nominalne i pronominalne oblike¹⁰ (usp. Hamm 1963: 176), što znači da su bili podložni deklinaciji i komparaciji, odnosno imali su obilježja pridjeva. Uz to su preuzeli sintaktičku funkciju atributa¹¹, funkciju koja je najčešća za pridjeve¹², to jest nalazili su se neposredno uz imenicu koju pobliže označavaju te se s njome slagali u rodu, broju i padežu¹³. Tijekom vremena dolazi do promjena i oni gube kako svoju sintaktičku ulogu, odnosno mjesto u rečenici, tako i svoja morfološka obilježja.

Iz gornje je sheme vidljivo da su se participi razvili u oblik koji je preuzeo nastavak *-ći*, pritom se nameće pitanje zašto i kako je do toga došlo? Damjanović primjećuje: „Morfološko razlikovanje posljedica je različite sintaktičke uporabe.“ (Damjanović 2005: 106). Gabrić-Bagarić smatra da je upravo promjena sintaktičke funkcije uvjetovala adverbijalizaciju¹⁴ participi (usp. Gabrić-Bagarić 1995: 52). Time Gabrić-Bagarić promjenu sintaktičke funkcije

¹⁰ Obilježje nominalnih oblika jest tzv. *prosta* ili *nominalna promjena* koja je vrijedila za neodređene pridjeve, dok su se određeni pridjevi sklanjali po tzv. *pronominalnoj* ili *složenoj* promjeni (usp. Hamm 1963: 139); neodređeni pridjevi smatrani su *jednostavnima* te su se sklanjali po *imeničkoj* deklinaciji, dok su se određeni pridjevi smatrali *složenima* i sklanjali se po *složenoj pridjevskoj* deklinaciji – na leksički morfem pridjeva dodaje se gramatički morfem neodređena lika pridjeva, a na to se potom dodaje gramatički morfem anaforičke zamjenice (usp. Damjanović 2005: 107).

¹¹ Uz sintaktičku funkciju atributa, pridjevi su se javljali i u funkciji imenskog predikata, no za određeni je oblik pridjeva atributna uloga bila češća.

¹² U ovom smislu misli se prvenstveno na hrvatske pridjeve koji su imenoliki i neglagoliki (usp. Marković 2010: 63). V. o tome dalje u tekstu.

¹³ U staroslavenskome imenica je diktirala rod, broj i padež pridjeva, ali ne i tip deklinacije.

¹⁴ Promjena u kojoj participi dobivaju oblik adverba, odnosno priloga; u literaturi naziva se još i *departicipijalizacija* (usp. Štrkalj Despot 2007: 413). S obzirom na to da se ne može sa sigurnošću tvrditi kako se aktivni particip prezenta u svim primjerima razvio u prilog, u ovome se radu koristi termin *departicipijalizacija* jer se smatra da bolje opisuje spomenuti proces, bez prethodnog pretpostavljanja njegova ishoda.

objašnjava na sljedeći način: „Ima mišljenja da je ishodište transformacije participa u prilog morao biti slučaj u kojem se particip nalazio u funkciji predikatnog proširka, i pri tome se uspostavlja analogija s onim slučajevima gdje se u toj funkciji mogu ravnopravno naći pridjev i prilog.“ (ibid: 56). Već je prije istaknuto kako se aktivni particip prezenta, tj. glagolski prilog sadašnji obično nalazi u funkciji predikatnog proširka, a u *Dodatku 2* dani su primjeri kada se slična konstrukcija, porijeklom također od aktivnog participa prezenta, nalazi i u nekim drugim sintaktičkim ulogama. Gabrić-Bagarić objašnjava kako je zapravo bilo nužno da stari oblici za aktivni particip prezenta nestanu zbog razvoja jezika, prvenstveno zbog toga što se nastavak na *-e* podudarao s prezentom (usp. Gabrić-Bagarić 1995:57).

Točnije, Gabrić-Bagarić smatra da je razvoj aktivnog participa prezenta tekao otprilike ovako: u muškome i srednjemu rodu kod prvoga tipa nastavaka (v. *Dodatak 3*) nestao je oblik na *-i* te na njegovo mjesto dolazi nastavak na *-e* (uz oblike: *beri, mogi, idi, gredi* paralelno se pojavljuju oblici *bere, moge, ide, grede*). Zatim se kod glagola 2. razreda 5. vrste javlja inovacija, uz *plače, viče, maše* javlja se i *plakaje, vikaje, mahaje*. Do te je inovacije došlo zato što je cijela V. vrsta imala nastavak *-aje/-e*, pri čemu je npr. oblik *plače* jednak 3. licu jd. prezenta, a kako bi se to izbjeglo, sustav uzima ono što mu je najbliže – već postojeći nastavak *-aje*. No, time je narušena simetrija tvorbenih tipova (jedan tip ima i četvrti element: *plače – plakaje – plačúće – plačúći*). Nastavak *-aje* bila je dakle epizoda u jezičnome razvoju; on nestaje, no nestaje i oblik na *-e* zbog svoje dvoznačnosti (kao prezent i kao particip). Na kraju ostaju oblici na *-će* i *-ći* te se *-ći* zadržava zbog veće frekventnosti uporabe. Preuzet je dakle oblik nom. jd. žen. roda na *-ući/-eći* (usp. Gabrić-Bagarić 1995: 57-58).

Mnogi su jezikoslovci¹⁵ povezivali porijeklo glagolskog priloga sadašnjeg s porijeklom pravih¹⁶ priloga tvrdeći da nastavak *-ći* dolazi od akuzativa srednjeg roda jednine (usp. Gabrić-Bagarić 1995: 56). Iako se to detaljnijom analizom nije pokazalo točnim, akuzativno se porijeklo može pripisati konstrukciji koja je predmet ovog rada. „Mislim da je akuzativ m. r. s nastavkom *-ć* bio ishodište za one participske forme koje su popridjevljene (v. dalje), a nominativ svih rodova ishodište prilogu sadašnjem.“ (ibid: 56). Gabrić-Bagarić koristi izraz *popridjevljena participska forma*, što bi trebalo predstavljati ekvivalent izrazu *popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg*. Ipak, u ovome se radu namjerno koristi izraz *popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg* jer se rad bavi sadašnjim stanjem u jeziku (uz osvrt na nekadašnje stanje). Kad bi se upotrijebio izraz *popridjevljena participska*

¹⁵ Autorica se osvrće na radove nekih jezikoslovaca kao što su: Daničić, Maretić, Škarić, Vondrak.

¹⁶ Termin *pravi prilog* Gabrić-Bagarić koristi sa značenjem koje je prethodno u ovome radu definirano kao *imenički prilog*.

forma postojala bi mogućnost navođenja do pogrešnih zaključaka. Naime, ako je poznato da su participi u staroslavenskome izvorno imali pridjevska obilježja, teško je poimati da su oni popridjevljeni. Time bi se pogrešno moglo zaključiti da je došlo do adjektivizacije pridjeva, odnosno otvara se mogućnost pogrešne interpretacije kako se zapravo radi o popridjevljenju pridjeva. Jasno je dakako kako to nije točno te se iz tih razloga ovdje koristi naziv *popridjevljene konstrukcije glagolskog priloga sadašnjeg*, gdje se pritom uzima u obzir već provedeni proces departicipijalizacije. U tom je smislu drugi naziv za popridjevljenje *adjektivizacija*, a upravo se najčešće koristi u kontekstu participa (usp. Marković 2012: 81).

Valja naglasiti da je teško tvrditi radi li se, sinkronijski gledano, o očuvanom starom obliku participa ili pak o tvorbenoj analogiji prema starom obliku participa, odnosno je li glagolski prilog sadašnji, ponovno sinkronijski gledano, poslužio kao plodno tlo za nastanak novih pridjeva kada se pokazala semantička potreba za time¹⁷. S obzirom na to da ovo pitanje ulazi u područje povijesne sintakse, bez opsežnijeg istraživanja ne bi valjalo naprečac donositi zaključke. Svejedno, može se tvrditi:

„Dok je particip funkcionirao unutar rečenice kao segment koji ima vezu i sa subjektom i s predikatom, on je čuvao sve svoje morfološke pridjevske odlike: promjenljivost, slaganje sa subjektom (rod, broj, padež) i vezu s predikatom. Put k adverbijalizaciji započeo je prekidom veze sa subjektom, ili s imenicom uopće, ostvarivanjem veze jedino s predikatom, a to je dovelo do toga da particip gubi svoju deklinaciju, odlike gramatičkoga roda i broja i briše svoju pridjevsku funkciju.“ (Gabrić-Bagarić 1995: 52).

U nastavku rada naglasak je upravo na onim primjerima koji pokazuju svoje pridjevske odlike, kao i glagolsku prirodu. S aspekta morfosintaktičke i semantičke razine ispituju se upravo ta pridjevska, odnosno glagolska obilježja spomenute konstrukcije.

4. PROBLEM TERMINOLOŠKOG ODREĐENJA

U hrvatskim se priručnicima dakle pojavljuje izvjesni problem vezan uz terminološko određenje ovoga lingvističkog fenomena. Uz određenje i objašnjenje glagolskoga priloga sadašnjeg, kao što je već prije navedeno, navodi se i *particip* upravo zbog njegove dvojake prirode. Ta je dvojaka priroda posebno zanimljiva kod popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg upravo zato što on više naginje onomu što je pridjevsko u

¹⁷ Ovdje se prvenstveno misli na *semantic gap*, tj. semantičku prazninu koja se otvara kada jezik nema odgovarajući naziv (signifier) za određeni pojam (signified). Na primjer, vlažeće (maramice) naspram vlažnim (maramicama).

njemu, nego glagolskomu. Neke od tih karakteristika već su spomenute, dok se druge tumače u kontekstu pridjeva.

4.1. Pridjevske značajke glagolskoga priloga

Posebnost je popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg upravo to što je popridjevljena, odnosno to što pokazuje izvjesnu sličnost s pridjevima, iako je njezin postanak glagolski. Tim se značajkama i načinu na koji su izražene u spomenutoj konstrukciji pristupa s nekoliko razina, no prije svega, valja razjasniti što se uopće smatra pridjevskim značajkama te ih sagledati unutar procesa adjektivizacije. To znači da je idejna misao istražiti koje su pridjevske karakteristike mogućim¹⁸ procesom adjektivizacije kodirane u popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg, a što se detaljnije opimjeruje kasnije prijevodnim inačicama.

Budući da je tema ovoga rada popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg, pojam se pridjeva spominje isključivo u tom kontekstu bez dublje analize¹⁹. Zbog lakšeg razumijevanja ukratko se iznose osnovne definicije te terminologija važna za spomenutu konstrukciju. S obzirom na to da je cilj ovoga rada, između ostaloga, opisati popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg, pojašnjava se što je u njoj pridjevsko te u kojoj je mjeri naziv *popridjevljen* opravdan. Da bi to bilo moguće, prvo valja objasniti što se uopće smatra pridjevskim obilježjem. Već prije spomenute gramatike nude slične definicije pridjeva. *Hrvatska gramatika* definira pridjev na sljedeći način: „Pridjevi su riječi kojima se izriču svojstva predmeta i pojava, označenih drugim vrstama riječi, i odnosi među njima. Primjeri: *z è l e n ā livada, n ě p o z n ā t nĕtko, v ě l i k ā oluja, d j ě č j ā knjiĝa, s ě s t r i n a mārama*.“ (Barić et al 1997: 173). *Gramatika hrvatskog jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje* nudi sličnu definiciju: „Pridjevi su riječi koje pobliže označuju imenice, tj. pridjevi su riječi koje izražavaju različite osobine bića, stvari i pojava.“ (Težak – Babić 1996: 98). I *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta* ne radi velika odstupanja od navedenih definicija: „Pridjevi su riječi kojima se kazuje *kakvo je, čije je i od čega je* ono što znači riječ uz koju stoje.“ (Silić – Pranjković 2005: 133). Kao i s priložima, i s pridjevima se pojavljuje sličan problem nedorečenosti, odnosno najčešće ih se

¹⁸ Valja naglasiti da se radi o jednoj od mogućnosti jer je nemoguće, barem zasad, iz već spomenutih razloga nedovoljno provedenog istraživanja s aspekta povijesne sintakse, razlučiti radi li se očuvanom participijaliziranom obliku naslijeđenome iz staroslavenskoga jezika ili pak o lingvističkom fenomenu koji je prošao put adjektivizacije. Iz ovog se kuta proces participijalizacije i adjektivizacije može čak promatrati usporedno kao, uvjetno rečeno (jer se odnosi isključivo na ovdje iznesenu problematiku, a ne općenito), vrlo sličan proces.

¹⁹ Detaljnije razlaganje ove građe v. u Marković, Ivan (2010) *Uvod u pridjev*. Zagreb: Disput.

promatra sa samo jednog aspekta – u ovome slučaju semantičkog (prilozima se pristupalo s morfološkog ili pak tvorbenog aspekta), dok bi se za ostale razine moglo reći da su zanemarene pa tako ponovno nedostaje sintaktičko objašnjenje. I Marković primjećuje ovu nedorečenost:

„U tim odredbama lako je uočiti nekoliko stalnica. Prvo, odredbe se temelje na značenju (semantici), službi (funkciji) i obliku (morfologiji) vrste o kojoj je riječ, odnosno na tome da pridjev znači svojstvo (kakvoću, pripadnost), da se pridijeva čemu drugome (imenici) da bi to drugo dodatno označio te se obično mijenja prema rodu, broju, padežu i određenosti (dvojakoj sklonidbi). Drugo, odredbe se nikad ne temelje na sintaktičkim obilježjima vrste ili na onim bitnim obilježjima vrste koja pridjevima omogućuje da funkcioniraju na način na koji funkcioniraju.“ (Marković 2010: 16, 17).

Marković dalje iznosi različite kriterije kojima opisuje pridjeve te ih uspoređuje sa stanjem u drugim jezicima. Budući da se radi o relativno novijem²⁰ i detaljnom uvidu u temu te s obzirom na količinu predstavljene materije, neki se izneseni zaključci primjenjuju i kod opisa popridjevljenje konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg u ovome radu, posebice što se tiče pridjevskog dijela koji ujedno predstavlja i jedno od područja interesa ovoga opisa. Terminološki problem koji se nameće od samoga početka tiče se granice između priloga i pridjeva, a onda i unutar same paradigme priloga, između uvjetno nazvanih imeničkih i glagolskih priloga. Radi jasnijeg objašnjenja pridjevske prirode popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg koja bi pomogla i u razumijevanju umjetno postavljenih granica²¹, kao i u razumijevanju okvira unutar kojih ovaj oblik funkcionira i kodira²² određenu vrstu riječi, koriste se kategorije imenolikih, neimenolikih, glagolikh i neglagolikh pridjeva čija je zadaća ujedno pojednostaviti poimanje te granice. Na sličan način na koji se pokušalo dati odgovor na pitanje što je zapravo imeničko, a što glagolsko u prilogu i po čemu je glagolski prilog upravo glagolski, dalje se pokušava objasniti što je zapravo pridjevsko u popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg. Njegovo se morfološko vladanje opisuje nešto kasnije (v. 4.2.2.), no zasad je potrebno promotriti pojmove koji se kasnije upotrebljavaju u opisu. Slično kao i kod priloga, i pridjev pokazuje višestruku prirodu. Pod time se prvenstveno misli na obilježja pridjeva koja se mogu tumačiti kao imenska ili pak glagolska. To je obilježje pridjeva bitno istaknuti jer se može pretpostaviti da tijekom procesa

²⁰ Knjiga *Uvod u pridjev* izašla je 2010. te se u njoj nudi iscrpan opis kako hrvatskih, tako i stranih pridjeva, njihovih značajki, uporabe i klasifikacije. Upravo zbog iscrpnog pregleda dosad prikupljene materije, kao i stručnog pristupa ovoj problematici, neke se definicije preuzimaju i za potrebe ovoga rada.

²¹ Ovdje se namjerno koristi *umjetno postavljenih* jer se time želi ukazati na stvarnu nemogućnost ograničenja kategorija i njihovog preklapanja, što se objašnjava dalje (v.4.2.2.).

²² Smatra se da morfološki oblik na neki način uvjetuje vrstu riječi, a ne da vrsta riječi uvjetuje morfološki oblik (v.4.2.2.).

adjektivizacije, odnosno departicipijalizacije, upravo neka od tih svojstava poprima i glagolski prilog sadašnji. Drugim riječima, ono što je pridjevsko u popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg ujedno može biti i imensko, odnosno glagolsko²³, a što se radi preglednosti korištenja termina naziva imenolikim i glagolikim, u onoj mjeri u kojoj to obilježje glagolski prilog sadašnji dobiva procesom adjektivizacije. Marković, između ostaloga, iznosi Dixonovu podjelu koja se kasnije koristi za kratak uvid u složenost materije:

„Prema četirima kriterijima pridjevskog vladanja – dvama sintaktičkim i dvama morfološkim – Dixon (2004a) razlikuje četiri idealne pridjevske nadvrste, koje se onda kombinirane ostvaruju u pojedinome jeziku: 1. *Glagoliki* pridjevi (engl. *verb-like*) jesu oni koji sintaktički mogu funkcionirati kao neprijelazni predikati te preuzimaju neke ili sve morfološke i sintaktičke procese koji se primjenjuju na neprijelaznim glagolima; 2. *Neglagoliki* pridjevi (engl. *non-verb-like*) jesu oni koji mogu popuniti sintaktički utor komplementa kopule; 3. *Imenoliki* pridjevi (engl. *noun-like*) jesu oni koji, kad su unutar imeničke sintagme, mogu preuzeti neke ili sve morfološke procese kojima podliježu imenice; 4. *Neimenoliki* pridjevi (enlg. *non-noun-like*) jesu oni koji se morfološki mogu vladati sasvim neovisno o imenici koju unutar imeničke sintagme modificiraju.“ (Marković 2010:58).²⁴

S obzirom na analizu obilježja koje hrvatski pridjevi pokazuju, Marković zaključuje da su hrvatski pridjevi neglagoliki i imenoliki (usp. Marković 2010: 63). Kako bi se odredilo *pridjevsko* u popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg, upravo se ova svojstva uzimaju relevantnima te se spomenuta konstrukcija preispituje u odnosu na navedena obilježja pridjeva. O sintaktičkim pridjevskim svojstvima popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg više se raspravlja u poglavlju 4.2.2. te se suprotstavlja već otprije iznesenim mogućnostima glagolskoga priloga sadašnjeg općenito (v. 2.3.). Zasad se može primijetiti da, u onome klasičnome²⁵ smislu pridjevskih obilježja, popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg s aspekta morfologije podliježe sklonidbi, ali ne i sintetičkoj, već perifrastičnoj komparaciji i to samo u određenim primjerima (usp. Marković 2010: 56). Sa semantičkog aspekta popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg također pokazuje izvjesnu sličnost s tipičnim obilježjima pridjeva (v.4.2.1.). Može se stoga pretpostaviti da su neka pridjevska obilježja u popridjevljenoj konstrukciji prisutna, dok su neka odsutna. Ta su obilježja upravo predmet daljnje analize. Bilo da pridjevska obilježja

²³ U 4.1. obašnja se (ne)glagolika priroda pridjeva.

²⁴ S obzirom na to da je Marković vrlo pregledno sažeo Dixonov opis, preuzet je upravo ovaj citat. U poglavlju 4.2.1. detaljnije se govori o Dixonovom pregledu.

²⁵ Pod *klasičnim* misli se na definicije koje se mogu pronaći u hrvatskim jezičnim priručnicima i od kojih se ne odstupa bitnije ni u drugim opisima pridjeva, odnosno definicije koje se redovito mogu pronaći u dosadašnjoj hrvatskoj lingvističkoj tradiciji.

popridjevljenje konstrukcije potvrđuju ili negiraju, što se utvrđuje nakon analize prijevodnih inačica, status popridjevljenje konstrukcije kao pridjeva ili priloga, vidljivo je da je rasprava o popridjevljenoj konstrukciji, slično kao što je to slučaj s pridjevom (usp. Marković 2010: 20) zapravo rasprava o vrstama riječi.

4.2. Kada pridjev, kada prilog?

Kako bi se utvrdilo kada se zapravo radi o prilogu, a kada o pridjevu, valja uspostaviti određene kriterije koji će olakšati razlikovanje ovih pojmova. S obzirom na to da se smatra kako je semantika nadređena razini sintakse, a onda i morfologije, s detaljnijim uvidom u temu kreće se upravo s razine semantike. Može se reći da značenje upravlja položajem neke riječi u rečenici, a ne obrnuto. Dakle logično je pretpostaviti da će upravo neka značenjska obilježja uvjetovati da se određena riječ ponaša kao atribut ili objekt, itd. Ta su obilježja obično svojstvena određenoj vrsti riječi koja po svojem ponašanju unutar rečenice funkcionira kao predstavnik svoje vrste. Potom se mogu primijetiti i morfološke odrednice koje također pokazuju izvjesno ponavljanje unutar nekoliko vrsta. Na primjer, svojstvo određene riječi da opisuje drugu riječ najčešće uvjetuje da se u hrvatskome standardnome jeziku ta riječ nalazi upravo ispred riječi koju opisuje. Njezin je položaj tada atributni²⁶, tj. značenje joj „otvara“ mjesto atributa. Po svojim drugim obilježjima takva bi se riječ u hrvatskome standardnome jeziku slagala u rodu, broju i padežu s riječju koju opisuje. Na kraju, upravo su navedena obilježja specifična za vrstu riječi koju hrvatski jezični priručnici tretiraju kao „pridjev“. No, to ne znači da se npr. upravo imenica može naći u sličnom položaju koji bi tada bio apozitivan te bi se i ona najčešće slagala u rodu, broju i padežu s riječju koju pobliže označuje. Dakle navedena obilježja nisu samo ekskluzivno rezervirana za pridjeve, već se mogu pronaći i kod drugih vrsta riječi. Ovim se pristupom želi naglasiti značaj semantike i metodom dedukcije objasniti što je zapravo pridjevsko u popridjevljenoj konstrukciji, bez da se a priori kreće s pretpostavkama da neka riječ pokazuje obilježja svojstvena za pridjev samo zato što bi baš pridjev trebao imati ta obilježja. Time se pokušava izbjeći kruto uspostavljanje granica između vrsta riječi te se nastoji ukazati na prisutnost obilježja specifičnih za jednu vrstu i unutar neke druge vrste, iako to ne mora nužno utjecati na to da druga vrsta „potpadne“ pod prvu, čija obilježja pokazuje. Drugim riječima, nikako se ne želi bezuvjetno tvrditi da je određena riječ pridjev, odnosno prilog pomoću krutih granica. Predloženi su kriteriji izneseni samo kako bi se olakšala distinkcija, ali ne i kruto odredila. Upravo se zato koristi i termin

²⁶ Ovdje se radi simplifikacije objašnjenja koristi samo termin atributni, iako se zbog prodora engleskih struktura kasnije razgraničava predatributna i zaatributna pozicija.

morfosintaksa jer se jedna razina ne može strogo odijeliti od druge, već zadire u nju; stoga se ni u ovome opisu ne pokušava popisati sve što je morfološko, sve što je sintaktičko i sve što je semantičko, već se nastoji ponuditi prikaz obilježja čije se ponašanje promatra s različitih aspekata koji se, slično kao i obilježja spomenute konstrukcije, preklapaju i zadiru jedan u drugi.

4.2.1. Semantička razina

U popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg dva su značenjska pola, prvi iskazuje obilježja na koja se hrvatski priručnici najčešće referiraju kao priložna, dok drugi iskazuje obilježja koja su u tom smislu „tipična“²⁷ za pridjeve. Obilježje koje najčešće iskaže kod priloga jest opis okolnosti pod kojima se radnja vrši, čime se stavlja naglasak na radnju, odnosno na mogućnost modifikacije riječi kojom se radnja izriče, to jest glagola. Kako je glagolski prilog sadašnji samim svojim postankom glagolski, u njemu je očuvano osnovno značenje glagola od kojeg je postao. No, valja se prisjetiti da je on, unatoč svojoj glagolskoj prirodi, u staroslavenskome jeziku slijedio pridjevsko ponašanje – u semantičkome smislu – pobliže definirajući riječ uz koju stoji. Popridjevljenja je konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg dakle zbir ovih osobina – uzimajući primarno²⁸ značenje od glagola, a sekundarno²⁹ od pridjeva – čija je zadaća objediniti okolnosni opis riječi koju spomenuta konstrukcija modificira. Budući da teorijsko i neoprimjereno ostaje nedorečeno, za potrebe pojašnjenja prirode ove konstrukcije spominju se neki primjeri iz svakodnevnog jezika. Ti primjeri služe lakšem razumijevanju i praćenju teorijske podloge. Detaljnija se analiza nudi unutar poglavlja *Kontrastivna analiza* gdje se prati ponašanje ove konstrukcije u prijevodnim inačicama s namjerom utvrđivanja njezinog statusa. Zasad se pojašnjenja temelje na kratkom popisu primjera popridjevljenje konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg prikupljenih u razdoblju od nekoliko mjeseci govorene uporabe izvornih govornika (v. *Dodatak 4*).

Radi lakše klasifikacije semantičkih obilježja koja pridjevi imaju, Dixon je na temelju analize sedamnaest jezika i pridjeva u njima ponudio sedam semantičkih tipova (usp. Dixon 1982), što je kasnije nadopunio uvođenjem dodatnih semantičkih tipova (usp. Dixon 2004) koje Marković primjenjuje i na hrvatski jezik. Kako bi se utvrdilo što je *pridjevsko* u

²⁷ Kako se ne bi upalo u prije spomenutu zamku opisa pomoću gotovih definicija, „tipično“ se u ovome smislu odnosi na ono što je već negdje (u gore navedenim priručnicima) spomenuto.

²⁸ Pod *primarno* ovdje se misli na korijen riječi od koje dolazi; značenje je glagola od kojeg se prilog tvori očuvano i u njegovom popridjevljenom obliku.

²⁹ *Sekundarno* ovdje stoji samo u dijakronijskom smislu – ako se govori o departicipijalizaciji, onda su upravo pridjevska obilježja ona koja je ovaj oblik usvojio naknadno; tj. pojmovi *primarni* i *sekundarni* ne odnose se na isticanje prednosti jednog obilježja pred drugim.

popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg, analiziraju se primjeri iz govorenog jezika pomoću izdvojenih semantičkih tipova koje navodi Marković (usp. Marković 2010:88): 1. dimenzija, 2. dob, 3. vrijednost, složenost i kvalifikacija, 4. boja, 5. fizičko i tjelesno svojstvo, 6. ljudska osobina, 7. brzina, 8. sličnost, 9. kvantifikacija, 10. prostorni i vremenski položaj, 11. redni brojevi, 12. posvojnost i odnos, 13. gradivnost. Iz ove je klasifikacije izostavljena modalnost i intenzifikacija koju Dixon (2004) spominje zbog neprimjenjivosti tih tipova na hrvatski jezik u semantičkom smislu.³⁰ Od navedenih semantičkih tipova popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg najčešće izriče vrijednost, složenost i kvalifikaciju, s time da valja napomenuti kako je upravo primjere za vrijednost, složenost i kvalifikaciju teško odijeliti od primjera za ljudsku osobinu (usp. Marković 2010:88). Služeći se primjerima iz *Dodatka 4* nudi se sljedeća klasifikacija³¹:

- a) vrijednost, složenost i kvalifikacija: gostujući, izlazeća, obvezujući, olakšavajuća, opuštajuća, paralizirajući, plamteća, poražavajuća, predsjedavajući, prijeteća, pripadajuća, putujući, tekući, umirujuća, uznemirujuća, važeća, vodeća; ovdje pripadaju i primjeri za koje je nemoguće odlučiti izriču li i/ili ljudsku osobinu: hodajuća, krešteći, lupajuće, tugujuća;
- b) fizičko i tjelesno svojstvo: čujući, goreća, gorući, jureći, leteći, ležeći, njegujuća, svijetleća, umirući, viseći, zaglušujuća, zasljepljujuće, živući.

U ponuđeni popis Marković dodaje i, pod a) odgovarajući, postojeći te navodi i primjere za prostorni i vremenski položaj: budući, idući.

Budući da su pridjevi u hrvatskome jeziku neglagoliki i imenoliki, valja promotriti vrijedi li isto i za popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg. Pojam *neglagolik* prevedenica je iz engleskog *non-verb-like*, što upućuje na to da se određena riječ kojoj se pridaje to svojstvo ponaša na način koji odudara od onog tipičnog za glagole. U tom se smislu ponajprije misli na sintaktičko vladanje riječi, a onda i morfološko. Svojstvo je neglagolikih pridjeva da mogu popuniti sintaktički utor komplementa kopule (usp. Dixon 2004: 14). U tom su smislu imenoliki pridjevi (eng. *noun-like*) oni koji usvajaju način ponašanja koji se podudara s imenicama. To znači da unutar imenske skupine mogu modificirati imenicu (u predatributnom položaju) te preuzeti morfološke procese tipične za imenice (usp. Dixon 2004: 15). Valja napomenuti da je uvriježeno mišljenje, koje je vjerojatno rezultat eurocentrične lingvističke tradicije, kako su pridjevi upravo po tome pridjevi što pokazuju ponašanje sličnije imenicama nego glagolima. To možda jest slučaj u

³⁰ Marković ističe da bi takvo što zadiralo i u sintaksu, što bi posljedično dovelo do nužnosti uvođenja i nekih drugih kriterija kako bi se zadržala dosljednost, a onda bi i rezultiralo nepreglednošću.

³¹ Radi lakšeg praćenja navode se primjeri u padežu, rodu i broju u kojem su popisani u *Dodatku 4* gdje se nalaze uz pripadajuću riječ koju modificiraju (imenicu).

većini europskih jezika, no nikako nije općeprihvaćena činjenica koja bi se mogla tretirati kao lingvistička univerzalija. No, ne čudi raširenost takvih spoznaja jer se lingvistika najviše razvijala istražujući indoeuropsku porodicu jezika, a opisi drugih jezika dolaze tek kasnije. Važno je napomenuti da pridjevi mogu biti glagoliki u jednakoj mjeri u kojoj mogu biti i neglagoliki, odnosno mogu biti imenoliki isto kao što mogu biti i neimenoliki. Tendencija koju pridjevi pokazuju jest da obilježje neimenolikosti obično dolazi zajedno s obilježjem glagolikosti, odnosno obilježje neglagolikosti s obilježjem imenolikosti (kao što je to slučaj u hrvatskome), no to nikako nije pravilo. Upravo je zato zanimljivo promatrati popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg jer se ona već unaprijed svojim postankom odlikuje obilježjem *glagolskog*³², a predmet je rasprave u kojoj mjeri onda preuzima i obilježja pridjeva (s obzirom na svoju popridjevljenost) ako je poznato da su hrvatski pridjevi neglagoliki i imenoliki. Odnosno, pitanje jest može li se tvrditi da je popridjevljena konstrukcija imenolika i neglagolika, poput pridjeva, ili ipak pokazuje i neka obilježja glagolikosti (i ako jest, koja) s obzirom na svoj postanak.

Dakle za početak valja provjeriti ispunjava li popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg uvjete neglagolikosti i imenolikosti, odnosno može li se naći na mjestu komplementa kopule, tj. u predatributnoj poziciji unutar imenske skupine gdje joj je zadaća modificirati riječ uz koju dolazi (imenicu), a da pritom poprimi morfološka obilježja tipična za imenice (prije svega deklinaciju). Ako se promotre primjeri iz *Dodatka 4* u kontekstu, nalaze se obilježja za koja Dixon tvrdi da su specifična upravo za imenolike i neglagolike pridjeve. Ova se tvrdnja objašnjava na nekolicini izdvojenih primjera, dok se detaljniji popis primjera u rečenicama može pronaći u *Dodatku 5*. Radi preglednosti izdvojeni se primjeri odvajaju slovima.

a) Gleda hrvatski prvostolnik u gorući grm, gdje mu se kao nekoć Mojsiju ukazuje sudbina zaslužnog i razgonjenog naroda, sudbina iskazana kajkavskim jezikom, gleda i mrmlja u sebi svoj zavjet.

U izdvojenom primjeru pod a) popridjevljena konstrukcija, *gorući* zauzima mjesto unutar imenske skupine (NP) u predatributnom položaju opisujući riječ uz koju stoji (grm), odnosno imenicu. Na prvi pogled možda nije lako odrediti podudara li se s pripadajućom imenicom u rodu, broju i padežu, odnosno pokazuje li i morfološka obilježja³³ (v. dalje u 4.2.2.) slična

³² Pojam se *glagolskog* razlikuje od pojma *glagolikosti*. *Glagolsko* se odnosi na porijeklo, a *glagoliko* na samu prirodu ponašanja određenog jezičnog fenomena.

³³ Morfološka se obilježja spominju ovdje isključivo u kontekstu imenolikosti i glagolikosti; ona su detaljnije razrađena u 4.2., no kako je nemoguće strogo razgraničiti semantičku i morfosintaktičku razinu jer su usko vezane jedna uz drugu pa se i preklapaju, smatra se nužnim ovo obilježje pojasniti i unutar ovog poglavlja.

onima imenici jer joj je oblik jednak izvornome, tj. onome koji se može pronaći i kod glagolskoga priloga sadašnjeg kada je u nepromjenjivom, tj. nepopridjevljenom obliku. Jedini padež koji se oblikom podudara s nominativom jest akuzativ, a pripadajuća se imenica nalazi u akuzativu. U drugim je primjerima (zbog kosih padeža) uočljivije slaže li se popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg s imenicom uz koju stoji.

b) Pregledom videosnimke s lijeve bočne kamere (jer srednja i desna bočna presnimka HTV–a uopće ne pokazuju sporni događaj), ne može se u potpunosti ustvrditi ima li prekršaja u 67. minuti na gostujućem igraču u kaznenom prostoru.

U izdvojenom primjeru pod b) gdje se popridjevljena konstrukcija nalazi također unutar imenske skupine u predatributnom položaju (slično kao kod a)) vidljivo je da se radi o lokativu, što je kodirano morfološkim završetkom na -u kod imenice, odnosno -em kod popridjevljene konstrukcije. Takvo je vladanje identično onome u pridjeva.

Ova dva primjera pokazuju ponašanje karakteristično za imenolike pridjeve. Uz obilježje imenolikosti, kod hrvatskih je pridjeva uobičajeno i obilježje neglagolikosti. Valja provjeriti podliježe li popridjevljena konstrukcija i tom obilježju. Ponajprije, to znači da može popuniti sintaktički utor komplementa kopule³⁴ (kao što je to slučaj s pridjevima).

c) No nije nasilje samo nasrtaj na ličnost, osobu i život nasilje je jednako zaglušujuća glazba u okupljalištima mladeži, kafićima ili u automobilima, kao što je nasilje rušenje tuđih kuća, jer su sažidane bez odobrenja vlasti.

U izdvojenom primjeru pod c) popridjevljena konstrukcija pokazuje ponašanje jednako onome pod a) i b), no može se zamisliti rečenica:

d) Glazba je zaglušujuća.

U toj rečenici popridjevljena konstrukcija popunjava upravo sintaktički utor komplementa kopule. No, takvu preobliku nije moguće napraviti sa svim primjerima navedenima u *Dodatku 5*. Zanimljivo, jedini je pravi potvrđeni primjer iz dijalekta:

e) Nije, al je ves neakvi betežeći.

U izdvojenom primjeru pod e) popridjevljena je konstrukcija čak i modificirana neodređenom zamjenicom (ves=sav, neakvi) te popunjava sintaktički utor komplementa kopule. Zanimljivo je dakle primijetiti da popridjevljena konstrukcija na mjesto komplementa kopule dolazi rjeđe nego što je to slučaj s predatributnom pozicijom. Čini se (a što valja detaljnije proučiti) da bi se ovdje moglo nadopuniti Dixona kad tvrdi: „Interestingly, in languages

³⁴ Budući da je iznesena analiza u kojoj se koriste Dixonovi termini, pojam je predikatnog imena malo ostavljen postrani jer on na neki način utjelovljuje kopulativne i semikopulativne glagole s početka, tj. predikatno je ime u ovome kontekstu preopširan pojam (i, kao što je istaknuto ranije, nedorečen u hrvatskim priručnicima) te se ovdje zato koristi pojam komplementa (nadopune) kopule.

where an adjective can function as copula complement or modifier in an NP, no preferences have been reported with respect to one of these syntactic possibilities.”³⁵ (Dixon 2004:22). Odgovor na pitanje kako to da se neki primjeri mogu naći na mjestu komplementa kopule, dok s drugima to nije slučaj, pokušava se dati u nastavku, no prije toga, valja iznijeti još nekoliko opaski. Uz pomoć navedenih primjera može se zaključiti da popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg pokazuje ponašanje karakteristično za hrvatske pridjeve – popridjevljena je konstrukcija dakle također imenolika i neglagolika u tom smislu. Što se pak tiče njezinog glagolskog obilježja koje proistječe iz njezinog postanka, može se zaključiti da je glagolsko, ali ne i glagoliko. U tom se smislu pojmovi *glagolsko* i *glagoliko* razdvajaju jer se jedan odnosi na glagole (u širem smislu), dok drugi označava vladanje karakteristično za glagole. Ovdje je bitno primijetiti da se glagolikost odnosi na mogućnost pridjeva (tj. ovdje popridjevljene konstrukcije) da preuzme neka glagolska obilježja – nastavke vremenskih paradigmi, obilježje prošlosti, sadašnjosti i/ili budućnosti te da može funkcionirati kao neprijelazni predikat. Iako Musić tvrdi da hrvatski pridjevi mogu biti i tzv. „predikatni“, teško je vjerovati da se to obilježje očuvalo u smislu glagolikosti u današnjem jeziku. Musić pritom razlikuje i druge vrste pridjeva (apozitivni i atributivni):

„Kadšto se apozitivnomu pridjevu dodaje particip *budući*, *bivši*, koji znači, da je rečenica, za koju je kazano, da je može zastupati sam apozitivni pridjev, participski konstruirana tako, da joj je glagol (kopula) metnut u particip, a pridjev joj je predikat; na pr. Derviš *ne budući* gladan ne načne pogače odmah. N. posl. 354. (ne budući gladan = jer nije bio gladan). (Musić 1935:129).

Teško je povjerovati da se u Musićevom primjeru radi o pravom participu, pogotovo ako se uzme u obzir ponašanje pravog participa u staroslavenskome jeziku, odnosno veća je mogućnost da je u ovome primjeru particip već zakoračio prema sintaktičkoj promjeni, tj. krenuo je ka putu svoje departicipijalizacije (u ovome smislu možda konkretnije adverbijalizacije). Također, primjer dolazi iz starije hrvatske književnosti te je malo vjerojatno da će se takva konstrukcija pojaviti u hrvatskome standardnome jeziku. Ako i jest ova preoblika važeća, tada se pridjev ne ponaša kao predikat, već kao dio predikata u širem smislu. To ponovno dokazuje Markovićevu tvrdnju da su pridjevi u hrvatskome neglagoliki. Kada bi pridjev mogao doći na mjesto predikata (neprijelaznog), tada bi i poprimio neka obilježja glagolikosti, a ovdje se pridjev očigledno slaže sa subjektom (Derviš). U ovome primjeru *budući* ni ne pokazuje obilježja popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg, već samo obilježja glagolskoga priloga sadašnjeg. U tom smislu popridjevljena konstrukcija ne pokazuje glagolika obilježja, ali svejedno se i dalje ne može zanemariti njezin

³⁵ Zanimljivo, u jezicima gdje pridjev može funkcionirati i kao komplement kopule i kao modifikator unutar imenske skupine, nije zabilježeno davanje prednosti jednoj od ovih sintaktičkih mogućnosti.

glagolski postanak, tj. značenje koje je preuzeto od značenja glagola i u tom smislu se može tvrditi da popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg u sebi nosi neke glagolske značajke, isključivo u semantičkome smislu. Takvo se ponašanje može objasniti, kao što je istaknuto u podrubnici *Dodatka 4* primjerom *betežeći*. Taj primjer naime pokazuje neko trajanje radnje, što je karakteristično za glagole, te se razlikuje od srodnog³⁶ pridjeva *betežen* upravo po tome što je stanje bolesti u *betežen* ozbiljnije, ali trenutno i može se preboljeti, dok je u *betežeći* utkano i obilježje durativnosti – osobina osobe koja često obolijeva i dulje se nalazi u tome stanju. Zbog svega navedenoga, može se zaključiti da je tvrdnja s početka poglavlja – kako popridjevljena konstrukcija predstavlja zbir glagolskih i pridjevskih osobina – točna te se za uvjetno postavljene pojmove *primarni* i *sekundarni* mogu uvesti pojmovi koji bi pobliže objasnili ovo ponašanje – površinska i dubinska razina (eng. *surface level*, *deep level*). Dixon koristi ove pojmove kako bi objasnio da je određeni primjer zadržao određena obilježja jedne vrste riječi i u tom mu se smislu na značenjskoj razini pripisuju obilježja karakteristična za tu vrstu riječi (dubinska razina), dok se njegova sintaktička i morfološka obilježja mogu usporediti s onima neke druge vrste riječi (površinska razina). Konkretnije, kao što Dixon ističe:

„For instance, the surface noun *opinion* is, like *decision*, related to the class Verb at the deep level; but whereas the verb *decide* is as common as noun *decision*, the semi-archaic verb *opine* occurs in probably a minority of present-day English dialects. As a member of the same semantic type, the surface noun *verdict* must also relate to a deep verb, and in this case there is not even an archaic verb to lend surface plausibility to the deep assignment. *Opinion* and *verdict* are said to be deep verbs on both intra- and inter-language criteria.”³⁷ (Dixon 1982: 14)

Naravno, valja zamijetiti da se u hrvatskome primjeri koje Dixon navodi ne ponašaju na isti način jer glagol *misлити* nikako nije arhaičan, a imenica *osuda* može se povezati s glagolom *osuditi*. No, Dixon jest u pravu kada predlaže razlikovanje tih dviju razina, tj. ideja jest da se ne uzima zdravo za gotovo da je nešto pridjev zato što pokazuje morfosintaktička obilježja pridjeva, a da se pritom ne uzme u obzir njegovo značenje. Pokazalo se prema semantičkim tipovima da popridjevljena konstrukcija može biti uvrštena u pridjevske semantičke tipove, no njezino je značenje i dalje ono koje je izvorno dio glagola. Tako bi se moglo reći da je popridjevljena konstrukcija na površinskoj razini pridjev, a na dubinskoj glagol. Ovo se

³⁶ *Srodan* se ovdje odnosi na postanak od istog glagola.

³⁷ Npr., površinska imenica *mišljenje* je, kao i *odluка* vezana uz glagole kao vrstu riječi na dubinskoj razini; no dok je glagol *odlučiti* jednako učestao kao i imenica *odluка*, poluarhaični glagol *misлити* javlja se vjerojatno u manjem dijelu današnjih dijalekata u engleskome. Kao član istog semantičkog tipa površinska imenica *osuda* također mora biti povezana s nekim glagolom na dubinskoj razini, a u ovome primjeru čak ni nema arhaičnog glagola koji bi objasnio površinsku pojavljivost vezanu uz dubinsko značenje. *Mišljenje* i *osuda* smatraju se glagolima na dubinskoj razini na temelju vanjskih i unutarnjih jezičnih kriterija.

tumačenje odnosi ponajprije na značenjsku razinu. Isto tako valja napomenuti da spomenuta konstrukcija više ne pokazuje obilježja karakteristična za prilog, niti naginje takvom ponašanju (v. dalje u tekstu). Što se pak tiče glagolskih obilježja spomenutih ranije, preostaje još razjasniti u kojem smislu se obilježje durativnosti moglo prenijeti na popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg.

Durativnost pripada semantičkim obilježjima glagola i u tom se smislu razlikuje od glagolskog vida. Valja razjasniti ova dva pojma kako ne bi došlo do poistovjećivanja, odnosno da bi se uočila razlika s obzirom na to da je popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg, tvorbeno gledajući, nastala upravo od nesvršenih³⁸ glagola. Pojam se vida³⁹ često definira u odnosu na vršenje radnje. U hrvatskome jeziku glagoli mogu imati svršeni ili nesvršeni vid ili mogu biti dvovidni. Brlobaš se na razna tumačenja vida u hrvatskim jezičnim priručnicima osvrće sažimajući najčešći opis koji se može pronaći: „Uobičajen je opis takav da svršeni glagoli označuju cjelovitu radnju, dok se nesvršeni glagoli upotrebljavaju u slučaju procesualnosti i habitualnih događaja.“ (Brlobaš 2007:27). To je možda i najopćenitija definicija koja se može izreći, a da se ne upliće pitanje trajanja radnje koje može navesti na krivo promišljanje vezano uz izricanje načina vršenja glagolske radnje. Te se dvije jezične činjenice moraju razlikovati i jasno razgraničiti (usp. Brlobaš 2007:34). Semantičke skupine glagola ili skupine glagola prema semantičkim obilježjima u literaturi nazivaju se u literaturi još i *Aktionsart*⁴⁰, a prema tim kriterijima glagoli, uz svršenost i/ili nesvršenost, mogu izricati još i durativnost, iterativnost, itd. Drugim riječima, kao što Brlobaš ističe:

„U hrvatskome jeziku među glagolima svršenoga i nesvršenoga vida razabiru se skupine kojima je sadržaj obilježen nekim zajedničkim značajkama. Nesvršeni glagoli mogu izricati neprekinutu radnju (durativni/neprekidni glagoli), npr. *vući*, *trčati*, ili ponovljeno i učestalo njezino vršenje (iterativni/učestali glagoli), npr. *odnositi*, *odlijetati*, *izgovarati*. Svršeni glagoli mogu izricati završetak radnje (ingresivni/inkoativni/početni glagoli), npr. *poletjeti*, *polaziti*. Takvih je skupina mnogo, no razlike među njima ne ulaze u gramatičke kategorije, kao što ulazi glagolski vid.“ (Brlobaš 2007: 35)

Razvidno je da je i popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg zadržala upravo ona svojstva koja je imala i prije procesa departicipijalizacije – ako je dakle i prije sadržano obilježje durativnosti i/ili iterativnosti, ono ostaje i u obliku koji je poprimio pridjevska

³⁸ Pod pojmom „nesvršeni glagoli“ misli se na glagole nesvršenog vida.

³⁹ U ovome se radu koristi termin „vid“ jer se smatra da on ponajbolje odgovara kontekstu te da nema potrebe za korištenjem pojma „aspekt“ u tom smislu. Valja napomenuti da su u lingvističkoj tradiciji korišteni razni termini za ovaj pojam te je glagolski vid još uvijek predmet brojnih rasprava kako u samom definiranju, tako i u potvrđivanju njegova postojanja i/ili izričaja u različitim jezičnim porodicama.

⁴⁰ Više o tome v. u Helbig, Gerhard i Joachim Buscha (2001) *Deutsche Grammatik: ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Berlin-München-Wien-Zürich-London-Madrid-New York-Warschau: Langenscheidt. Str. 62 – 67.

obilježja. To objašnjava primjer „betežeći čovek“⁴¹ iz *Dodatka 4* – čovjek koji je sklon obolijevanju (obolijevanje se može ponoviti – obilježje iterativnosti), a uz to izriče i određeno trajanje bolesti (durativnost). U primjeru „Čovek je betežen.“ izrečeno je obilježje gotovosti radnje. Taj je kajkavski pridjev ekvivalentan pridjevu „bolestan“ u hrvatskome standardnome jeziku, no ne daje informacije o tome koliko je često čovjek bolestan, niti koliko će dugo ta bolest trajati. Pranjković na sličan način tumači ovo obilježje te napominje kako glagol zadržava svoja unutrašnja svojstva glagolskoga vida čak i onda kad nije više glagol (usp. Pranjković 2003: 11). Kada govori o glagolima koji to više nisu, misli i na glagolske priloge koje u tom smislu naziva hibridnim glagolskim oblicima. Ovome valja dodati da se i popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg može također smatrati hibridnim glagolskim oblikom, a uz obilježja glagolskog vida u svom je značenju očuvala i *Aktionsart*. Slična obilježja kod popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg primjećuje i Marković: „U suvremenom hrvatskom lakše će se u pridjeve konvertirati oni participi koji znače stanje (prezenta i trpni – *videća osoba, osamljena djevojka*) od onih koji podrazumijevaju radnju u odnosu prema vremenu (perfekta i aktivni – *?! uvidjevša osoba, ?! osamjela djevojka*).“ (Marković 2010: 99).

Ova se obilježja mogu promatrati i u drugim jezicima, iako možda neće biti tako eksplicitno izražena. Drugim riječima, Brlobaš zapaža: „Iako kategorija vida ne postoji u svim jezicima, svi jezici imaju funkcionalno-semantičko polje aspektualnosti koje se izražava prikrivenim (latentnim) gramatičkim, leksičkim ili kontekstualnim komponentama. (...) Pritom su glagolski vid i *Aktionsart* dva temeljna internalna elementa aspektualnosti.“ (Brlobaš 2007: 36). Budući da postojanje kategorije vida u drugim jezicima nije predmet ovoga rada, ali se unutar kontrastivne analize spominje i uspoređuje s hrvatskim, o primjerima koji pokazuju značenje slično onome glagolskoga vida u hrvatskome govori se kao o primjerima koji u sebi nose vidsko značenje. Taj se pristup zastupa zato što se smatra da, iako kategorija glagolskoga vida nije nužno morfologizirana u jezicima neslavenske porodice, on svejedno može biti izrečen u odnosu na kontekst (usp. Hasanica 2008: 354).

Uz značenjski aspekt, popridjevljenoj se konstrukciji pristupa i sa morfosintaktičke razine s ciljem boljeg razumijevanja ponašanja ove konstrukcije i, uvjetno rečeno, postavljanja granice između popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg i glagolskoga priloga sadašnjeg.

⁴¹ Ovdje se zbog pojednostavljivanja spomenuti primjer navodi kao dio imenske skupine u predatributnom položaju.

4.2.2. Morfosintaktička razina

Morfosintaktička se razina nadovezuje na semantičku što je posebno važno za popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg jer, kao što je već prije spomenuto, prema semantičkom tipu određuje se morfološko i sintaktičko vladanje leksičke jedinice, tj. fleksija i prototipne gramatičke funkcije (usp. Marković 2010: 30). Budući da su semantička obilježja popridjevljenje konstrukcije objašnjena u prethodnome poglavlju, ovdje se naglasak stavlja na morfosintaktičko ponašanje koje spomenuta konstrukcija pokazuje, no, kako je nemoguće povući oštre granice između razina, kod pojašnjenja uzima se u obzir i značenje. Time ovaj opis nadopunjava opis iz prethodnog poglavlja, a ujedno daje uvid i u neka druga obilježja spomenute konstrukcije.

S obzirom na to da se i u analizi prijevoda popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg promatra upravo prema sintaktičkim kriterijima (v. 5.1. i *Dodatak 6*), naglasak je upravo na njima. Popridjevljena se konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg može, slično kao i pridjev, naći u trima sintaktičkim ulogama – na mjestu atributa (najčešće neobaveznog, osim u kolokacijama gdje funkcionira kao obavezni, ali onda i pokazuje sklonost eliptiranoj imenici, npr. *tekući račun*), na mjestu komplementa kopule, odnosno predikatnog imena (v. ranije u tekstu) te na mjestu predikatnog proširka. Te se uloge smatraju karakterističnima i za imenolike i neglagolike pridjeve kakvi su i hrvatski. U *Dodatku 5* oprimjereno je na koji način spomenuta konstrukcija funkcionira na mjestu atributa, no tek je jedan primjer potvrđen, i to u dijalektu, što se tiče sintaktičkog utora komplementa kopule. Nameće se pitanje kako to da se upravo popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg, iako pokazuje dosta sličnosti s pridjevima, češće nalazi na mjestu atributa, ali ne i na mjestu komplementa kopule. Odgovor valja tražiti u obilježjima pridjeva koji može popuniti taj sintaktički utor.

Hrvatski se jezični priručnici⁴² slažu u tome da se na mjestu predikatnog imena može naći pridjev, ali jedino i samo ako jest neodređenog pridjevskog vida. Time se zapravo pretpostavlja da se kategorija neodređenosti, izražena u hrvatskome standardnome jeziku upravo pridjevima vezuje uz mjesto predikatnog imena kao nužna. O ovoj je temi više pisala Znika koja polazi od tvrdnje da – što se tiče kategorije određenosti u hrvatskome jeziku, a koja je svojstvena i drugim jezicima (kao što su engleski i njemački gdje se određenost najčešće izriče članom) – imenica je ta koja je nositelj određenosti, no u gramatičkim opisima hrvatskoga standardnoga jezika određenost se ne vezuje uz imenice, već uz pridjeve koji na

⁴² Ovdje se misli na već spomenute gramatike s početka.

neki način orječujuju određenost, ali samo u odnosu na imenice (Znika 2008a: 124, 125). Kada se govori „samo u odnosu na imenice“, valja napomenuti da Znika smatra pridjeve ovisnima o imenicama u toj mjeri da oni ne mogu izricati svoju određenost, već samo određenost onoga na što se odnose. To zapravo i objašnjava kako to da se na mjestu predikatnog imena uvijek nalaze u neodređenom obliku jer se tada ne odnose na neku imenicu, odnosno tada im zadaća nije da pobliže označuju riječ uz koju stoje jer se na takvom mjestu ponašaju kao komplement kopule. Drugim riječima, kao što Znika ističe:

„Neodređeni oblici pridjeva nose samo obavijest o kakvoći, o kvaliteti predmeta čija svojstva kao atribut izriču. Odgovaraju na pitanje **kakav**. Određeni oblik pridjeva nosi više obavijesti. On zadržava obavijest o svojstvu predmeta, ali nosi i dodatnu obavijest – određenost. Predmet se tom osobinom, tim svojstvom, koje izriče pridjev, identificira, izdvaja od drugih, na nj se tim svojstvom upućuje. Pridjev odgovara na pitanje **koji**.“ (Znika 2008a: 130)

To bi značilo da se ni popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg, ako se uzme u obzir da u sebi nosi i pridjevska obilježja, ne može naći u ulozi predikatnog imena osim ako nije u neodređenom obliku. Valja se dakle zapitati kako bi izgledao neodređeni oblik popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg. Pritom svakako treba uzeti u obzir primjere koji bi, poput onih s pridjevima (usp. Znika 2008b: 181), u određenome obliku bili neovjereni popunjavajući sintaktički utor komplementa kopule.

Već je ranije spomenuto da su se participi i u staroslavenskome jeziku sklanjali prema složenoj promjeni koja je uključivala i nastavke anaforičke zamjenice, što bi u hrvatskome standardnome jeziku zapravo odgovaralo tipu sklonidbe predviđenome za određeni pridjevski vid. Dakle popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg dobiva nastavke za određeni pridjevski vid, štoviše vrlo ju je teško zamisliti s nastavcima za neodređeni pridjevski vid⁴³ – npr.: gorući grm, G jd. gorućega grma, *goruća grma (?); gostujući igrač, G jd. gostujućega igrača, *gostujuća igrača (?); jureći vlak, G jd. jurećega vlaka, *jureća vlaka (?), itd. Time se nameće zaključak da popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg ima isključivo određeni pridjevski vid i kao takva ne može stajati na mjestu predikatnog imena. To bi ujedno značilo da će izvorni govornik sljedeće rečenice okvalificirati kao neovjerene.

*Grm je gorući.

*Igrač je gostujući.

*Vlak je jureći.

⁴³ Ondje gdje je razlikovanje uopće moguće, v. o tome dalje u tekstu.

No, je li to uistinu tako? Izvornim govornicima se ove rečenice „čine čudnima“, no primjeri koji dolaze u ženskome rodu „zvuče normalno“.

Krema je njegujuća.

Okolnost je olakšavajuća.

Glazba je opuštajuća.

Naravno u primjerima gdje se pridjev slaže s imenicom u ženskome rodu teško je tvrditi kako se radi o određenome pridjevskome vidu jer se u ženskome rodu neodređeni i određeni pridjevski vid gotovo ne razlikuju (osim po naglascima koje mali broj govornika identificira kao razlikovni element), odnosno došlo je do ukidanja opreke po određenosti. Također, za gore navedene primjere u muškome rodu može se reći da se pojavljuju upravo takvi jer nemaju svoj neodređeni pridjevski vid⁴⁴. Bez obzira na to je li pojavljivanje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg u ulozi predikatnog imena atipično s obzirom na određenost ili samo iznimka koja potvrđuje pravilo, može se tvrditi da se spomenuta konstrukcija pojavljuje na tom mjestu, iako rjeđe nego što se pojavljuje na mjestu atributa. Valja još prokomentirati kakvo ili koje joj je značenje kada popunjava sintaktički utor komplementa kopuli (tj. kada se nalazi na mjestu predikatnog imena, kao što to Znika opisuje).

Znika tvrdi kako pridjev nema svoje samostalno značenje, već samo služi za izražavanje svojstva imenice, čak i njegov komparativni oblik pokazuje povećani stupanj svojstva imenice (usp. Znika 2008c: 251). U takvom tumačenju pridjev u ulozi predikatnog imena zapravo nema imenska, već glagolska obilježja koja tada preuzima od glagola. Upravo zbog toga što na tom mjestu pridjev preuzima na sebe glagolsku funkciju, on nije ni određen ni neodređen (usp. Znika 2008c: 255). Ova tvrdnja tada pobija tvrdnju da pridjev nužno mora biti u neodređenom obliku kako bi popunio sintaktički utor komplementa kopule. Ako zbog svoje navodne glagolske funkcije u toj poziciji pridjev nije ni određen, ni neodređen, onda zapravo ne bi trebala postojati prepreka da se takvo „svojstvo“ izriče gramatikaliziranim sredstvom bilo određenosti, bilo neodređenosti, tj. svejedno je koji će morfološki nastavak pridjev primiti na takvom mjestu.

„Pridjev kojim se izriče kategorija određenosti pripada imenskoj paradigmi jer mu je imenica otvorila mjesto u rečeničnom ustrojstvu. Sam pridjev, pak, kao predikatno ime nije uvršten po imenici. Stoga ne pripada imenskoj paradigmi, nego pripada glagolskoj paradigmi jer mu je

⁴⁴ U poziciji predikatnog imena može se pojaviti pridjev u određenome pridjevskome vidu ako nema neodređeni. Znika ovaj podatak citira prema J. Florschütz, 1905., str. 55, prerađeno izd. 1943. *Gramatika hrvatskog jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole*, Zagreb, 1905., prerađeno izd. pod naslovom *Hrvatska slovnica za srednje i slične škole*, Zagreb, 1943., „Pridjev kao predikat stoji u neodređenom obliku, a u određenom samo onda, ako pridjev nema neodređenoga.“ prema: Znika 2008b: 178.

mjesto u rečeničnom ustrojstvu otvorio sponski glagol kao predikat, glagol koji ima sva obilježja predikata, sve predikatne kategorije (lice, vid, vrijeme, način), ali je leksički prazan pa mu leksičku puninu mora dati koja druga riječ, pa tako i pridjev.“ (Znika 2008b: 181).

No, čini se da se ova tvrdnja ne može ipak uzeti zdravo za gotovo ili je barem treba nadopuniti. Budući da su pridjevi u hrvatskome jeziku imenoliki i neglagoliki, kao što je to Marković pokazao podupirući tvrdnju Dixonovim istraživanjima, teško je povjerovati da će pridjev imati malo imenska, malo glagolska obilježja. Čak i u slučaju popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg u kojoj, kao što je izneseno, prevladavaju semantička obilježja glagola od kojeg je konstrukcija nastala, sva su ostala obilježja istovrsna onima pridjeva, tj. pokazuju obilježja neglagolikosti i imenolikosti. Stoga je vjerojatnija mogućnost da se na mjestu predikatnog imena pojavljuje pridjev neodređena pridjevskog vida s nekim razlogom, tj. manje je vjerojatno da pridjev koji popunjava sintaktički utor komplementa kopule ne izriče ni neodređenost, ni određenost. Zašto pridjev na tom mjestu poprima nastavke karakteristične za sklonidbu neodređenog oblika, a ne određenog, ostaje predmet neke druge rasprave jer se spomenuta tematika ovdje iznosi tek posredno, odnosno iznosi se u onoj količini u kojoj je važna za opis popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg. U tom smislu, valja dakle istaknuti da se popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg može naći na mjestu predikatnog imena, tj. može popunjavati sintaktički utor komplementa kopule unatoč tome što u sklonidbenoj paradigmi preuzima nastavke za određeni pridjevski vid.

Uz spomenute dvije uloge koje su i inače karakteristične za pridjeve, preostaje spomenuti i ulogu predikatnog proširka, o kojoj je bilo više riječi na početku. Naime, pridjev se također može naći u ulozi predikatnog proširka, tada je to imenski predikatni proširak (usp. Katičić 1991:452). Primjeri u kojima se popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg nalazi na mjestu predikatnog proširka izneseni su već u *Dodatku 2*. S obzirom na to da je u morfološkom smislu vrlo teško razlikovati glagolski prilog sadašnji od popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg u nominativu, treba pripaziti kod distinkcije između glagolskoga i imenskoga predikatnog proširka. Kad se popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg nađe u takvoj ulozi, po svojim se pridjevskim obilježjima razlikuje od glagolskoga priloga sadašnjeg, što je vjerojatno najuočljivije kod primjera u ženskome rodu, dok se u teorijskom smislu razlikuje od glagolskoga priloga sadašnjeg upravo po tome što opisom odgovara imenskom, a ne glagolskom (kao što je to slučaj s glagolskim prilogom sadašnjim) predikatnom proširku. Što se pak tiče morfoloških obilježja popridjevljene konstrukcije glagolskoga prilog sadašnjeg, iznosi se nekoliko značajki koje se

smatraju bitnima upravo za razlikovanje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg i samog glagolskoga priloga sadašnjeg.

Već je bilo dosta govora o morfološkim obilježjima unutar semantičkog i sintaktičkog opisa, no kako bi prikaz bio što sustavniji, spomenuta se obilježja iznose i s morfološke razine. Što se tiče morfološke razine, zamjećuje se da se sva dosad iznesena obilježja podudaraju s obilježjima karakterističnima za pridjeve. Može se dakle pretpostaviti sličan obrazac ponašanja popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg i u morfološkom smislu. Prije svega, kada se govori o morfološkoj razini i obilježjima karakterističnima za tu razinu, a vezanima uz spomenutu konstrukciju, valja navesti o kojim se točno obilježjima radi. Ovdje se daje osvrt na inherentne pridjevske kategorije jer je već izneseno pokazalo da spomenuta konstrukcija pokazuje (očekivano) pridjevsko ponašanje. Zanimljivo je promotriti mogu li se sve inherentne pridjevske kategorije ujedno smatrati i inherentnim kategorijama popridjevljene konstrukcije.

Pod inherentnim pridjevskim kategorijama Marković smatra komparaciju, prirodu⁴⁵ pridjeva, mociju i deklinacijske vrste (usp. Marković 2012: 296-304). Komparacija može biti i obilježje nekih priloga, prvenstveno imeničkih (za glagolske priloge nije karakteristično da podliježu komparaciji), a hrvatski jezik poznaje sintetičku i perifrastičnu komparaciju. Popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg podliježe perifrastičnoj komparaciji, što je i očekivano za oblike nastale od participa: „S druge strane perifrastična je komparacija upravo jedina moguća u onih pridjeva u kojih sintetička nije, bilo zbog participskog oblika bilo zbog toga što je pridjev nepromjenljiv: iscrpljujući, **više** iscrpljujući (*iscrpljujućiji); seksi, **više** seksi (*seksiji); nalik, **više** nalik (??nalikiji).“ (Marković 2012: 300). Svojstva su imenolikosti i neglagolikosti objašnjena već u kontekstu semantičkih tipova te se smatra da daljnja raščlamba ne ulazi u okvire opsega ovoga rada. Što se tiče mocije, odnosno obilježja pridjeva u jezicima s gramatičkim rodovima da se mijenjaju prema rodu, tj. da ima onoliko oblika koliko u danome jeziku ima rodova (usp. Marković 2012: 302), popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg ima mociju, što je i vidljivo iz primjera navedenih u *Dodatku 5*. Pod deklinacijskim vrstama⁴⁶ Marković se referira zapravo na pridjevski vid, pojam koji je pojašnjen u sintaktičkom dijelu, što se djelomično može i opravdati Markovićevom primjedbom: „Pridjevske deklinacije kakve imamo u hrvatskome u

⁴⁵ Tu se prvenstveno misli na svojstvo imenolikosti i neglagolikosti (kod hrvatskih pridjeva), što je raspravljeno već ranije.

⁴⁶ Također, bitno je spomenuti da se termin *deklinacijske vrste* smatra primjerenijim za izloženu problematiku, no *pridjevski vid* zadržan je upravo zbog tradicije i usklađivanja navoda.

dobro su mjeri uvjetovane i sintaktički, pa bi dakle mogle biti i *konfiguracijsko* pridjevsko obilježje.“ (Marković 2012: 304).

Nameće se i posljednje pitanje vezano uz razlikovanje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg i glagolskoga priloga sadašnjeg – ako se ova dva oblika nađu u izoliranom okruženju, odnosno izvan konteksta, postoji li kriterij prema kojemu bi se moglo tvrditi da se ipak radi o dvije različite jezične jedinice, tj. je li popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg u nominativu muškoga roda jednine homonim glagolskome prilogu sadašnjemu? Gabrić-Bagarić ovu dilemu rješava iscrpnim opisom:

„Nasuprot tomu, pridjevi *viseći, tekući, budući, svemogući, noseći, idući vodeći, odgovarajući, sljedeći* čuvaju svoju vezu s participom i imaju prema sebi i pravi glagolski prilog sadašnji. Razliku između glagolskih priloga i homonimnih pridjeva čine naglasak i određena pridjevska promjena. (Samo u slučaju pridjeva *svemoguć* postoji i neodređeni vid, dok je *gorući* znatno češći samo određeni vid.) Naglasna razlika između pridjeva i priloga sugerira različito podrijetlo i način oblikovanja. (...) Pogledamo li današnje naglaske popridjevljenih participa (naravno u književnom jeziku), vidjet ćemo da na prvome slogu imaju kratkouzlazni nastao prenošenjem dugosilaznog s ultime, nakon čega je na ultimi ostala dužina kao trag bivšeg dugosilaznoga. Pretpostavljam, dakle, da je nom. jd. žen. roda imao naglasak *vôdēći*, a akuz. jd. m. r. *vodēć*. Prema pravilima prenošenja na prvom se slogu dobiva kratkouzlazni, na mjestu [^] ostaje dužina i dodaje se dugo *-i*, pa je konačni oblik: *vôdēćī*. Otuda potječu današnje naglasne opreke između priloga i pridjeva: *nôsēći – nôsēćī, vîsēći – vîsēćī, îdūći – îdūćī, vôdēći – vôdēćī* itd.“ (Gabrić-Bagarić 1995:59).

Drugim riječima, naglasna je razlika upravo ta koja upućuje na razlikovanje između popridjevljene konstrukcije i homonimnog joj parnjaka (koji to ipak nije) glagolskoga priloga sadašnjeg. To znači da čak i u izoliranom okruženju popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg čuva svoju razlikovnost, tj. suprasegmentnim se obilježjem razlikuje od glagolskoga priloga sadašnjeg.

Svrha je ovoga kratkoga prikaza s različitih perspektiva, odnosno razina koje se koriste kao svojevrsno gledište u smislu analize nekog jezičnog fenomena, primijetiti koja su to obilježja svojstvena za popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg. Promišljanje je pokazalo kako se u semantičkome smislu održala veza s glagolom, odnosno glagolskim prilogom sadašnjim, dok su sva druga obilježja vezana uz ponašanje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg u morfosintaktičkom smislu slična onima u pridjeva. Analizirajući primjere iz svakodnevnoga govora te njihovu uporabu dolazi se do zaključka da je popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg više pridjev nego glagol, tj. više pridjev nego glagolski prilog, no ne tvrdi se da je ta granica čvrsto definirana i da je distinkcija uvijek lako prozriva, što je i pokazala potreba za uvođenjem

suprasegmentnih obilježja kada se primjeri nalaze izvan konteksta. Smatra se kako analiza ne mora nužno ili uopće biti točna zbog mogućeg izoliranog ponašanja spomenute konstrukcije u hrvatskome jeziku te se zbog toga nastoji utvrditi slično ponašanje u drugim, nesrodnim jezicima, za što je, nakon izvjesnog promišljanja, odlučeno da se pokuša analizom prijevodnih inačica i to s jezika u kojima se može pronaći slični fenomen, njemačkome i engleskome.

5. KONTRASTIVNA ANALIZA

Kontrastivna se analiza koristi kod usporedbi jezika koji nemaju zajednički korijen, odnosno ne pripadaju istoj porodici jezika radi uočavanja, a onda i lakšeg definiranja, određenog lingvističkog fenomena. Ivir definira kontrastivnu analizu u odnosu na proces prevođenja:

„U procesu prevođenja dva su jezika uzajamno suprotstavljena (to jest, postavljena jedan prema drugome) kao dva skupa izražajnih sredstava za izricanje određenih izvanjezičnih sadržaja. U analizi prijevoda promatraju se kategorije jednoga jezika u odnosu prema odgovarajućim kategorijama drugog jezika. Proučavanje jednoga jezika kroz prizmu nekoga drugoga jezika najsažetija je definicija kontrastivne analize.“ (Ivir 1985: 81).

Upravo su dakle prijevodi i odabrani kao polazišna točka za kontrastivnu analizu jer promatranje nekog jezičnog fenomena koji pokazuje sličnost ili istovjetnost s jezičnim fenomenom u drugome jeziku može pridonijeti opisu njegova ponašanja, a ujedno i opisu u teoriji prevođenja. Kada se govori o jezičnom fenomenu koji pokazuje sličnost ili istovjetnost u drugome jeziku, valja uzeti u obzir kriterije prema kojima se takva analiza vrši, odnosno prema kojima se potvrđuje ili negira njegova sličnost i/ili istovjetnost:

„Pretpostavka kontrastivne analize, eksplicitno izražena ili implicitno sadržana u analitičkom postupku, sastoji se u tome da se sparuju oni elementi ili kategorije dvaju jezičnih sustava koji posjeduju neko zajedničko formalno i/ili semantičko svojstvo. Da bi se – gledano čisto logički – bilo koja dva elementa (osobe, stvari, pojave) mogla uspoređivati, u svrhu utvrđivanja sličnosti i razlika među njima, potrebno je nešto treće (treći element poređenja, **tertium comparationis**) prema čemu će se oni uspoređivati. U kontrastivnoj analizi treći element poređenja je formalno ili semantičko svojstvo koje pripada jednom i drugom kontrastivnom elementu. Bez njega se dva elementa iz dva razna jezika ne bi ni postavljala u kontrastivni odnos.“ (Ivir 1985: 82).

U ovoj se analizi preispituje ponašanje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg i njezinih mogućih ekvivalenata u engleskome i njemačkome. Nudi se tzv.

diferencijalni opis (usp. Ivir 1985: 82-83)⁴⁷ čija je zadaća ispitati kojom se vrstom riječi spomenuta konstrukcija prevodi, odnosno primijetiti učestalost njezinog korištenja u hrvatskome prijevodu u odnosu na njemački i engleski ekvivalent participa. U tom se smislu popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg, odnosno engleski i njemački participi koji pokazuju sličnost u obliku i ponašanju, promatraju kao prijevodne jedinice, odnosno tekstne cjeline koje ujedno predstavljaju i određenu sintaktičku strukturu u rečenici (usp. Ivir 1985: 54). Tretiranje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg kao prijevodne jedinice ne znači da se inzistira na njezinom obliku te sugerira prijevodna mogućnost isključivo u odnosu na spomenutu konstrukciju jer bi se tada radilo o formalnom korespondentu (usp. Ivir 1985: 85-86). Drugim riječima, prevoditelj je taj koji odabire kako će prevesti određenu konstrukciju i njegova je dužnost prenijeti značenje, tj. sadržaj, odnosno poruku, jezičnim sredstvima koja smatra najboljima za dani kontekst. U tom smislu formalni korespondent može biti, ali ne mora nužno, u isto vrijeme i prijevodni ekvivalent.

„Formalnu korespondenciju možemo definirati kao odnos između neke jedinice jednoga jezika i njoj odgovarajuće jedinice drugoga jezika, to jest, one koja u sustavu drugoga jezika zauzima isto mjesto kao što ga jedinica prvoga jezika zauzima u sustavu svojega jezika.“ (Ivir 1985: 85).

Idejna je pretpostavka ove analize primijetiti u kojim je primjerima formalni korespondent ujedno i prijevodni ekvivalent te analizirati primjere u kojima to nije slučaj i prokomentirati eventualnu mogućnost zamjene prevoditeljskog rješenja za formalni korespondent, koji bi ujedno bio i prijevodni ekvivalent, tj. uočiti primjere u kojima bi i uz takvu izmjenu semantička osnovica ostala ista.

Cilj je ove kontrastivne analize preispitati na koji se način popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg ponaša u drugim jezicima, njemačkom i engleskom. Ovi su jezici odabrani upravo zato što se hrvatski našao pod velikim utjecajem tih dvaju jezika – njemačkog unutar povijesnih okvira⁴⁸, a engleskog u novije vrijeme⁴⁹. Ovdje se kontrastivna analiza koristi kako bi se lakše opisao spomenuti jezični fenomen, a onda i dao uvid u njegovo ponašanje u okvirima sintakse hrvatskog jezika. Ovaj je pristup ponajprije odabran zato što se smatra da će isti jezični fenomen pokazati slično ponašanje i u drugim jezicima, odnosno, kao što Dixon (1982: 1) ističe:

⁴⁷ „Diferencijalni opis znači, kao i na leksičkoj razini, specifikaciju uvjeta prema kojima se iz skupa odgovarajućih gramatičkih kategorija odabire ona koja u određenom slučaju nosi semantički sadržaj što ga u toj upotrebi nosi kategorija prvoga jezika.“ (Ivir 1985: 83).

⁴⁸ Valja uzeti u obzir da je njemački jezik bio i službeni jezik na području Hrvatske u vrijeme Habsburške Monarhije te se dulje vrijeme smatrao i jezikom plemstva, odnosno „višeg“ sloja.

⁴⁹ Za posljednje se desetljeće može reći da je obilježeno prodorom engleskog jezika, ponajviše u medijima, a koji je bitno utjecao na leksičkoj, onda i sintaktičkoj i fonetskoj razini, a ponegdje i semantičkoj na hrvatski jezik.

„Similarities can be recognised between word classes in different languages – for instance, the term Noun can be used for major classes in two different languages, even though these classes may have rather different morphological and syntactic properties (compare English – where a noun is partly defined in terms of its potential for co-occurrence with an article – with Latin – where a noun is defined partly in terms of its possibilities of case inflection). Recognition of such inter-language correspondences involves semantic, and perhaps universal-syntactic, criteria.“⁵⁰ (Dixon 1982: 1).

Slično tomu, pretpostavlja se da će i njemački i engleski dati potvrdu za popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg. Naravno, ne očekuje se isti razvoj kao što je to slučaj s hrvatskim participima, niti identično ponašanje, već se preispituje u kojoj se mjeri može pronaći izvjesno preklapanje te koje su značajke zajedničke za sva tri jezika što se tiče spomenute konstrukcije. U njemačkome se spomenuti jezični fenomen naziva participom I. u smislu morfološkog oblika koji, kada se povuče paralela s popridjevljenom konstrukcijom glagolskoga priloga sadašnjeg, u smislu vrsta riječi jest pridjev. Slično je stanje i u engleskome (v. 5.2.).

5.1. Kratki prikaz njemačkih i engleskih participa

S obzirom na to da se kontrastivna analiza temelji na primjerima iz njemačkog i engleskog, ukratko se iznose značajke participa u tima jezicima, s naglaskom na upravo one koji predstavljaju sličan ekvivalent popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg u hrvatskome jeziku. Gramatika njemačkog jezika particip I. definira na sljedeći način: „Das Partizip I wird durch Anhängen von *-d* an den Infinitiv gebildet: In Verbindung mit einem *finiten Verb*⁵¹ ist das Partizip I in der Form unveränderlich.“⁵² (Helbig – Buscha 2001: 99,100). Navedeni opis odgovara hrvatskome glagolskome prilogu sadašnjem, koji se, kao što je prethodno spomenuto (v. 2.2.), također nalazi u nepromjenjivom obliku. Što se pak tiče oblika koji bi bio promjenjiv i odgovarao popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg, navodi se: „In Verbindung mit einem *Substantiv* übernimmt das Partizip I die

⁵⁰ Sličnosti se mogu uočiti između vrsta riječi u različitim jezicima – npr. pojam se Imenica može koristiti za glavne klase u dvama različitim jezicima, iako te klase imaju različita morfološka i sintaktička obilježja (usporedbe radi, imenica je u engleskome djelomično definirana s obzirom na svoj potencijal za supojavljivanjem s članom dok je u latinskome imenica djelomično definirana s obzirom na mogućnost sklonidbe). Uočavanje takvih interjezičnih preklapanja uključuje semantičke, a možda i univerzalno-sintaktičke kriterije.

⁵¹ Podjela na finitne i nefinitne glagole tipična je i za engleski, a pod time se misli na one glagole koji su u hrvatskome jeziku konjugirani, odnosno nose markere vremena, lica i broja.

⁵² Particip I. tvori se pomoću nastavka *-d* koji se dodaje na infinitiv: U svezi s konjugiranim glagolom particip I. ostaje u nepromjenjivom obliku.

adjektivischen Merkmale für Genus, Kasus, Numerus, Deklinationsart und Komparation.“⁵³ (ibid: 100). Drugim riječima, sva obilježja karakteristična za hrvatsku popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg mogu se uočiti i u njemačkom participu I. Razlika jest u tome što njemački obiluje različitim tipovima pridjevskih deklinacija te, kao što je već prije spomenuto (v. 4.2.1), tvorba participu I. nije uvjetovana morfološkim ograničenjem glagolskoga vida. Što se tiče klasifikacije u smislu vrsta riječi, particip I., zajedno s drugim nefinitnim oblicima ne predstavlja prototipni član nijedne vrste riječi, već pripada različitim vrstama riječi (usp. Helbig – Buscha 2001: 101). Kao i u hrvatskome, ovu je konstrukciju moguće pronaći i na mjestu komplementa kopule: „Die Hilfe ist *dringend*.“⁵⁴ (ibid: 101). Na takvom mjestu obavlja funkciju tzv. *Subjektsprädikativ* (usp. ibid: 450), tj. u smislu vrste riječi: „Vielfach handelt es sich aber um den Gebrauch adjektivischer Partizipien I als Prädikativ: Der Film ist spannend.“⁵⁵ (ibid: 107). U njemačkome se funkcija ovakvog participu smatra svojevrsnom dopunom subjektu i to kada se nađe uz nepunoznačni, dakle najčešće kopulativni, glagol gdje semantički „praznom“ glagolu upravo particip daje značenje.

Engleski jezik spomenutu konstrukciju definira kao *participial adjective* (usp. Greenbaum – Quirk 2003: 133). Valja napomenuti da se engleski jezik, u deskriptivnim opisima koji se nalaze u jezičnim priručnicima, više bavi tzv. participom prošlim koji bi ugrubo odgovarao hrvatskome glagolskome pridjevu trpnome. Dok se u njemačkim gramatikama može pronaći podjednako iscrpan opis za particip I. i particip II. (prošli), u engleskome se više pažnje posvećuje participu II. jer je njegov status engleskome jeziku zanimljiviji zbog razvijene sintakse koja je „nosilac“ većine jezičnih konstrukcija, a particip II. u tom je smislu problematičan zbog mogućnosti pasivnih preoblika. I u njemačkome su jeziku pasivne preoblike moguće, no moglo bi se reći za njemački da mu je morfologija razvijena podjednako kao i sintaksa te se razlikovna uloga, kada je nije moguće pronaći u sintaksi (v. dalje u tekstu), može pronaći u morfologiji. Gramatika engleskog jezika nudi dakle sljedeći opis: „There are many adjectives that have the same suffixes as participles in *-ing* or *-ed* (including other forms corresponding to *-ed*, cf 3.2, 3.9f). These are PARTICIPIAL ADJECTIVES:

PREDICATIVE USE

ATTRIBUTIVE USE

⁵³ Kada se nađe u svezi s imenicom, particip I. preuzima pridjevske markere za rod, padež, broj, vrstu deklinacije i komparaciju.

⁵⁴ Pomoć je neophodna.

⁵⁵ Više puta radi se o uporabi popridjevljenog participu I kao dijela predikata: Film je zanimljiv. (nap.a. u ovom se smislu dio predikata odnosi na komplement kopule, odnosno na predikatno ime, a njemački se particip prevodi hrvatskim pridjevom, o čemu v. 5.3.)

His views were very *surprising*.

~ his *surprising* views⁵⁶

(Greenbaum – Quirk 2003: 133).

U tom opisu spominje oba participa, sadašnji i prošli, no cilj je ovoga rada pojasniti konstrukciju najbližnju onoj hrvatskoj te se zato stavlja naglasak na particip I., odnosno sadašnji, kao i u njemačkome. Može se odmah primijetiti kako engleski i kod same definicije preferira pojašnjenje vezano uz sintaktičke uloge. Vidljivo je dakle kako se i u hrvatskome i u njemačkome i u engleskome ista konstrukcija pojavljuje u istoj sintaktičkoj ulozi – kao predikat te na mjestu komplementa kopule. Ono što se pokazalo problematičnim u hrvatskome, dok je u njemačkome bolje razjašnjeno, jest distinkcija – u hrvatskome između glagolskoga priloga sadašnjeg i popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg, odnosno u njemačkome između participa I. i njegove pripadnosti dvama različitim vrstama riječi – priložima, odnosno pridjevima. U engleskome se, za razliku od njemačkog i hrvatskog, problematičnom smatra distinkcija između participa I. i pridjeva, iako se pritom ne definira kojoj bi vrsti riječi pripadao particip I. u takvim primjerima. Vezano uz to, u gramatici se navodi:

„Often the difference between the adjective and the participle is not clear-cut (*cf* 17.30ff). The verbal force of the participle is explicit for the *-ing* form when a direct object is present. Hence, the following *-ing* forms are participles that constitute a verb phrase with the preceding auxiliary:

Her views were *alarming* her audience.

You are *frightening* the children.

They are *insulting* us.“⁵⁷ Greenbaum – Quirk 2003: 134)

Iz ovoga se može zaključiti da se participom smatra onaj oblik koji se ponaša kao sastavnica u konstrukcijama za izricanje vremena (eng. *tense*), s time da je naglasak na izricanju vremena koje traje (eng. *progressive tense*), a što bi najbliže odgovaralo izricanju glagolskoga vida u hrvatskome jeziku, odnosno *Aktionsart* i to durativnog, u njemačkome jeziku. Što se tiče eventualnog nerazlikovanja između participa I. koji u smislu vrsta riječi pripada pridjevima i participa I. koji bi pripadao nekoj drugoj vrsti riječi (što ovdje nije precizirano), u engleskome naglasak nije na opreci pridjev – prilog, kao što je to slučaj s hrvatskim i njemačkim. U

⁵⁶ Postoje mnogobrojni pridjevi koji imaju iste sufikse kao participi koji završavaju na *-ing* ili *-ed* (uključujući i ostale oblike koji odgovaraju primjerima s nastavcima *-ed cf* 3.2, 3.9f). To su popridjevljeni participi: predikatna uporaba – Njegovi su svjetonazori bili vrlo začuđujući; atributna uporaba – njegovi začuđujući svjetonazori. (Nap.a. engleski bi naziv *participial adjectives* bolje odgovarao hrvatskome prijevodu *participijski pridjevi*, no kako taj naziv nije uvriježen u hrvatskome jeziku, a odnosi se upravo na istu konstrukciju koja je i predmet ovoga rada, ovdje se prevodi s *popridjevljeni participi*, iako bi se i tome nazivu u kroatističkome smislu moglo prigovoriti (v.opširnije o tome u 3.1.)

⁵⁷ Često je teško razgraničiti pridjev od participa I. Glagolska se priroda participa s nastavkom *-ing* jasno nazire kada uz njega stoji izravni objekt. Dakle sljedeći su oblici s *-ing* nastavcima participi koji su ujedno sastavnice glagolske skupine kojoj prethodi pomoćni glagol; Njezini su svjetonazori zabrinjavali publiku.; Plašiš djecu.; Oni nas vrijeđaju.

engleskome se prilog sličan pridjevu čiji je postanak od participa razlikuje po tome što najčešće dobiva karakterističan sufiks *-ly*: „The majority of derivational adverbs have the suffix *-ly*, by means of which new adverbs are created from adjectives (including participial adjectives): *odd~oddly*; *interesting~interestingly*.“⁵⁸ (ibid 147). U engleskome se poteškoće kod razlikovanja ove konstrukcije javljaju u odnosu na gerund koji pokazuje obličnu istovjetnost s participom I., a u hrvatskome bi taj oblik najviše odgovarao glagolskoj imenici.

Budući da gerund ne ulazi u okvire ovoga rada, dovoljno je samo spomenuti kako gerund postoji i u njemačkome, no u njemačkome on je i morfološki definiran te tako ne dolazi do problema kod razlikovanja. S obzirom na to da se u kontrastivnoj analizi kreće od njemačkog izvornika, moguće miješanje s gerundom izbjegnuto je jer su izdvojeni primjeri odabrani tako da popunjavaju sintaktičke utore karakteristične za istu konstrukciju u njemačkome, engleskome i hrvatskome, što je više pojašnjeno u poglavlju o metodologiji rada.

5.2. Metodologija rada

U svrhu kontrastivne analize odabrana je knjiga *Das Wochenende* autora Bernharda Schlinka i njezine prijevodne inačice. Ova je knjiga odabrana iz nekoliko razloga: kako bi se utvrdilo trenutno stanje u jeziku, važno je bilo pronaći knjigu novijeg datuma (kriterij recentnosti), kako bi se povukla paralela između odabranih jezika, potrebno je bilo da je knjiga prevedena na ciljne jezike. S obzirom na to da upravo ova knjiga zadovoljava oba kriterija, ona je poslužila kao reprezentativan korpus. Za usporedbu s engleskim koristi se prijevod Shauna Whitesidea koji je poznat i po prijevodima Freuda, Nietzschea, Schnitzlera i drugih. Za usporedbu s hrvatskim koristi se prijevod Štefice Martić, poznatoj po prijevodima Thomasa Hürlimanna, Daniela Kehlmana, Thomasa Manna i drugih.

Što se tiče prijevoda na hrvatski jezik, valja istaknuti kako se ovdje ne analizira točnost prijevoda, odnosno ne preispituje se prevoditeljičin odabir rješenja. Iako su neke konstrukcije sintaktički, a ponegdje i semantički upitne, smatra se da su takvi odabiri predmet neke druge rasprave, ponajviše u okvirima teorije prevođenja. Budući da je predmet ovoga rada analiza popridjevljene konstrukcije i utvrđivanje njezinog statusa u smislu vrste riječi,

⁵⁸ Većina priloga nastala derivacijskim postupkom ima sufiks *-ly*, pomoću kojeg se od pridjeva tvore novi prilozi (uključujući i od popridjevljenih participa): *odd~oddly*; *interesting~interestingly* (nap.a. prijevod bi bio ekvivalentan hrvatskome *čudan* i *zanimljiv*, no hrvatski nema sličan derivacijski postupak koji bi odgovarao onome u engleskome; ipak, valja primijetiti da bi u slučaju participa sličan postupak bio moguć, ali s drugim primjerima: stojeći – stoječke, što se i spominje na početku rada).

naglasak je upravo isključivo na tom fenomenu te, kada se prijevodna rješenja komentiraju, taj je komentar vezan samo uz spomenutu konstrukciju.

Kako bi se bolje opisalo ponašanje popridjevljenje konstrukcije glagolskog priloga sadašnjeg u hrvatskome i potvrdio ili opovrgnuo njezin status, slična se konstrukcija promatra u njemačkome i engleskome jeziku iz već spomenutih razloga. S obzirom na to da je status particip I. i njegovo funkcioniranje na sintaktičkoj i morfološkoj razini dobro opisan u njemačkim jezičnim priručnicima, kreće se upravo od njemačkog originala, a potom se promatra na koji je način on preveden na engleski, a onda i na hrvatski. Njemački je particip I., slično hrvatskoj popridjevljenoj konstrukciji glagolskoga priloga sadašnjeg, zadržao neka svoja obilježja koja je naslijedio od glagola, a onda i preuzeo neka pridjevska obilježja. Usporedbom se prijevoda nastoji utvrditi je li slična, očekivana, konstrukcija upotrijebljena u engleskom i/ili hrvatskome ili se u prijevodu tog fenomena koristio neki drugi oblik. No, valja napomenuti da se primjeri uočeni u prijevodima ne smatraju apsolutnom potvrdom, već samo služe lakšem razumijevanju i jasnijem opisu. Također, ne smije se zanemariti da je u svaki prijevod utkana i komponenta prevoditeljeva odabira rješenja te da se pritom određena rješenja mogu detaljnije analizirati s aspekta teorije prevođenja. No, budući da to nije predmet ovoga rada, primjeri se komentiraju samo unutar granica ovoga rada, tj. promatra se u kojim je rečenicama njemački particip I. ostvaren kao glagolski prilog sadašnji, a u kojima kao popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg (gdje se pritom radi i distinkcija između particip I. koji popunjava sintaktički utor komplementa kopule, odnosno atributa), s dodatnom skupinom u kojoj particip I. pokazuje obilježja gradacijske čestice. Radi bolje preglednosti primjeri su svrstani u tablicu (*Dodatak 6*). S lijeve se strane navodi broj stranice knjige, odnosno prijevoda, a s desne rečenice u kojima su primjeri podvučeni. Tablica je podijeljena prema četirima različitim funkcijama; u prvoj se funkciji particip I. pojavljuje na mjestu koje bi u hrvatskome odgovaralo glagolskome prilogu sadašnjemu, odnosno u sintaktičkome smislu priložnoj oznaci ili predikatnom proširku; u drugoj se pojavljuje na mjestu popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg, odnosno u sintaktičkome smislu atributa; u trećoj se pojavljuje na mjestu gdje popunjava sintaktički utor komplementa kopule, odnosno na mjestu predikatnog imena, tj. kao dio predikata te se izdvaja i posebna skupina u kojoj particip pokazuje veći ili manji stupanj obilježja riječi uz koju stoji, najčešće priloga ili pridjeva, a u smislu vrste riječi takvi se primjeri smatraju usporednim (gradacijskim) česticama ili partikulama. Valja istaknuti da je zbog kompleksnosti materije ovaj prikaz bitno pojednostavljen jer njemački jezik u uporabi particip razlikuje i tzv. *Partizipialkonstruktionen* koje bi u engleskome mogle biti tumačene kao *embedded clauses*,

odnosno hrvatski ih tretira kao umetnute rečenice. Drugim riječima, sintaktička je kompleksnost ove konstrukcije puno veća od one koja se nalazi u prikazu, no zbog ograničena opsega rada i nužnosti detaljnije analize nudi se pojednostavljeni prikaz jer se smatra dostatnim za ciljano istraživanje. Tekst pisan nakošeno jest takav zato što je takav i u izvorniku, odnosno prijevodima. Neke se rečenice navode više puta jer se unutar jedne rečenice pojavljuje primjer za jednu, odnosno drugu funkciju. Posebni primjeri, gdje takvih ima, izdvojeni su uz napomenu. Kako bi distinkcija bila očitija, u raščlambi je podcrtan samo primjer koji ispunjava određenu funkciju. S obzirom na to da su se u nekim rečenicama prevoditelji odlučili na krajnje rješenje ispuštanja participa, takva su mjesta u prijevodnim inačicama označena zvjezdicom. Pomoću prikupljenih primjera nudi se daljnja analiza (v.5.3. i 5.4.), a posebno zanimljivi primjeri izdvojeni su i prokomentirani. Na spomenutu analizu nadovezuje se i poglavlje 6.1. Kako bi se lakše moglo pratiti analizu, ukratko se raspravljaju razlike koje se javljaju između jezika, a tiču se spomenute konstrukcije.

5.3. Usporedba njemačkih participa i engleskih prijevoda

Kao što je već spomenuto (v.5.1.), engleski participi pokazuju izvjesnu podudarnost u sintaktičkom ponašanju te u dosljednosti oblika. Kada se govori o dosljednosti oblika, ponajviše se misli na to da engleski particip I. ima nastavak *-ing*, dok njemački particip I. nastavak *-d* te zadržavaju taj nastavak kada se particip nađe na mjestu priložne oznake, odnosno predikatnog proširka⁵⁹. Na mjestu atributa njemački particip poprima i morfološka obilježja koja ga razlikuju od participa na mjestu priložne oznake, dok engleski to rješava premodifikatorom, odnosno dodavanjem člana ispred pridjeva koji definira imenicu te se upravo član može koristiti kao svojevrsni test utvrđivanja radi li se o pridjevu ili prilogu (gdje takve nedoumice postoje). Što se pak tiče sintaktičkog utora komplementa kopule, oba jezika zadržavaju primarni oblik bez razlikovnih obilježja (u njemačkome bez nastavaka, odnosno istovjetno obliku participa sličnome obliku priloga; u engleskome bez člana, odnosno također istovjetno obliku participa sličnome obliku gerunda). Kada particip poprima obilježja gradacijske čestice, u morfološkom obliku ostaje vrlo sličan prilogu, no na temelju semantičkih i sintaktičkih kriterija može se utvrditi da se ipak radi o čestici. U takvim se primjerima primjećuje kako particip određuje stupanj osobine riječi uz koju stoji, ponajprije

⁵⁹ Ovdje se spominje predikatni proširak samo kao naznaka da se slična konstrukcija u hrvatskome može pronaći u istom obliku i na mjestu priložne oznake i na mjestu predikatnog proširka; preispitivanje kategorije predikatnog proširka u engleskome i njemačkome ne ulazi u opseg ovoga rada te se stoga neće komentirati.

pridjeva ili priloga. Cilj je ovoga dijela analizirati u kojoj mjeri participi obaju jezika pokazuju istovjetno sintaktičko ponašanje.

Analizirajući primjere iz *Dodatka 6* u prvoj se skupini (sintaktička uloga priložne oznake ili predikatnog proširka) može zamijetiti izvjesna podudarnost između njemačkih participa, njihove sintaktičke uloge i engleskog prijevoda. Primjeri pokazuju da su njemački participi koji se nalaze na mjestu priložne oznake ili se pak ponašaju kao dio zavisne surečenice koja funkcionira kao priložna oznaka na engleski najčešće prevedeni engleskim prilogom nastalim derivacijskim postupkom od participa I. (str.12: quizically, str. 33: haltingly, str. 34: smilingly, str. 35: triumphantly, itd.). Drugim riječima, formalni je korespondent sličan onome u njemačkome, no nije isti s obzirom na to da oblik participa I. nije zadržan, što je slučaj u engleskome. Prijevodni je ekvivalent u engleskome dakle najčešće prilog koji završava na *-ly*. Iako oblikom prilog koji se u engleskome koristi nije jednak onome u njemačkome, odnosno nije očuvao participsku formu u potpunosti, može se ipak tvrditi da djelomično zadovoljava uvjet formalnog korespondenta jer se prema pripadnosti istoj vrsti riječi (prilog) podudara s njemačkim izvornikom. Drugim po učestalosti prijevodnim ekvivalentnom može se smatrati prijedložna skupina (str. 31: as such a surprise, str. 35: in silence, str. 77: with a crack, str. 103: with a shudder). Takav se odabir prijevoda zasniva na sintaktičkoj ulozi koju particip ima u originalu, a najčešće kada funkcionira kao priložna oznaka načina. Što se tiče zavisno složenih rečenica, u takvim je rečenicama zadržan oblik participa I. te ujedno prenosi značenje njemačkog izvornika (str.15: touching, holding, str.41: loving, punishing, comforting, distracting, cheering, urging, itd.), no vrstom riječi ipak bi odgovarao klasi glagola, bez obzira na to što su neke rečenice preoblikom pokazale da mogu biti parafrazirane kao relativne ili pak kao priložne, u oba se primjera radi o glagolu.

Najzanimljivija je pak možda sintaktička uloga atributa. Uspoređujući primjere iz druge skupine *Dodatka 6*, utvrđuje se visok stupanj korelacije između njemačkih i engleskih primjera. Naime, na prvom se mjestu po učestalosti kao formalni korespondent, a ujedno i prijevodni ekvivalent, nalazi engleski particip I., prema vrsti riječi pridjev, a nalazi se na mjestu atributa (str. 15: impending, str. 15: falling, str. 17: missing, str. 44: dragging, str. 49: bouncing, str. 51: exciting, itd.). Većini tih participa prethodi određeni ili neodređeni član, slično kao i u njemačkome, koji daje jasnu naznaku da se radi o pridjevima. Posebno je zanimljivo primijetiti da se njemački particip I. na tom mjestu prevodi gotovo isključivo pridjevom, s nekoliko izuzetaka. Čak i kada se na tom mjestu ne pojavljuje formalni korespondent, odnosno engleski particip I., pojavljuje se pridjev (str. 81: repellent, str. 122: baggy, str. 133: sympathetic, itd.) ili pak engleski particip II., odnosno particip prošli, također

prema vrsti riječi pridjev, odnosno formalno odgovarajući njemačkom participu II. koji u izvorniku nije upotrijebljen na tom mjestu (str. 103: parked, str. 149: amazed). Ova je primjedba vrlo važna za hrvatski jezik (v. dalje u tekstu), kako se upravo sličnom konstrukcijom (glagolskim pridjevom trpnim) prevodi većina njemačkih primjera. U atributnoj su funkciji i zavisne surečenice u kojima se također nalazi particip I. koji u engleskome jeziku na ovome mjestu uvodi zavisnu surečenicu, poznatiju kao *relative clause*, čiji finitni glagol nije izrečen. Time je zapravo particip I. primjer nefinitnog oblika glagolske prirode koji se najčešće odnosi na neki objekt ili vršitelja radnje iz surečenice koja mu prethodi (str. 58: flashing, vanishing, str. 159: working, itd.). Tek je jedan primjer prijedložne skupine (str. 30: by way of greeting), no ona se ne nalazi na mjestu atributa, već priložne oznake, što se može pripisati osobnom odabiru prevoditelja. Podudarnost je dakle u smislu vrsta riječi u ovome dijelu analize najveća. Većina je njemačkog participa I. prevedena na engleski pridjevom, i to najčešće, također participom I.

U predzadnjoj se skupini nalazi nekolicina primjera koji popunjavaju sintaktički utor komplementa kopule. U svim se primjerima, slično kao što je to slučaj sa sintaktičkom ulogom atributa, pojavljuje pridjev koji je prijevodni ekvivalent (str. 5: was slow, str. 158: were reticent, itd.), a u nekim primjerima i formalni korespondent (str. 86: is compelling, str. 171: was calming, itd.) naspram njemačkom izvorniku. U ovakvim bi se primjerima, gdje je prijevodni ekvivalent ujedno i formalni korespondent, mogla smatrati problematičnom glagolska, odnosno pridjevska priroda participa. Kada se radi o glagolskoj prirodi participa, tada se smatra da je taj particip ujedno i dio nekog vremena, npr. „He is talking.“⁶⁰ gdje je „talking“ dio *Present Continuous*, odnosno vremena kojim se izriče sadašnjost, a upravo upotrebom oblika koji završava na *-ing* označava se trajanje radnje, radnje koja nije dovršena (eng. *progressive tense*), a koja bi se najviše mogla poistovjetiti s hrvatskim nesvršenim glagolskim vidom. Nasuprot tome, pridjev bi u tom primjeru glasio „talkative“: „He is talkative.“⁶¹ Kako onda raspoznati particip I. kao sastavnicu glagolskog vremena u odnosu na particip I. kao pridjev, ako su oblikom istovjetni? Odgovor leži u semantici. Tako u primjeru sa stranice 171: „She couldn't work out why their lying together like this was so calming, but it was.“ (v. *Dodatak 6*), „calming“ ne može biti sastavnica glagolskog vremena, već samo pridjev jer ne postoji objekt radnje, odnosno nema elementa prijelaznosti. Kao mogući test za razlikovanje ovih dvaju primjera u gramatici se navodi:

⁶⁰ On govori.

⁶¹ On je pričljiv.

„For both participle forms, premodification by the intensifier *very* is an explicit indication that the forms have achieved adjective status:

Her views were very *alarming*.

You are very *frightening*.

The man was very *offended*.”⁶² (Greenbaum – Quirk 2003: 134).

Valja istaknuti kako se svi jezikoslovci ne slažu oko ovoga testa te vežu ovaj test uz samu prirodu glagola od kojeg nastaje particip i mogućnost njegove premodifikacije. Tako Borer iznosi opasku:

„However, I would like to argue that the ability to be modified by *very*, no doubt reflecting an important distinction between *jumping* and *amazing*, has nothing to do with their adjectival (or nonadjectival) nature, since a similar contrast is attested for the verbs from which they are derived.”⁶³ (Borer 1990: 97)

Budući da ne postoje testovi koji bi se mogli bezuvjetno primijeniti na ovu konstrukciju, a kako uspostava istih ne ulazi u okvire ovoga rada, kategorija se prijelaznosti smatrati zasad dostatnim objašnjenjem za razlikovanje kod iznesenih primjera. Češći je slučaj, ipak, da se na tom mjestu nalazi baš „pravi“ pridjev, dok pridjev oblikom participa dolazi rjeđe.

Što se tiče posljednje skupine, samo je nekoliko primjera u kojima njemački particip I. pokazuje ponašanje istovjetno gradacijskim česticama, a takvi su primjeri na engleski prevedeni prilogom na *-ly* te se, kao što je već prije istaknuto, njihova klasifikacija pripadnosti gradacijskim česticama raspoznaje prema mjestu u rečenici i, najvažnije, značenju, odnosno utjecaju na riječ s kojom se supojavljaju. U izdvojenim je primjerima njihova zadaća pokazati veći stupanj svojstva pridjeva uz koji stoje (str. 76: *overwhelmingly*, str. 134: *benignly*, str. 159: *delightfully*).

U engleskoj prijevodnoj inačici uočava se visok stupanj korelacije s njemačkim primjerima, pogotovo na sintaktičkoj razini. Također, vidljiva je i visoka podudarnost ne samo prijevodnih ekvivalenata, već ujedno i formalnih korespondenata. Ovakvo je stanje možda i očekivano jer se radi o dvama jezicima iz iste porodice, stoga je zanimljivo promotriti što se događa s hrvatskom prijevodnom inačicom i kako se njemački particip prevodi na hrvatski te u kojoj je mjeri (ako jest) na tom mjestu upotrijebljena popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg.

⁶² Za oba oblika participa premodifikacija pomoću intezifikatora *vrlo* eksplicitna je indikacija da su ovi oblici poprimili status pridjeva: Njezina su stajališta vrlo zabrinjavajuća; Izgledaš vrlo zastrašujuće; Čovjek je bio vrlo uvrijeđen.

⁶³ No, valja istaknuti da se mogućnost parafraze s *vrlo*, što nesumnjivo čini važnu razliku između *skakutav* i *divan*, ne može povezati s njihovom pridjevskom ili nepridjevskom prirodom jer se sličan kontrast može uspostaviti i kod glagola od kojih su ovi pridjevi derivirani. (nap.a. *skakutav* i *divan* odgovara značenjski, no ne i formalno u predloženom prijevodu).

5.4. Usporedba njemačkih participa i hrvatskih prijevoda

Cilj je usporedbe njemačkih participa i hrvatskih prijevoda ustanoviti pojavljivanje popridjevljenje konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg na onim mjestima gdje se u njemačkome izvorniku pojavljuje particip I. s pridjevskim obilježjima, odnosno sa stavljanjem naglaska na ulogu atributa u rečenici gdje je njegovo pojavljivanje u njemačkome izvorniku najučestalije. Također, valja prokomentirati obilježja spomenute konstrukcije na takvim mjestima, a onda i dosad zapostavljeni dio sintaktičkih preoblika, odnosno pribjegavanje rješenju zavisnih surečenica kod hrvatskog prijevoda. U ovome se dijelu osvrće i na druge sintaktičke uloge, kao što je naznačeno u podjeli u *Dodatku 6*, tj. sintaktičku ulogu priložne oznake, sintaktički utor komplementa kopule, i na kraju, gradacijske čestice.

Budući da se u prvoj skupini *Dodatka 6* nalaze primjeri priložne oznake, tj. predikatnog proširka, prvo se komentira upravo ta skupina. U toj se skupini gotovo podjednako izmjenjuju imenički (str. 9: iznenada, str. 20: izazovno, str. 31: šutke, itd.) i glagolski prilozi (str. 29: zapinjući, str. 30: smješkajući se, str. 60: psujući, itd.) koji imaju funkciju priložne oznake, odnosno predikatnog proširka⁶⁴. Na nekoliko se mjesta prevoditeljica odlučila za uporabu prijedložne skupine (str. 55: s divljenjem, sa sažaljenjem, str. 77: umjesto mene, str. 81: na prepad, itd.).

Ponovno najzanimljivija je druga skupina u kojoj se u njemačkome izvorniku nalazi particip I., prema vrsti riječi pridjev, a slično se stanje pronalazi i u engleskome prijevodu (v.5.3.), dok je u hrvatskome prijevodu ovo najraznolikija skupina. Što se tiče učestalosti, može se reći da uvjerljivo ima najviše pridjeva koji predstavljaju prijevodni ekvivalent, ali ne i formalni korespondent. No, pridjevi su zaista raznolike prirode. Uz pridjeve imenske prirode⁶⁵ (str. 21: smrdljivu, str. 53: sjajnih, itd.) zanimljivo, gotovo jednako se pojavljuju glagolski pridjevi radni (str. 17: palih, str. 18: nestalih, str. 50: otežale, str. 130: usnulom, itd.), a onda i glagolski pridjev trpni (str. 84: parkiranih, str. 86: uplakanu, str. 94: spuštenih, str. 98: obješenu, itd.). Njemački je particip I. ponegdje preveden zavisnom atributnom surečenicom (str. 16: koji se urušavaju, str. 17: koja padaju, str. 41: koje poskakuju, str. 49: koji cvokoću, itd.). Glagolski se prilog pojavljuje tek u nekolicini primjera i tada ima sintaktičku ulogu predikatnog proširka (str. 22: protežući, mašući, str. 88: se oglašavajući, str. 92: prijeteći, itd.), dok se popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg pojavljuje

⁶⁴ Kako je problematika predikatnog proširka iznesena u uvodnome dijelu, u analizi mu se ne posvećuje dodatna pažnja, tj. ne razgraničuje se na primjere u kojima se radi o predikatnom proširku, a u kojima o priložnoj oznaci jer to nije predmet rada. Bitno je naznačiti da općenito glagolski prilog zauzima mjesto predikatnog proširka, dok je imenički češće u funkciji priložne oznake, što nije nužno pravilo.

⁶⁵ U ovome se smislu misli na pridjeve koji nisu došli derivacijskim postupkom od glagola.

tek na svega dva mjesta (str. 16: predstojeći, str. 39: smirujuću). Valja spomenuti još i prijedložne skupine (str. 27: pri pozdravu, str. 88: na mahove) i glagolske imenice (str. 72: škripanja, str. 116: palucanje).

Ova se raznolikost može tumačiti na više načina. Ako se uzme u obzir da je hrvatski particip razvijajući se iz staroslavenskoga jezika od pet oblika zadržao četiri koja su se reflektirala na različite načine, ne čudi što su sva četiri oblika zastupljena u jeziku jer se time zapravo potvrđuje jezično bogatstvo. Ako se pak uzme u obzir iznimno niska frekvencija pojavljivanja popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg, postavlja se pitanje kako to da prijevodni ekvivalent u velikoj većini primjera nije ostvaren i kao formalni korespondent. Prvi odgovor koji se nameće jest da ta konstrukcija nije nužna u hrvatskome standardnom jeziku te da je se može izbjeći parafrazom pomoću zavisnih atributnih surečenica (v. 6.1.), a drugi odgovor koji jest moguć, no ne može se pretjerano preispitati, jest prevoditeljičin odabir. Iako se u nekim primjerima mogla upotrijebiti popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg, to ipak nije učinjeno (str. 41: grudi koje poskakuju → poskakujuće grudi, str. 49: automobil koji vibrira → vibrirajući automobil, str. 116: val koji dolazi → nadolazeći val). Takvih je primjera svega nekoliko i, iako semantički ovjereni, nisu toliko učestali u dosadašnjoj jezičnoj uporabi pa je razumljivo zašto se prevoditeljica odlučila za zavisne atributne surečenice. No, ostaje pitanje, kako to da se u hrvatskome jeziku njemački, odnosno engleski participi ne mogu zamijeniti očekivanom konstrukcijom. Ovdje pak valja tražiti odgovor u obilježjima hrvatskoga jezika koji u derivacijskim oblicima glagola, pa tako i pridjeva, priloga i popridjevljenih priloga, unosi i posebno obilježje glagola, a koje u njemačkome i engleskome nije gramatikalizirano, glagolski vid, tj. dodatno obilježje koje upućuje na određenu (ne)dorečenosti tijekom procesa koji glagol, odnosno neki njegov derivacijski oblik, izražava. U tom smislu ne misli se da pridjev ili prilog čiji je tvorbeni put vezan uz glagol preuzima obilježje svršenosti, odnosno nesvršenosti, već da je na neki način unaprijed ograničen tim glagolskim obilježjem. Dakle glagolski se prilog sadašnji tvori od nesvršenog oblika glagola, dok se glagolski prilog prošli tvori od svršenih. U njemačkome i engleskome to ograničenje ne postoji te je onda razumljivo pojavljivanje participa I., kao i participa II. gdje se za tim stvori potreba. S druge strane hrvatski ima veći izbor te je onda moguće i bolje nijansiranje kod prijevoda.

U hrvatskome je pak zanimljivo primijetiti da, iako ne postoji formalno ograničenje kod tvorbe glagolskoga pridjeva trpnog, glagolski se pridjev trpni češće tvori od svršenih glagola. Značenje je dakle vrlo važan faktor koji igra bitnu ulogu kod prevođenja, što znači da iako se u prijevodu pojavljuje niska frekvencija formalnih korespondenata, zadovoljeno je

pravilo prijevodnih ekvivalenata, i to pridjeva. Što se dakle tiče vrsta riječi i odabira točno određene vrste riječi u hrvatskoj prijevodnoj inačici, na mjestu njemačkih i engleskih popridjevljenih participa hrvatski odabire pridjev, tj. podudara se s njemačkim i engleskim upravo u vrsti riječi. Iako možda naizgled nebitna podudarnost, uzimajući u obzir Dixonovu tvrdnju o interjezičnim preklapanjima koja potvrđuju određene semantičke i univerzalno-sintaktičke kriterije, može se tvrditi da popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg uistinu ima pridjevski status, a pojavljivanje derivacijskih oblika glagola, i to najčešće pridjeva, u iznesenim primjerima dokazuje odraz starih hrvatskih participa u hrvatskome standardnome jeziku.

Valja se osvrnuti i na primjere iz predzadnje skupine sa sintaktičkim utorom komplementa kopule. Na tom se mjestu pojavljuje najčešće pridjev, slično kao i u prethodnoj skupini, imenske prirode ili pak glagolski pridjev trpni. Redovito mu prethodi konjugirani oblik glagola biti, odnosno popunjava sintaktički utor komplementa kopule na sličan način kao što to čine participi u njemačkome i engleskome. Tek se u jednom primjeru koristi prijedložna skupina (str. 69: poput prisile).

Na kraju, zanimljivo je primijetiti da se u onim rečenicama u kojima u njemačkome izvorniku particip I. pokazuje obilježja svojstvena gradacijskim česticama uz nadolazeći pridjev (str. 107: *stechend heißer Sonne*) u hrvatskome nalazi zavisna surečenica, i to atributna (str. 80: *koje je pržilo*), iako bi se atributnu rečenicu moglo očekivati prije u drugoj skupini primjera. U preostalim primjerima, slično kao i u engleskome, gradacijska čestica nalikuje na prilog (str. 63: *impresivno*, str. 106: *ugodno*, str. 123: *izrazito*), no prema riječi uz koju stoji vidljivo je da se ipak radi o čestici, a ne prilogu jer označuje stupanj osobine pridjeva uz koji stoji.

Analiza je hrvatskoga prijevoda potvrdila pridjevsko ponašanje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg, a ujedno i pokazala na koje su se sve načine ostaci hrvatskih participa inkorporirali u hrvatski standardni jezik i time očuvali jezično bogatstvo. Također, poneki su primjeri pokazali kako se spomenuta konstrukcija i općenito prijevodne varijante s pridjevima mogu parafrazirati, o čemu se više govori u sljedećem poglavlju.

6. UTJECAJ POPRIDJEVLJENE KONSTRUKCIJE GLAGOLSKOGA PRILOGA SADAŠNJEG NA HRVATSKU SINTAKSU

U hrvatskome se standardnome jeziku, pogotovo u publicističkome stilu, dakle ponajviše u tisku, sve češće može naići na popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg, kao što to pokazuju primjeri iz *Dodatka 5*. Iako se njezino korištenje vješto može zaobići zavisnim surečenicama, prema načelima jezične ekonomije može se pretpostaviti da će se takve rečenice, gdje je to moguće, zamjenjivati spomenutom konstrukcijom. Hoće li pritom i primjeri koji izvornim govornicima „zvuče čudo“ postati „manje čudni“ i zaživjeti u jeziku, ostaje tek vidjeti. Ona se dakle može izbjeći, no pitanje jest je li to preporučljivo i/ili nužno.

6.1. Moguće sintaktičke preoblike

Već se u tekstovima staroslavenskoga jezika može uočiti:

„Preobrazba naslijeđenih participskih oblika u glagolske priloge odvija se na sintaktičkoj razini, s tim što promjena sintaktičke funkcije istodobno ima kao posljedicu specifične promjene u morfološkim odlikama participa. Tu je transformaciju zapravo nemoguće objasniti bez paralelnoga promatranja sintaktičke i morfološke razine, što izravno utječe i na tumačenje toga procesa i na zaključke o načinu nastajanja današnjih glagolskih priloga.“ (Gabrić-Bagarić 1995: 51).

Dakle kao što je pojašnjeno prije (v. 3.1.) izmijenjeni je položaj participa u rečenici doveo do razvoja glagolskih priloga kakve ih znamo danas. Oni su, dijakronijski gledano, prvobitno zauzimali mjesto koje je danas karakteristično za popridjevljenu konstrukciju glagolskoga priloga sadašnjeg. Drugim riječima, participi su prešli put preobrazbe u kojemu su u jednom trenutku dominantnija postala glagolska obilježja, da bi ponovno, zauzimanjem „starog“ mjesta, dominantnija postala imenska obilježja. Do razvoja u prvom slučaju došlo je upravo zbog sintaktičkih promjena; zbog toga se i u opisu i u analizi krenulo upravo od semantičke razine koja je onda imala neposredan utjecaj i na sintaktičku razinu, unutar koje su tumačenja popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg jasnija. Valja primijetiti je li slična takva sintaktička preoblika omogućila povratak stare funkcije participa, odnosno na koje se načine popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg može parafrazirati.

U analizi prijevoda zamjećuje se da su u nekim primjerima, pogotovo kod atributne funkcije, njemački i engleski participi prevedeni zavisnim atributnim surečenicama. Sama ta činjenica upućuje na mogućnost pronalaska sličnih rečenica i u tekstovima staroslavenskoga jezika, ali i u hrvatskome standardnome jeziku. Ako se promotre primjeri rečenica u kojima je

i glagolski prilog sadašnji podložen parafrazi upravo na temelju svoje sintaktičke funkcije, što je najčešće priložna oznaka vremena ili načina, može se uspostaviti slična analogija i s popridjevljenom konstrukcijom glagolskoga priloga sadašnjeg. Tako se i u udžbenicima hrvatskog jezika za osnovnu školu obrađuje poglavlje vezano uz glagolske priloge pod naslovom Zamjenjivanje zavisnih rečenica glagolskim priložima (usp. Težak et al. 2007: 40). Kao moguće preoblike za glagolski prilog sadašnji autori navode:

„jednostavne rečenice

Jureći iz daleka već mu se topot čuje.

(Težak et al 2007: 42).

složene rečenice

Dok juri iz daleka, topot mu se čuje.“

Sličnom se analogijom primjeri iz *Dodatka 5* mogu parafrazirati prema uzoru na hrvatsku prijevodnu inačicu (*Dodatak 6*) gdje se upotrebljavaju takve rečenice. Već je spomenuto da primjeri poput „automobil koji vibrira“ (str. 49) i „val koji dolazi“ (str. 116) mogu biti parafrazirani kao „vibrirajući automobil“ i „nadolazeći val“. U takvim bi se primjerima zapravo radilo o preoblici uvrštavanja jedne rečenice u drugu (usp. Katičić 1991: 180). Odnosno, može se pretpostaviti da „automobil koji vibrira“ dolazi od dvije ishodišne rečenice: 1) Automobil je onaj⁶⁶; 2) Automobil vibrira. U obje se rečenice ponavlja imenica „automobil“ te se na taj način uvrštavanja pridjeva dodatno opisuje imenica. Katičić ovu preobliku tumači na sljedeći način:

„Ako se u dvije ishodišne rečenice nađe ista imenica u istom broju i ako se njezin sadržaj odnosi na isti predmet, može se jedna od njih uvrstiti u drugu kao odnosna rečenica. Ona se onda odnosom atribucije (v. t. 500p) pridružuje onoj imenici u glavnoj rečenici i dopunjuje tako njezin sadržaj.“ (Katičić 1997: 180).

Slična se preoblika, ali u suprotnome smjeru, može primijeniti dakle i na primjere iz *Dodatka 5*, npr: „gorući grm“ se može preoblikovati u „grm koji gori“, no „gorući grm“ je već ustaljena fraza i teško je povjerovati da će biti zamijenjena s „grm koji gori“. Ta bi parafraza izvornom govorniku zvučala jednako „čudno“, kao i neki primjeri s popridjevljenom konstrukcijom glagolskoga priloga sadašnjeg. Uz to, „gorući grm“ u sebi sadržava i biblijsku konotaciju pa se točno zna na što se odnosi. Slično se može primijetiti i kod nekih drugih primjera (goruće pitanje, neidentificirani leteći objekt, ležeći policajac) za koje postoji mala vjerojatnost da će se pojaviti u parafraziranom obliku (*?pitanje koje gori, ?neidentificirani objekt koji leti, ?policajac koji leži). Takvi su primjeri već ušli u jezičnu uporabu kao kolokacije i njihovo je značenje u određenom stupnju⁶⁷ i idiomatično, što znači da bi se

⁶⁶ Ova se parafraza uobičajeno koristi kada se radi o atribuciji s pridjevom određenog vida.

⁶⁷ v. o tome više u Koren, Sanja (2012) Kolokacije u engleskom i hrvatskom jeziku. U: *Tekstom o tekstu* Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika: 397 – 410. Zagreb: FF Press.

parafrazom zapravo narušila semantika takvih izraza. Iz toga proizlazi da je možda moguće očekivati u daljnjem korištenju sličnih spojeva također neku okamenjenost izraza, no o tome se može samo nagađati. No, primjeri poput „jureći vlak“, „krešteći glas“, „njeuguća krema“ mogu biti parafrazirani u „vlak koji juri“, „glas koji je kreštav“ i „krema koja njeuguje“, a da se pritom značenje ne mijenja. No, je li to nužno, odnosno bi li uporabu popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg trebalo izbjegavati i koristiti predložene preoblike ili je pak prihvatiti kao jezično bogatstvo i mogućnost očuvanja starog jezičnog stanja, pitanje je na koje se sažeto odgovara u posljednjem dijelu ovoga rada.

6.2. Jezično bogatstvo ili pomodnost?

Već je više puta spomenut put koji je particip prešao od staroslavenskoga jezika do hrvatskoga standardnoga jezika. Hrvatski su se participi razvili na zanimljiv način, tako da su se od pet participa razvila čak četiri oblika koja su i ostala u jezičnoj uporabi. Popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg primjer je razvoja participa u smislu vraćanja na staro stanje, odnosno ponovnog zadobivanja funkcije koju je nekada imao u staroslavenskome jeziku. Drugim riječima, sve češća uporaba ove konstrukcije u hrvatskome standardnome jeziku može upućivati, kao što je to bio slučaj kada se particip promijenio sve do glagolskoga priloga, na nove promjene koje se zbivaju na sintaktičkoj razini u današnjem jeziku. Analogija nastavaka koje popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg dobiva jest prema pridjevu i time je njezin pridjevski status potvrđen ne samo porijeklom, već i dosljednim obilježjima karakterističnima za pridjev u hrvatskome standardnome jeziku. U tom je smislu popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg jezično bogatstvo.

Argument za pomodnost jest naginjanje kraćim oblicima i jezičnoj ekonomiji, čak i ondje gdje to nije potrebno, odnosno ondje gdje hrvatski jezik ima adekvatna rješenja koja se ipak ne koriste (npr. „klima-uređaj“ bolje je zamijeniti s „klimatizacijski uređaj“ kako bi se izbjeglo nespretno pisanje sa spojnicom, a ujedno i označilo koja riječ modificira koju). U ovome se radu smatra da korištenje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg nije neposredna posljedica jezične ekonomije, niti je izraz pomodnosti, već oživljavanje funkcije koju je taj oblik i nekada imao. U prilog tomu ide i činjenica da se ne može na svim mjestima zamijeniti spomenutu konstrukciju preoblikom odnosnih, tj. zavisnih atributnih surečenica, niti je uvijek moguć obratan proces. Ona dakle nosi određena obilježja raspravljena u ovome radu i ponaša se sukladno svojim obilježjima i ograničenjima.

7. ZAKLJUČAK

Svrha je ovoga rada prikazati obilježja popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg, odnosno participa koji je prošao proces departicipijalizacije, a potom usvojio staru funkciju ili analogijom prema pridjevima (adjektivizacijom) ili jednostavno vraćanjem na staro stanje. Pritom se kreće od samih početaka ove konstrukcije u razvojnome smislu, odnosno traži se njezina preteča u staroslavenskome jeziku, a koja je izražena u obliku participa. Uz teoretsku podlogu i dosadašnja istraživanja hrvatskih, kao i stranih lingvista pokušava se objasniti po čemu je to popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg zapravo popridjevljena, a onda i predvidjeti njezino ponašanje na semantičkoj, kao i morfosintaktičkoj razini. Iznose se diskutabilni primjeri gdje je razlikovanje popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg suprotstavljeno glagolskome prilogu sadašnjemu. Kako bi se takvo razlikovanje olakšalo, metodom kontrastivne analize te na temelju usporedbe prijevoda jezika koji pripadaju neslavenskoj porodici jezika (njemački, engleski) nastoji se ponuditi objašnjenje funkcioniranja ove konstrukcije. Analizom se utvrđuje da je spomenuta konstrukcija gotovo u potpunosti preuzela pridjevska obilježja (osim u značenjskome dijelu gdje je zadržano temeljno značenje glagola od kojega potječe) te da pokazuje visoki stupanj korelacije sa sličnim konstrukcijama u njemačkome i engleskome. Uočavaju se interjezična preklapanja koja potvrđuju pridjevski status popridjevljene konstrukcije glagolskog priloga sadašnjeg, ali i održivost njezine dvojake prirode – glagolske, odnosno priložne i pridjevske. Preispitivanjem uzroka uporabe ove konstrukcije i razmatranjem mogućih preoblika dolazi se do zaključka kako je popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg primjer oživljavanja stare funkcije participa, a možda i naznaka promjena na sintaktičkoj razini u hrvatskome standardnome jeziku, što je slično ishodišnim promjenama koje su dovele do razvoja ove konstrukcije u prošlosti hrvatskoga jezika. No, takva su nagađanja predmet daljnjih analiza, posebno unutar grane povijesne sintakse.

8. POPIS CITIRANE LITERATURE

1. BARIĆ, Eugenija i dr. (1997) *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
2. BORER, Hagit (1990) Remarks and replies: V + ing: It walks like an Adjective, It talks like an Adjective. *Linguistic Inquiry*. Sv. 21, Br. 1, (zima 1990). Str. 95 – 103. (preuzeto s JSTOR 16.6.2013.)
3. BRLOBAŠ, Željka (2007) Neka opća teoretska pitanja o glagolskome vidu u jezikoslovnim promišljanjima. U: *Glagolski vid u hrvatskim gramatikama do 20. stoljeća*. Str. 17 – 53. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
4. DAMJANOVIĆ, Stjepan (2005) *Staroslavenski glasovi i oblici*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
5. DIXON, R. M. W. (1982) *Where have all the adjectives gone? And other essays in semantics and syntax*. Berlin – New York – Amsterdam: Mouton.
6. DIXON, R. M. W. (2004) Adjective classes in typological perspective. In: Dixon – Aikhenvald (eds.) 2004: 1 – 49.
7. GABRIĆ-BAGARIĆ, Darija (1995) O problemima razvoja glagolskoga priloga sadašnjega i prošloga. *Rasprave ZHJ*. Zagreb. Sv. 21. Br. 1 (lipanj 1995). Str. 51 – 65.
8. GREENBAUM, Sidney i Randolph QUIRK (2003) *A Student's Grammar of the English Language*. London: Longman.
9. HAMM, Josip (1963) *Staroslavenska gramatika*. Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb: Školska knjiga.
10. HASANICA, Memuna (2008) Akcionalnost i aspekt u njemačkom i B/H/S jeziku. *Školski vjesnik – Časopis za pedagoška i školska pitanja*. Sv. 57. Br. 3 – 4 (2008). Str. 353 – 364.
11. HELBIG, Gerhard i Joachim BUSCHA (2001) *Deutsche Grammatik: ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Berlin-München-Wien-Zürich-London-Madrid-New York-Warschau: Langenscheidt.
12. IVIR, Vladimir (1985) *Teorija i tehnika prevođenja: udžbenik za III i IV razred srednjeg obrazovanja prevodilačke struke*. Novi Sad: Centar „Karlovačka gimnazija“ Sremski Karlovci, Zavod za izdavanje udžbenika u Novom Sadu.
13. IVŠIĆ, Stjepan (1970) *Slavenska poredbena gramatika*. Priredili: Josip Vrana i Radoslav Katičić. Zagreb: Školska knjiga.
14. JURČEVIĆ, Ivan (2004) Aktivni particip prezenta u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku. U: *Glagoljica i hrvatski glagolizam: zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa povodom 100. obljetnice Staroslavenske akademije i 50. obljetnice*

- Staroslavenskog instituta (Zagreb-Krk 2.-6. listopada 2002.): 607 – 616. Zagreb-Krk: Staroslavenski institut i Krčka biskupija.*
15. KATIČIĆ, Radoslav (1991) *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika: nacrt za gramatiku*. Djela Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, knj. 61. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Globus.
 16. KOREN, Sanja (2012) Kolokacije u engleskom i hrvatskom jeziku. U: *Tekstom o tekstu: Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*. Str. 397 – 410. Zagreb: FF Press.
 17. MARKOVIĆ, Ivan (2010) *Uvod u pridjev*. Zagreb: Disput.
 18. MARKOVIĆ, Ivan (2012) *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.
 19. MUSIĆ, August (1935) Značenje i uporaba participa u srpskohrvatskom jeziku. *Rad JAZU* 250: Str. 127 – 157.
 20. PRANJKOVIĆ, Ivo (2002) Riječi sviju vrsta. U: *Hrvatska skladnja*. Str. 22 – 29. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
 21. PRANJKOVIĆ, Ivo (2003) Glagolske kategorije prema imenskima. U: *Zbornik Zagrebačke slavističke škole 2002*. (ur. S. Botica). Str. 9 – 15. Zagreb: Filozofski fakultet.
 22. SCHLINK, Bernhard (2008) *Das Wochenende*. Zürich: Diogenes.
 23. SCHLINK, Bernhard (2011a) *The Weekend*. Preveo s njemačkog: Shaun Whiteside. London: Phoenix.
 24. SCHLINK, Bernhard (2011b) *Vikend*. Prevela s njemačkog: Štefica Martić. Zagreb: Algoritam.
 25. SILIĆ, Josip i Ivo, PRANJKOVIĆ (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
 26. ŠTRKALJ DESPOT, Kristina (2007) Sintaktička funkcija participa u hrvatskom jeziku 15./16. stoljeća. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Zagreb. Sv. 33. Br. 1 (travanj 2008). Str. 413 – 429.
 27. TEŽAK, Stjepko i Stjepan BABIĆ (1996) *Gramatika hrvatskog jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Zagreb: Školska knjiga.
 28. TEŽAK, Stjepan i dr. (2007) *Hrvatski jezik 8: udžbenik za osmi razred osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
 29. ZNIKA, Marija (2008a) Kategorija određenosti u hrvatskom jeziku. U: *Sintaksa i semantika (Rasprave i članci)*. Str. 123-141. Zagreb: Pergamena.
 30. ZNIKA, Marija (2008b) Kategorija određenosti i predikatno ime. U: *Sintaksa i semantika (Rasprave i članci)*. Str. 175-185. Zagreb: Pergamena.

31. ZNIKA, Marija (2008c) Status glagolskih pridjeva. U: *Sintaksa i semantika (Rasprave i članci)*. Str. 249-261. Zagreb: Pergamena.
32. *Hrvatska jezična riznica*. <http://riznica.ihjj.hr>.

9. SAŽETAK

Adjectivized Construction of Present Verbal Adverb and its Influence on Croatian Syntax

This paper deals with the linguistic phenomenon of adjectivized construction of present verbal adverb in the Croatian language which corresponds to the English participial adjective derived from present participle. First, a brief introduction on Croatian adverbs whose stems can be found in the old Croatian participles, namely those found in Old Church Slavonic texts, is given. The development of the old Croatian participles is observed and, later on, their syntactic function in the Croatian standard language, along with semantic and morphological features, is explained. Since the construction concerned shows great resemblance to the Croatian present verbal adverb in terms of morphology, the criteria for distinguishing between the two are proposed. In order to prove the adjectival status of the construction, an analysis is made based on the contrastive analysis of translation. For this purpose, a German original was chosen, followed by an English as well as Croatian translation. The results of the analysis have shown that the adjectivized construction of present verbal adverb has fully acquired the status of an adjective. Moreover, it seems that the construction raises an argument for the revival of the function which was typical for the Croatian present participle in Old Church Slavonic. The impact of the construction's usage on the syntax is still unknown and it should be further investigated within the framework of diachronic syntax.

Key words: participial adjective, present verbal adverb, present participle, contrastive analysis

10. DODACI

10.1. Dodatak 1

Popis rečenica s glagolskim prilogom sadašnjim (Katičić 1991:460-462, 1013)⁶⁸ na mjestu predikatnog proširka

Pavlimir, premda za to ne maraše, sa svim tizim promišljajući tužno stanje svoga naroda primi molbu njihovu (Kačić, Razgovor 145) – Do malo dana pođe s ovoga svita did njegov Cidomir i ne imadući sinova ostavi banovinu svom unuku Krešimiru, koji imadući tolike države pod sobom učini se puno velik i moguć (Kačić, Razgovor 147) – kukuruzi on je stade hraniti, / ja se ljuteći ne mogu zabraniti (Reljković 95) – On se za njom hodeći namučiti / svoj ostavi, njezin ne nauči (Reljković 96) – Sad da strom gorom ideš k momu rodu /sad da ideš morom leteći na brodu (Kanižlić 44) – Eto, nećeš hoditi sama i po noći / ja ću te sprovesti sideći u samoći (Kanižlić 44) – Pokraj špilje živi kristal bistro teče / koji kano krivi žeđu da piti neće / jer sve šušajući kaono se tuži / da se ne pijući žeđa s njim ne služi (Kanižlić 89) – Kada tko otiđe tvrd od nje bižeći / još slidi i ide za njim leteći (Kanižlić 114) – I zato je različite / mlogečasti glasovite / obnosio s jasnom dikom / još buduću kanonikom (Ivanošić 150) – I sve kojekako / šeptrljec polako / kašalj sam dobio / dok sam mlađi bio (Ivanošić 168) – Pod grad njihov vojska pade / istuć da se grad pridade (Došen 193) – Tko srdeć se pamet svrže / mlim da k smrti ide brže / neg brod koga slapi biju / krman s krme dok odbiju (Došen 194) – Drug da drugu o njem šapne, / Šapćuć bi ga Mirkom zvao (ivan Mažuranić 60) – Il se cmari i pjesancu dragu / Plaćuć pjeva, pjevajući plače (Ivan Mažuranić 84) – Hrlo vije se Sava pod mladim žutim vrbinjem bliješteći od sunčevog svjetla (Šenoa 2, 32) – Po plavetnom nebu lebde rujni tanani oblaci zaklanjajući časomice sunce (Šenoa 2, 32) – Na stepenicama pristreška sjedi mačka čisteći šapom svoje blijedo lice, a iz obližnje štale tura mrka krava svoju radoznanu glavu (Šenoa 2, 33) – Po tim riječima skoči Mato na noge, natuče šešir na glavu i krenu nekako teturajući prema selu (Šenoa 2, 43) – Pali - viče Pasanac, a olovna tuča prskala je u husare obarajući jednog za drugim (Šenoa 2, 239) - »Prosti, ha, prosti!« - glas mu odgovara / Timorjem ko kad mrijuć grom se gubi (Kranjčević 1, 46) – Uzela je s trpeze čašu i ulila prst lijeka iz staklenke koju je izvadila iz škrabice, pa joj to pruža tetošeći je kao bolesno dijete (Vojnović 3, 39) – Sad se krijemo u nutrini pećine, sad sjedimo pred otvorom grijući se na suncu (Nazor 2, 353-354) – Počivam, hranim se jedući na obroke (Nazor 2, 392)

⁶⁸ Katičić primjere uzima iz hrvatskih književnih djela čiji se popis nalazi na početku *Sintakse hrvatskoga jezika*.

– Idući uvijek zelenim ravnicama minusmo mu bok, zađosmo mu iza leđa (Nazor 2, 420) –
 Lacković obuče kaput i mišljaše dočekati zoru čitajući (Matoš 1, 244) – Hoteći djelujemo
 (Krlježa 2, 264) – Poveseliše se financi misleći da je svadba (Kolar 2, 28) – Dohuktala teško
 sopeći odnekud iz polja i gazdarica Bara, mati Ivina (Kolar 2, 48) – Smrt mi na prozore kuca
 / Te vazdan tužim tupo mašući glavom (Tadijanović 50) – Otac moj oruč' više na konje za
 plugom (Tadijanović 57) – Jutarnja zvijezda o nebo pribodena: / Pozlaćen orah viseć na
 božićnom drvcu (Tadijanović 57) – Polako trune hrastov križ / I vjetar lijeće nad grobljem /
 Ne dotiču se lica tvog kao dok si bio živ (Tadijanović 67) – Opet ćemo u sobi razgovarati, /
 Kao i prije, / Sjedeć' oko stola s majkom i sa sestrama (Tadijanović 74) – Oprezno slazi niz
 stepenice / Držeć' u rukama kante mlijekom nalite (Tadijanović 78) – Spremajući se za put
 promaštao je kako će s pištoljem postupiti (Kaleb 1, 67) – Hoće li mu pauk gadni ući u
 nogavicu i uzaći na prsa grebući hladnim, ostrim kukicama! (Kaleb 1, 173) – Penjući se
 uzbrdo podosta su se zaduvali (Desnica 127) – Putnik se zaustavi gledajući zamišljen u
 sudsku zgradu (Desnica 220) – Konj spavajući ide (Peić 89) – Zaista ne pušim - ponovi
 profesor udarajući prstima u krug upravljača (Prica, Dobrotvori 8) – Joža izvuču krpu brišući
 ogledalce (Prica, Dobrotvori 11) – Klizeći tako provjeravao je jačinu bola (Prica, Dobrotvori
 112) – Okom me okruglim gledalo naivno, pretilo, dosadno lice, namigivalo brcima, uranjalo,
 izranjalo, ranjavajući mirnu površinu vode (Ivan Kušan 227) – Pokojnici su još hodali,
 susretali se s njim ne znajući da će ih u snu, kad mu dođe (Ivan Kušan 233) – Treće
 izbavljeno stvorenje po spisku bez vriska je klonulo zahvalno ispraćujući pogledom
 zelenookog izbavitelja (Ivan Kušan 236)

10.2. Dodatak 2

Popis rečenica s popridjevljenom konstrukcijom glagolskog priloga sadašnjeg (Katičić 1991:462, 1015)⁶⁹ na mjestu predikatnog proširka

Dvoje dice koja na crkvenoj ulici jedno drugom prah u oči sipajući igraju se, motreći đunderina okolo torna obiodećega⁷⁰, jedno reče: »Što ovaj okolo torna gledajući u njega obihodi?« (Reljković 61) – Valpovo grad bijeli vidimo; tiho rika tekuća jest oko njeg (Katančić 297) – Zli se dusi vrzu i strašnijem / Slikam plaše prolaznika noćna, / Il mu uho pričinjenom / Rikom lavâ i lavežom pasâ / I lelekom stradajućijeh gluše (Ivan Mažuranić 62) – Zaglušit će te, pače i sam drznik vrabac koji na cvatućoj glogovoj živici vreba na zlatne mušice, preplaši se i otprhne preko pletene ograde (Šenoa 33) – A pjesnik, hladeć čelo vruće, / Tad desnicu si na grud stavi / I mireć srce još drščuće / Oćuti Božji zanos pravi... (Kranjčević 1, 97) – Večeras, do kasna, slušanje najnovijih vijesti (radio) i ogledanje na geografskim kartama kako se razvijaju kretnje sovjetskih vojnika i naših ratujućih partizanskih četa (Nazor 2, 357) – Vlak se srdito dimi i juri s ovom gomilom poludjelih, pijanih, divljih, umirućih ljudi po poljima i humovima, ostavljajući za sobom silne kovitlaje gustog crnog dima (Krlježa, Bog Mars, 409) – Moje goruće srce trepti pred živicama, / na domaku lijepa bunara ono plahovito vrišti (Tin Ujević 1, 283) – Iznenadilo ga je upravo zadivljujuće siromaštvo proljetnih utisaka kod njegovih seljačića (Desnica 303) – Kao glas vapijućeg,⁷¹ prodiralo je u svaku uličicu, u svaki kutak (Marinković, Ruke 57) – U toj maloj utrobi poredalo se u zaglušujućem otporu neko malo ozvučeno limeno biće (Prica, Dobrotvori 19)

⁶⁹ V. kao prije

⁷⁰ Istakla S.K. zbog lakšeg razlikovanja između glagolskog priloga sadašnjeg koji stoji u svom kanonskom obliku od popridjevljenje konstrukcije

⁷¹ U ovom se primjeru uz popridjevljenje radi i o eliptiranoj imenici (usp. Marković 2010: 67)

10.3. Dodatak 3

Tvorbeni tipovi aktivnog participa prezenta u staroslavenskome jeziku (usp. Gabrić-Bagarić 1995:53)

	<i>M/S rod</i>	<i>Ž rod</i>
I. tip	<i>N jd</i>	
nastavak	-y (-i)	-ošti (-ući)
	bery	berošti
	<i>N mn</i>	
	berošće berošća	berošće
II. tip	<i>N jd</i>	
nastavak	-ę/-aje (-e/-aje)	-ošti/-jošti (-ući/-jući)
	znaje	znajošti
	<i>N mn</i>	
	znajošće znajošća	znajošće
III. tip	<i>N jd</i>	
nastavak	-ę (-e)	-ęšti (-eći)
	hvaļę	hvaļęšti
	<i>N mn</i>	
	hvaļęšće hvaļęšća	hvaļęšće

Iz tablice je vidljivo da se u prvoj skupini nastavaka nastavak -y (-i) dodaje u nominativu jednine kod muškog i srednjeg roda, dok se kod ženskog roda dodaje -ošti. Ove nastavke dobivaju glagoli e-tipa kojima prezentska osnova završava na suglasnik te atematski glagoli. U drugu skupinu nastavaka ulaze glagoli e-tipa kojima prezentska osnova završava na jotu i na palatal. Tada su nastavci u nominativu jednine muškog i srednjeg roda -ę/-aje (-e/-aje), a u nominativu jednine ženskog roda -ošti/-jošti(-ući/-jući). Posljednju, treću, skupinu nastavaka dobivaju glagoli i-tipa kod kojih se u nominativu muškog i srednjeg roda jednine dodaje nastavak -ę (-e), a u nominativu ženskog roda jednine nastavak -ęšti (-eći) (usp. Damjanović 2005:138).

Dodatak 4

Primjeri popridjevljenje konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg iz svakodnevnoga govorenog jezika

Radi bolje preglednosti prikupljeni se primjeri navode abecednim redom. Također, uz njih se navodi i riječ (imenica) koju modificiraju, a kod nekih i dodatno objašnjenje (gdje je to potrebno). Veza između popridjevljene konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg i riječi uz koju stoji (koju modificira) objašnjena je u 4.2., gdje se i upućuje na moguće detaljnije objašnjenje prirode veze u nekim primjerima. Primjeri koji se nalaze u iznimno čvrstim vezama s pripadajućom imenicom navedeni su prema početnom slovu, a onda se u zagradi navodi i cijela sintagma unutar koje se mogu pronaći. Na kraju su dodani potvrđeni primjeri⁷² u kajkavskome u kojima je zadržana ortografska norma kajkavskog narječja.

⁷² Primjere je ovjerio sedamdesetogodišnji izvorni govornik.

čujući (ljudi)⁷³
 goreća (baklja)
 gorući⁷⁴ (grm); goruće (pitanje)
 gostujući (igrač)⁷⁵
 hodajuća (legenda)
 izlazeća (Zemlja Izlazećeg Sunca)
 jureći (vlak)
 krešteći (glas)
 leteći (neidentificirani leteći objekt)
 ležeći (policajac)
 lupajuće (kucanje srca)
 njegujuća (krema)
 obvezujući (ugovor)
 olakšavajuća (okolnost)
 opuštajuća (glazba)
 paralizirajući (strah)
 plamteća (kriza)
 poražavajuća (činjenica)
 predsjedavajući⁷⁶
 prijeteća (poruka)
 pripadajuća (prava)
 putujući (trgovac)
 svijetleća (reklama)
 tekući (račun); tekuća (voda); tekuća
 (godina)
 tugujuća (rodbina)
 umirući (čovjek)
 umirujuća (vijest)

uznemirujuća (vijest)
 važeća (identifikacijska isprava)
 viseći (privjesak)
 vodeća (zemlja)
 zaglušujuća (glazba)
 zasljepljujuće (svjetlo)
 živući (čovjek)

betežeći (čovjek)⁷⁷

⁷³ Ovaj se primjer koristi i bez pripadajuće imenice koju modificira te samostalno funkcionira kao imenica. Marković takve primjere naziva *eliptirana imenica* (usp. Marković 2010: 67)

⁷⁴ Zanimljivo je primijetiti da je ovaj oblik postao vrlo ustaljen te se uvriježio u jeziku iako bi mu pravilan oblik trebao glasiti *goreći*.

⁷⁵ V. opasku pod 73.

⁷⁶ Isto kao i u 73 i 75.

⁷⁷ Ovaj je primjer posebno zanimljiv jer dolazi od glagola *betežati* koji se više ne koristi u prezentskoj paradigmi (ja betežam, ti betežaš, itd.), već samo kao komplement kopule (ja sem betežen, ti si betežen, itd.); najčešće se u uporabi može pronaći glagolski pridjev trpni – *betežen*, ali taj se primjer pojavljuje u kontekstu kad netko oboli; „On je zbetežal. Betežen je.“ – kada se pak radi o nekome tko je sklon čestom obolijevanju (čiji je npr. imunitet narušen, ali oboljenje se ne smatra ozbiljnim) onda se koristi popridjevljena konstrukcija glagolskoga priloga sadašnjeg – *betežeći* (izgovorno često i: *betežochi*); „Kaj je Ruda zbetežal? – Nije, al je ves nekakvi betežeći.“ Valja napomenuti da je ovo izolirani primjer koji jest ovjeren u kajkavskome, ali u hrvatskome standardnome jeziku bi bio neovjeren upravo zbog određenog vida pridjeva u ulozi predikatnog imena, tj. komplementa kopule, o čemu se više govori u 4.2.2.

10.5. Dodatak 5

Primjeri popridjevljenje konstrukcije glagolskoga priloga sadašnjeg iz svakodnevnoga govorenog jezika u kontekstu

Ovdje se primjeri iz *Dodatka 4* navode u kontekstu, odnosno u rečenicama. Ova su dva dodatka odvojena zbog preglednosti i lakšeg praćenja samog teksta u radu. Primjeri su prikupljeni iz internetskih izvora, ponajviše pomoću hrvatskog korpusa Hrvatska jezična riznica, a onda i nekih internetskih stranica, ponajprije dnevnih novina te drugih internetskih portala. Pored svakog primjera naveden je izvor. Kako je u međuvremenu *Vjesnik* prestao izlaziti, primjeri koji su iz *Vjesnika* navode se prema referenci iz Hrvatske jezične riznice (materijalni se oblik *Vjesnika* može pronaći u arhivi knjižnica i čitaonica). Promatrani se primjer prvo navodi u nominativu uz riječ uz koju se pojavljuje, a u samoj se rečenici nalazi u odgovarajućem rodu, broju i padežu, odnosno obliku koji zahtijeva rečenično ustrojstvo dane rečenice. Primjeri su citirani onakvi kakvi su nađeni, bez obzira na pravopisne i gramatičke pogreške u rečenicama. Radi lakšeg uočavanja primjeri su istaknuti podvučenom linijom. Također, budući da se u danim rečenicama pojavljuje još primjera koji nisu navedeni u *Dodatku 4*, oni su istaknuti nakošeno, a uz neke se nalazi i komentar u podrubnici. Kako je primjer iz dijalekta potvrđen samo u govorenom jeziku, on se donosi na kraju.

čujući ljudi

“Zašto gluhi mrze čujuće?” nedavno me pitala čujuća osoba.

(<http://www.ffdi.unizg.hr> , pregled: 3.svibnja 2013.)

goreća baklja

U spuštenoj desnici drži bodež (ili kratak mač) i bič, a ljevicom četverouglast sveden štit sa velikim pupkom (umbo) po srijedi, povrh kojega se pomaljaju goreća baklja, palmina grančica i trozub.

(Brunšmid, Josip (1905) Kameni spomenici hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*. Sv. 8. Br. 1. (1905) Str. 37-104 (primjer se nalazi na str. 66)

goruća baklja

Na njegovu ležaju razastrta je lavlja koža, na kojoj kraj lijeve ruke leži goruća baklja (Eros kao bog smrti).

(Brunšmid, Josip (1904) Kameni spomenici hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*. Sv. 7. Br. 1. (1904) Str. 209-240. (primjer se nalazi na str. 225)

gorući grm

Gleda hrvatski prvostolnik u gorući grm, gdje mu se kao nekoć Mojsiju ukazuje sudbina zaslužjenog i razgonjenog naroda, sudbina iskazana kajkavskim jezikom, gleda i mrmlja u sebi svoj zavjet.

(Supek, Ivan (1968) *Heretik*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske. Str. 301. preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

goruće pitanje

To je bilo prvi put da vidim da se netko pozabavio gorućim pitanjem održavanja zgrada u Zagrebu (i Hrvatskoj općenito) kao problemom koji je povezan s denacionalizacijom, tom nedopustivom pogreškom koju je bivša vlast počinila, a ova sadašnja nema snage ili volje da je ispravi.

(NA [2001], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

gostujući igrač

Pregledom videosnimke s lijeve bočne kamere (jer srednja i desna bočna presnimka HTV-a uopće ne pokazuju sporni događaj), ne može se u potpunosti ustvrditi ima li prekršaja u 67. minuti na gostujućem igraču u kaznenom prostoru.

(NA [2002], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

hodajuća legenda

Nema spora da je Ivanišević hodajuća sportska legenda.

(NA [2004], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) .) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

Zemlja Izlazećeg Sunca

Besplatnu avionsku kartu za Zemlju Izlazećeg Sunca malo bi tko odbio.

(<http://www.vecernji.hr> (12.10.2011.), pregled: 3. svibnja 2013.)

jureći vlak

Uz tu priču veže se i njegov spektakularni bijeg dvojici francuskih tamničara, kada je uspio iskočiti iz jurećeg vlaka.

(NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.), preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

krešteći glas

Neki krešteći, peckavi glasovi, koje je upotrebljavao u “zgodnim prilikama” potpuno zastide bijelog mladića.

(Božić, Mirko (1956) *Kurlani, Gornji i Donji*. Zagreb: Večernji list (2004). Str. 31. preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

neidentificirani leteći objekt

Kontrolori letenja aerodroma kod Barnaula, u južnom Sibiru, bila je prinuđena u petak tijekom sat i pol prekinuti slijetanja i polijetanja zrakoplova jer se iznad aerodromske piste pojavio neidentificirani leteći objekt (NLO), javila je agencija Interfax.

(NA [2001], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

ležeći policajac

Pogledajte kako je policajac na trenutak zanemario ležećeg policajca zbog kojeg je kao na odskočnoj dasci odletio s motora.

(<http://tv.jutarnji.hr/> (7.12.2012.), pregled: 3. svibnja 2013.)

lupajuće kucanje srca

Obavijestite svog liječnika ako primijetite ili Vam je dijagnosticirano sljedeće: (...) ubrzano ili lupajuće kucanje srca.

(Uputa o lijeku *Clarinase* (odobreno 27.2.2013.) preuzeto s <http://www.almp.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

njegujuća krema

Hansaplast Intenzivna krema za stopala s urejom je bogata njegujuća krema za stopala koja trenutno njeguje kožu stopala, regenerira suhu i grubu kožu.

(<http://www.hansaplast.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

obvezujući ugovor

Amerika će potpisati pravno obvezujući ugovor o smanjenju strateškog nuklearnog oružja, a Moskva će zauzvrat ostati u međunarodnoj antiterorističkoj koaliciji i zatvoriti oči na planove Washingtona da se obračuna s Irakom, Iranom i Sjevernom Korejom.

(NA [2002], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

olakšavajuća okolnost

Uvijek treba, što je i pravno stajalište, voditi računa o kontekstu, koji je element tzv. olakšavajućih okolnosti.

(NA [2003], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

opuštajuća glazba

Opuštajuća glazba može dobro poslužiti za ublažavanje jakih bolova, navodi se u studiji koja je predstavljena na desetom Svjetskom kongresu o boli.

(NA [2002], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

paralizirajući strah

S vremenom se bolest razvije do toga da osoba osjeća paralizirajući strah pri samoj pomisli na izlazak iz kuće te inzistira da uvijek bude u društvu članova obitelji ili partnera.

(<http://www.plivazdravlje.hr> (7.10.2008.) pregled: 3. svibnja 2013.)

plamteća kriza

Iako je Mladost i dan-danas odlično posložena momčad, najprije *tinjajuća*⁷⁸ a danas plamteća kriza rezultata uvjetovana je nesposobnošću klupske uprave da podmiri dugovanja igračima.

(NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

⁷⁸ Zanimljivo je primijetiti da se imenica *kriza* prvo definira s *tinjajuća*, a onda *plamteća*, što je oblik intezifikacije, odnosno u ovome primjeru *plamteća* funkcionira kao svojevrsni komparativ, iako samo u semantičkom smislu (u mrfološkom se smislu to ne može tvrditi).

poražavajuća činjenica

»Tražimo osnovnu identifikaciju građana BiH sa svojom zemljom«, poručio je razočarani Petritisch, uz dodatak kako je u svojim posljednjim kontaktima s europskim vladama osjetio da »međunarodna zajednica postaje sve nervoznijom spram BiH«, što bi u konačnici moglo rezultirati poražavajućom činjenicom o »gubitku kontakta BiH s Europom, odnosno s europskim integracijskim procesima.«

(NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

predsjedavajući⁷⁹

Na sjednici Predsjedništva održanoj u srijedu, nesporazumi su napokon prevladani: na čelu Vijeća ministara predsjedavajući će se smjenjivati po sustavu rotacije, a utvrđena je i *buduća* struktura toga tijela.

(NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

prijeteća poruka

Bio je kriv jedino zato što se nije poklonio Paveliću, prema onoj Budakovoj prijetećoj poruci: »Ili se pokloni, ili se ukloni!«

(NA [2004], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

pripadajuća prava

Poslodavac bi, s druge strane, bio dužan potpisati s honorarnim suradnikom ugovor o djelu, kako bi mu osigurao redovitu isplatu honorara i ostala pripadajuća prava.

(NA [2001], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

⁷⁹ *Predsjedavajući* se sve više upotrebljava kao eliptirana imenica i zapravo je gotovo u potpunosti poprimio značenje imenice, odnosno ne dolazi uz neku drugu riječ, već se iz konteksta može odrediti kome ta osoba predsjedava (u ovom primjeru vijećem ministara).

putujući trgovac

Šarmantni varalica i putujući trgovac Elmer Gantry (Burt Lancaster) nailazi na grupu *putujućih*⁸⁰ pripadnika evangelističke crkve koje predvodi sestra Susan Falconer (Jean Simmons).

(<http://www.filmski-programi.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

svijetleća reklama

Na ulazu, iznad vrata, stavljena je nova, svijetleća reklama s logotipom Gradske kavane.

(NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

tekući račun

Kriminalističkom obradom utvrđeno je da je direktor Matejak novčana potraživanja tvrtke usmjeravao na svoj tekući račun ili osobno primao gotovinu na ruke.

(NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

tekuća voda

Osim toga, tekuća voda na Marsu mogla bi učiniti putovanje ili ekspediciju broda s ljudskom posadom na taj planet mnogo lakšim.

(NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

tekuća godina

Naime, nova je Vlada najprije do početka *iduće* godine odgodila primjenu HDZ-ovog zakona kojim su i ti roditelji od ožujka trebali iskoristiti to pravo, ali je Ministarstvo rada ispunilo obvezu koju je pred njega postavio Sabor i otvorilo mogućnost za primjenu Zakona od kraja tekuće godine.

NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

⁸⁰ *Putujući* trgovac više je ustaljena kolokacija te je zanimljivo primijetiti da *putujući* može funkcionirati i u drugim primjerima, što bi bilo otvorena sveza (v. o tome više u Koren, Sanja (2012) Kolokacije u engleskom i hrvatskom jeziku. U: *Tekstom o tekstu* Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika: 397 – 410. Zagreb: FF Press.)

tugujuća rodbina

Ožalošćeni: supruga Silva, sinovi Gordan i Zoran, snaha Sanja, unuk Pavo, posinci Iva i Timor s obitelji, te ostala tugujuća rodbina i prijatelji.

(<http://sjecanje.vecernji.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

umirući čovjek

Gdje su hospiciji u kojima bi teško bolesni ljudi, od kojih neki i nemaju nikog da se za njih brine, mogli umrijeti dostojanstveno, uz brigu i pozornost koje zaslužuje svaki umirući čovjek, štoviše- svako živo biće.

(NA [2003], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

umirujuća vijest

I na kraju dolazi i poneka umirujuća vijest: ranjenog vuka hrane mještani pršutom, na cesti Zagreb – Split izgrađen je još jedan vijadukt...

(NA [2005], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

uznemirujuća vijest

Ta uznemirujuća vijest, međutim, nije i nova, jer na to već neko vrijeme upozoravaju zaštitari prirode u Nacionalnome parku »Plitvička Jezera«.

(NA [2000], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

važeća (identifikacijska) isprava

Uvjerenje o matičnom broju građana možete ishoditi u policijskoj upravi ili policijskoj postaji uz predložak važeće identifikacijske isprave (osobne iskaznice, putovnice).

(<http://www.mup.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

viseći privjesak

Ove nevjerojatne cipele ukrašene su s 28 karata dijamanta i 185 karata svijetlo plavog tanzanita vrhunske kvalitete rezanja, tu je i viseći privjesak – 16-karatna kapljica tanzanita.

(<http://zena.hr>, pregled: 3. svibnja 2013.)

vodeća zemlja

U tom kontekstu nemoguće je zanemariti činjenicu da provedba integracijskih procesa u Hrvatskoj, kao vodećoj zemlji u ovom dijelu Europe, predstavlja test za čitavu regiju.

(NA [2004], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.), preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

zaglušujuća glazba

No nije nasilje samo nasrtaj na ličnost, osobu i život nasilje je jednako zaglušujuća glazba u okupljalištima mladeži, kafićima ili u automobilima, kao što je nasilje rušenje tuđih kuća, jer su sažidane bez odobrenja vlasti.

(NA [2003], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.), preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

zasljepljujuće svjetlo

Između onoga Krista od krvi i mesa o kojem govori evanđelist Ivan i onoga što se javio kroz zasljepljujuće svjetlo o kojemu kao »duhovnom tijelu« govori sveti Pavao, između Kristove tjelesne i svjetlosne pojavnosti ili kroz njih obje istovremeno, likovnim se jezikom izražava ono što čini suštinu mističnog događaja nakon raspeća.

(NA [2007], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.), preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

živući čovjek

I u pravu je jer najstariji danas živući čovjek živi u Portoriku, a za zadnji je rođendan ugasio 113 svjećica.

(NA [2005], Vjesnik online (© 2006, Vjesnik d.d.) preuzeto s Hrvatska jezična riznica, <http://riznica.ihjj.hr> , pregled: 3. svibnja 2013.)

betežeći čovek

Kaj je Ruda zbetežal? – Nije, al je ves nekakvi betežeći.

(izvorni govornik; osobna korespodencija, 27.4.2013.)

10.6. Dodatak 6

Kontrastivna analiza – usporedba participa i njegovih prijevodnih inačica

1. Sintaktička uloga priložne oznake ili predikatnog proširka

7,8	Wieder berührte es sie eigentümlich, daß ein Gebäude einem so häßlichen Zweck dienen und dabei so schön sein konnte: die Mauer mit dem wildem Wein, wiesen- und waldgrün im Frühling und Sommer, gelb und rot im Herbst, die kleinen Türme auf den Ecken und der großen in der Mitte, dessen Fenster an die Fenster einer Kirche erinnerten, das schwere Tor, <u>abweisend</u> , als wolle es nicht die Bewohner ein-, sondern deren Feinde aussperren.
3,4	As so often before, she was strangely moved that a building should serve such an ugly purpose and at the same time be so beautiful: the walls covered with Virginia creeper, field- and forest-green in spring and summer, yellow and red in autumn, the small towers on the corners and the large one in the middle, its windows like those of a church; the heavy gate, <u>forbidding</u> , as if it wished not to shut the inhabitants in but to shut their enemies out.
7	Opet ju je neobično dirnulo što je neka zgrada mogla služiti tako ružnoj svrsi i pritom biti tako lijepa: zidovi obrasli divljom lozom, poput livade i šume zelenom proljeće i ljeto, žutom i crvenom u jesen, mali tornjevi na uglovima i veliki u sredini, s prozorima koji su podsjećali na crkvene, s teškim, <u>odbojnim</u> vratima kojima kao da nije bila namjera zatvoriti stanovnike nego odbiti njihove neprijatelje.
10	Die Entlassung war <u>überraschend</u> gekommen.
6	His release had come <u>as a surprise</u> .
9	Puštanje je došlo <u>iznenada</u> .
16	Sie sah ihn <u>prüfend</u> an, er wußte nicht, ob sie sein langes Desinteresse an Jörg nicht verstand oder sein jetziges Interesse daran, wie Jörg sich verändert.
12	She looked at him <u>quizzically</u> . He didn't know whether it was his lack of interest in Jörg over all those years that she didn't understand, or his present interest in how Jörg might have changed.
14	Ilse je <u>ispitivački</u> gledala, a on nije znao da li je mogla razumjeti njegovu dugotrajnu nezainteresiranost za Jörga ili trenutačnu zainteresiranost za to koliko se promijenio.
20	Was sie nicht losließ, war das Bild der fallenden Körper, manche einzeln, manche zu zweiten, sich beinahe <u>berührend</u> , sogar an den Händen <u>haltend</u> .
15	What she couldn't get of her mind was the image of the falling bodies, some singly, some in pairs, almost <u>touching</u> one another or even <u>holding</u> hands.
16, 17	Ono čega se nije mogla osloboditi bila je slika tijela koja su padala, neka sama, neka udvoje, gotovo se <u>dodirujući</u> ili čak <u>držeći</u> za ruke.
25	Das Quirlige und Poltrige an Ulrich war ihn zuviel, wie früher, und ihn störte, daß die Frau sich darin gefiel, beim Lachen den Kopf zurückzuwerfen, und daß die Tochter mit langen, übereinandergeschlagenen Beinen, kurzem Rock, knappem Top und Schmollmund gelangweilt und <u>herausfordernd</u> posierte.

20	Ulrich's bumptious, cloddish qualities were too much for him, as they had been years before, and he was unsettled by the way his wife liked to throw her head back when she laughed, and the way his daughter posed around the place, bored and <u>provocative</u> , with her long legs crossed, short skirt, tight top and sulky mouth.
20	Nije mogao podnijeti Ulrichovu živahnost i bučnost, a smetao mu je i način na koji je njegova žena koketno zabacivala glavu dok se smijala, a ništa manje ni to kako je kći, u kratkoj suknji i tijesnom topu, prebacivši noge jednu preko druge, napućenih usana i s dosadom, <u>izazovno</u> pozirala.
34	Sie hatte Mitleid mit dieser Frau, die sie selbst war, immer zu gehemmt, um da, wo sie war, ganz <u>anwesend</u> zu sein.
29	She felt sorry for the woman that was her, always too inhibited to be entirely <u>present</u> wherever she happened to be.
26	Osjećala je sažaljenje prema toj ženi koja je ona sama, uvijek previše sputana da sasvim bude <u>ondje</u> gdje je doista.
36	Die Entlassung kam so <u>überraschend</u> , daß sie das übliche Programm nicht fahren konnten.
31	His release came <u>as such a surprise</u> that they couldn't run the usual program.
28	Puštanje na slobodu došlo je tako <u>nenadano</u> da nisu mogli provesti uobičajeni program.
38	Jörg redete langsam, <u>stockend</u> und mit den zufälligen, fahrigen Handbewegungen, die Christiane schon am Morgen erschreckt hatten und wieder erschreckten.
33	Jörg spoke slowly, <u>haltingly</u> , and with the random, agitated gestures that had startled Christiane in the morning and startled her again now.
29	Jörg je polako govorio, <u>zapinjući</u> i s nekontroliranim, nemirnim kretnjama ruku koje su ponovno prestrašile Christianu.
39	Karins Mann machte zu Ulrichs Frau <u>lächelnd</u> eine Bemerkung über ihren hartnäckigen Mann, Andreas entschuldigte sich ironisch bei Karin, er habe das Gebet schon verstanden, es habe ihn nur der Teufel geritten.
34	Karin's husband <u>smilingly</u> remarked to Ulrich's wife about her stubborn husband. Andreas ironically apologized to Karin; he had actually understood the prayer, he didn't know what had come over him.
30	Eberhard je, <u>smješajući se</u> , upozorio Ulrichovu suprugu na upornost njena muža, Andreas se ironično ispričao Karin, rekavši da je ipak razumio molitvu, samo ga je vrag tentao.
40	Jörg setzte nochmals an, wieder langsam, wieder <u>stockend</u> .
34	Jörg started speaking again, still slowly, still <u>haltingly</u> .
30	Jörg je počeo još jednom, opet polako, opet <u>zapinjući</u> .
40	Ulrich schaute sich <u>triumphierend</u> um.
35	Ulrich looked around <u>triumphantly</u> .
30	Ulrich je <u>pobjedonosno</u> pogledao oko sebe.
40	Christiane flüsterte Jörg zu, der <u>schweigend</u> aß: „Frau Margarete, wie sie das Haus gefunden hat!“

35	Christiane whispered to Jörg, who was eating <u>in silence</u> : „Ask Margarete how she found the house!“
31	Dok je Jörg <u>šutke</u> jeo, Christiane je šapnula: – Pitaj Margaretu kako je našla kuću!
46	Karin sah <u>suchend</u> nach den beiden Streithähnen, sagte sich dann, daß sie den Weg zum Haus auch ohne sie fänden, und ging hinein.
41	Karin peered around, <u>looking</u> for the two squabblers, then said to herself that they would find their way to the house without her and went inside.
35	Karin <u>je</u> pogledom <u>potražila</u> dvojicu svadljivih pijetlova, a onda zaključila da će oni i bez nje naći put do kuće i ušla.
46, 47	Neun war sie gewesen, als ihre und Jörgs Mutter starb, und sie hatte versucht, dem drei Jahre jüngeren Bruder <u>liebend</u> und <u>strafend</u> , <u>tröstend</u> und <u>lenkend</u> , <u>ermunternd</u> und <u>ermahnend</u> die Mutter zu ersetzen.
41	She had been nine years old when her mother had died, and she had tried to take the place of her mother for her brother, three years younger than she, <u>loving</u> and <u>punishing</u> , <u>comforting</u> and <u>distracting</u> , <u>cheering</u> and <u>urging</u> .
35	Imala je samo devet godina kad im je umrla majka i kad je ona, za svog tri godine mlađeg brata, <u>voleći</u> ga i <u>kažnjavajući</u> , <u>tješeći</u> ga i <u>usmjeravajući</u> , <u>ohrabrujući</u> i <u>opominjući</u> , preuzela njenu ulogu.
48	Sie sahen sich <u>suchend</u> um – woher war der Schrei gekommen?
43	They looked around <u>searchingly</u> – where had the scream come from?
36	Osvrtali su se, <u>tražeći</u> je – odakle je došao taj vrisak?
66	Die Wellen des Meers rauschen laut an, brechen sie <u>klatschend</u> an den Felsen und laufen, wo sie Sand und Kies mitnehmen, <u>zischend</u> zurück ins Meer.
59	The sea's waves come rushing in, break <u>crashing</u> against the cliffs and, where they take sand and gravel with them, run <u>hissing</u> back to the sea.
49	Morski valovi dolaze s glasnim šumom, <u>pljušteći</u> se razbijaju o stijene, gdje vade pijesak i šljunak, i <u>šumeći</u> se vraćaju u more.
74	Wie erkannte er sie wieder, <u>bewundernd</u> oder <u>bemitleidend</u> oder entsetzt?
67	How did he recognize her, <u>admiringly</u> or <u>pityingly</u> , or with horror?
55	I kako ju je opet prepoznao, da li s <u>divljenjem</u> , sa <u>sažaljenjem</u> ili sa zaprepaštenjem?
78	Christiane öffnete die Augen und sah Henner <u>forschend</u> an.
71	Christiane opened her eyes and looked <u>questioningly</u> at Henner.
58	Christiane je otvorila oči i <u>ispitivački</u> pogledala Hennera.
79	Christiane lächelte Henner <u>entschuldigend</u> an.
72	Christiane smiled <u>apologetically</u> at Henner.
58	U Christianinu je osmijehu bilo <u>isprike</u> .
80	Die Streichhölzer, nach denen er tastete, fielen vom Stuhl auf den Boden, und er suchte leise <u>schimpfend</u> auf dem Boden weiter.
73	The matches he reached for fell from the chair to the floor, and he went on looking for them on the floor, <u>cursing</u> .

60	Žigice koje je pipajući tražio pale su sa stolice na pod i on ih je, tiho <u>psujući</u> , nastavio tražiti po podu.
84	Kam als nächstes glatte Erde, fest wie Stein, aber doch leicht <u>federnd</u> ?
77	Would the next thing be smooth earth, firm as stone, but slightly <u>springy</u> ?
64	Hoće li sad doći glatka zemlja, čvrsta kao kamen, ali blago <u>gibljiva</u> ?
84	Oder Kiesel, widerständig, <u>piksend</u> , <u>kitzelnd</u> ?
77	Or gravel, resistant, <u>prickly</u> , <u>tickling</u> ?
64	Ili šljunak, nepodatan, <u>bockav</u> , <u>draškav</u> ?
84	Oder ein durrer Zweig, der <u>knackend</u> zerbrach?
77	Or a dry branch, breaking <u>with a crack</u> ?
64	Ili neka suha grana koja se <u>pucketajući</u> slama?
99	So saßen sie <u>schweigend</u> , sahen in den Park, jeder allein mit seinem Gedanken.
92	So they sat there <u>in silence</u> and looked at the park, alone with their thoughts.
74	Tako su <u>šutke</u> sjedili i gledali u park, svatko sam sa svojim mislima.
102	Sie sind's nicht, sie haben lieber andere kämpfen und scheitern lassen – <u>stellvertretend</u> .
95	They didn't, they preferred to have other people fighting and failing for them – <u>vicariously</u> .
77	Nisu to učinili, više im je odgovaralo pustiti druge da se bore i stradaju... <u>umjesto njih</u> .
103	Für mich zieht niemand <u>stellvertretend</u> in den Krieg.
95	No one goes <u>vicariously</u> into war for me.
77	<u>Umjesto mene</u> , nitko nije išao u rat.
103	Und erschießt <u>stellvertretend</u> Frauen, die ihre Autos nicht hergeben wollen, oder Fahrer, die Generaldirektoren rumfahren müssen.
95	And <u>vicariously</u> shoots women who don't want to hand over their cars, or chauffeurs who have to drive company directors around.
77	Niti je <u>umjesto mene</u> ubijao žene koje nisu htjele dati svoj auto, a ni vozače koji su morali vozikati generalne direktore.
103	Nein, Ulrich, auch ich habe niemanden <u>stellvertretend</u> für mich töten lassen.
96	No, Ulrich, I haven't had anyone <u>vicariously</u> kill for me.
77	Ne, Ulrich, ni <u>umjesto mene</u> nitko nije ubijao.
103	Er wurde nicht <u>stellvertretend</u> für uns geführt.
96	It wasn't waged <u>vicariously</u> on our behalf.
77	Ona nije vođena * u naše ime.
106	Sie sah ihn <u>prüfend</u> an.
99	She looked at him <u>searchingly</u> .
80	– rekla je i <u>ispitivački</u> ga pogledala.
108	Daß sie wollte, daß er so <u>überraschend</u> gefaßt wird, daß er nicht schießen und nicht mehr erschossen werden kann?
101	That she wanted him to be taken so much <u>by surprise</u> so that he couldn't shoot or be

	shot?
81	Morala je željeti da ga uhvate, <u>na prepad</u> , tako da više ne može ni ubiti ni biti ubijen.
111	Ilse begann, sie <u>schaudernd</u> zu genießen: die Vorstellung der Explosion, die das Auto in die Höhe reißt, der Kugel, die ihren Flug zum Fenster nimmt, das Glas durchschlägt, das Opfer trifft und gegen die Wand wirft, der Pistole, die im Genick aufgesetzt und abgedrückt wird.
103	<u>With a shudder</u> , Ilse was beginning to enjoy it: the idea of the explosion hurling the car into the air, the bullet flying at the window, piercing the glass, hitting and throwing its victim against the wall, the pistol set to the back of the neck, the trigger pulled.
83	Ilse je, <u>ježeći</u> se, počela u tome uživati: u predočavanju eksplozije koja automobil raznosi uvis, u metku koji leti prema prozoru, probija staklo, pogađa žrtvu i baca je na zid, u pištolju stavljenom na zatiljak i povučenom okidaču.
114	<i>Er schrie sie an und schrie ihren Mann an, der am Fuß der Treppe stehenblieb, <u>begütigend</u> die Hände hob und „Beruhigen Sie sich, bitte, beruhigen Sie sich!“ sagte.</i>
106	<i>He yelled at her and yelled at her husband, who stopped at the bottom of the stairs, raised <u>placating</u> hands and said, „Calm down, please, calm down!“</i>
85	<i>Vikao je na ženu i na njena muža koji je stajao podno stuba i, <u>dobrohotno</u> podignuvši ruke, govorio: – Smirite se, molim vas, smirite se!</i>
128	Bis er zu lachen anfang und immer lauter lachte und sie ihn von sich schob und <u>fragend</u> ansah.
120	Until he started laughing and laughed louder and louder and she pushed him from her and looked <u>quizzically</u> at him.
96	Onda se ona odmaknula od njega i <u>upitno</u> ga pogledala.
130	Sie gibt mir den Kuß so <u>fordernd</u> , so <u>drängend</u> , so gierig – es erinnert mich an ein gewöhnliches Mädchen, das sich an einen Mann schmeißt, der nichts von ihr wissen will.
122	She kisses me so <u>urgently</u> , so <u>pressingly</u> , so greedily – it reminds me of a vulgar girl throwing herself at a man who isn't interested.
97	Tako me <u>izazovno</u> poljubi, tako <u>agresivno</u> i tako požudno, ... uvijek me podsjeti na neku prostu djevojku koja se baca na muškarca koji za nju ne želi znati.
137	<i>Wenn er <u>fragend</u>, <u>zögernd</u>, nachdenklich redete, sagte sich Jan, er spielt uns etwas vor.</i>
129	<i>When he spoke <u>questioningly</u>, <u>hesitantly</u>, thoughtfully, Jan said to himself, He's playing a part for us.</i>
102	<i>Kad je govorio <u>ispitujući</u> nešto, <u>oklijevajući</u> ili zamišljeno, Jan je sam sebi govorio da im glumi.</i>
146	Sie sah ihn <u>zweifelnd</u> und nachsichtig an.
138	She looked at him with <u>dubious</u> tolerance.
109	Ona ga je gledala <u>sumnjičavo</u> i popustljivo.
155	Sie warteten mit dem Anzünden der Kerzen; die Dämmerung ließ wie die Nacht in den Tag die Vergangenheit <u>anheimelnd</u> in die Gegenwart treten.

147	They waited awhile before lighting the candles; the gloom allowed the past to slip <u>cozily</u> into the present, like night into day.
115	Odgađali su paljenje svijeća; sumrak je dopuštao prošlosti da se <u>ugodno</u> uvlači u sadašnjost, kao što se noć uvlačila u dan.
157	Jetzt redete er, überdeutlich in der Artikulation, <u>schneidend</u> im Ton.
149	Now he spoke, his articulation excessively clear, his tone <u>acrimonious</u> .
117	Sad je progovorio, više nego jasno artikulirajući svoje misli <u>odsječnim</u> tonom.
163	Sie ging langsam weiter, suchte <u>tastend</u> , wo das Dickicht der Zweige und Blätter begann und wo der Weg verlief, und versuchte, auf Ferdinands Schritte zu lauschen.
155	She walked slowly on, <u>groping</u> to find where the thicket of branches and leaves began and where the path ran, and tried to listen for Ferdinand's footsteps.
121	Polako je išla dalje i, <u>pipajući</u> kroz gustiš od granja i lišća, tražila put, i pokušavala čuti Ferdinandove korake.
169	Sie ist unerbittlich, dachte Andreas <u>kopfschüttelnd</u> , und Marko kündigte sofort an, er werde nicht kommen.
160	She's relentless, Andreas thought, <u>shaking</u> his head, and Marko immediately announced that he wouldn't come.
125	„Ona je neumoljiva“, pomislio je Andreas, * a Marko je odmah objavio da on neće doći.
171	<u>Triumphierend</u> und kämpferisch <u>tänzelnd</u> stellte er sich Andreas gegenüber.
162	<u>Skipping with triumph</u> like a boxer, he came back to face Andreas.
126	<u>Pobjedonosno</u> i ratoborno <u>poskakujući</u> , stao je ispred Andreasa.
171	Aber diesmal streckte Ilse ihr Bein aus, und Marko stolperte, stürzte zusammen mit Margaretes leerem Stuhl so <u>krachend</u> auf dem Boden auf, daß Ilse mit einem kleinen Laut des Erschreckens die Hand vor den Mund schlug.
162	But this time Ilse stretched out her leg and Marko stumbled and landed on the floor together with Margarete's empty chair so <u>noisily</u> that Ilse threw her hand to her mouth with a little gasp of horror.
127	Ali ovaj put je Ilse ispružila nogu. Marko se spotaknuo, strmoglavio i skupa s Margaretinom praznom stolicom <u>s takvim praskom</u> tresnuo o pod da je Ilse, kratko i prestrašeno vrisnuvši, stavila ruku na usta.
172	Karin sah ihren Mann <u>fragend</u> an.
162	Karin looked <u>quizzically</u> at her husband.
127	Karin je <u>upitno</u> pogledala muža.
179	Als Margarete mitten in der Nacht aufwachte und das Rauschen des Regen hörte, lauter, so kam's ihr vor, als beim Einschlafen, freute sie sich auf die Hortensien, die am nächsten Morgen <u>leuchtender</u> blühen würden, auf die reife Fülle der Himbeeren und Tomaten, auf die strahlende Stattlichkeit der Eichen.
170	When Margarete woke up in the middle of the night and heard the rustling of the rain, louder than when she had gone to sleep, it seemed, she looked forward to the

	hydrangeas, which would blossom <u>brighter</u> the following morning, the ripe fullness of the raspberries and tomatoes, the radiant stateliness of the oaks.
133	Kad se Margarete usred noći probudila i čula rominjanje kiše, ovaj put još jače, doživjela je to kao nešto pred san: radovala se zbog hortenzija koje će ujutro <u>sjajnije</u> cvjetati, zbog obilja zrelih malina i rajčica, zbog blistave raskoši hrastova.
181	Marko würde den Eimer an Andreas weitergeben, Andreas an Ilse, Ilse an Jörg – <u>lächelnd</u> schlief sie wieder ein.
172	Marko would pass the bucket to Andreas, Andreas to Ilse, Ilse to Jörg – <u>smiling</u> , she went back to sleep.
134	Marko će kantu dodavati Andreasu, Andreas Ilsi, Ilse Jörgu – i <u>nasmiješena</u> je opet zaspala.
191	<i>Er hört das Geräusch, ehe die anderen Gäste über ihrem Frühstück und ihren Gesprächen aufmerken. Laut, dumpf, <u>mahlend</u>, <u>saugend</u>.</i>
181	<i>He hears the noise before the other guests look up from their breakfast and their conversations. Loud, dull, <u>grinding</u>, <u>sucking</u>.</i>
142	<i>Čuo je šum prije drugih gostiju, zaokupljenih doručkom i razgovorom. Glasan, potmuo, <u>poput drobljenja</u> i <u>usisavanja</u>.</i>
198	Sie war gut in ihrem Amt; sie lehrte ihre Kirche, mit weniger Steuern und weniger Gläubigen zu leben, fand, wenn sie in der Öffentlichkeit das Wort zu den Fragen der Zeit ergriff, den richtigen Ton und sah denen, die ihren Rat suchten, betroffen und <u>anteilnehmend</u> ins Gesicht.
188	She was good in her office; she taught her church to live with fewer taxes and fewer believers, when she spoke publicly about the issues of the day she found the right tone and when people sought her advice she looked them in the eye <u>with</u> concern and <u>sympathy</u> .
146, 147	Bila je dobra u vršenju svoje službe, svoje je stado poučavala kako da živi s malo sredstava i s malo vjernika, kad je u javnosti govorila o aktualnim pitanjima, uvijek je nalazila pravi ton, a <u>s istinskim</u> je <u>suosjećanjem</u> gledala pravo u oči svima koji su od nje tražili savjet.
203	Er hatte sich seine Rede so sorgfältig zurechtgelegt, daß er zunächst <u>dozierend</u> klang, aber er trug mit wachsender Sicherheit und Leidenschaft vor.
192	He had marshaled his speech so carefully that it sounded <u>professorial</u> at first, but he delivered it with growing confidence and passion.
150	Brižljivo je pripremio ono što će reći tako da je u početku djelovao <u>kao da docira</u> , ali je kasnije govorio sa sve većom sigurnošću i strašću.
209	„Zu viel Ehre“, sagte er <u>abwehrend</u> zu Ulrich.
199	„Really too much“, he said <u>dismissively</u> to Ulrich.
155	– Odviše časti – rekao je Ulrichu <u>kao da se brani</u> .
217	Ihn fror, und er hätte sich gerne mit den Armen <u>wärmend</u> auf Brust und Seiten geklopft. Aber er wollte nicht riskieren, seinen Sohn dadurch abzustoßen und zu vertreiben.

207	He shivered, and he would have liked to <u>warm</u> himself <u>up</u> by beating his chest and sides with his arms. But he didn't want to risk repelling his son and driving him away.
161	Bilo mu je hladno i rado <u>bi se ugrijao</u> lupkajući se rukama po prsima i bedrima, ali nije htio riskirati da time odbije i otjera sina.
218	Das war so <u>wegwerfend</u> gesagt, daß Jörg wieder Angst hatte, sein Sohn werde als nächstes aufstehen und gehen.
208	He said that so <u>defensively</u> that Jörg was once again afraid his son would stand up and go.
162	To je bilo rečeno <u>s velikim prezirom</u> i Jörg se opet pobojavao da će mu sin ustati i otići.
220	Er schlug mit den Händen <u>auffordernd</u> auf seine Beine.
210	He clapped his hands <u>invitingly</u> on his legs.
163	<u>Pozivao</u> ju je, udarajući dlanovima po bedrima.
224	Nur Ilse sah sich die anderen an: Marko und Andreas im Clinch, Dorle und Ferdinand <u>zögernd</u> , ob sie sich ineinander verlieben sollten, und Margarete und Henner dazu bereit, die beiden Ehepaare in der Selbstverständlichkeit des Zusammengehörens geborgen, Christiane erleichtert, daß die Bomben entschärft, oder ohne großen Schaden explodiert waren, Jörg glücklich, daß er gerade nichts meistern mußte außer Eimer und Wasser.
214	Only Ilse looked at the others: Marko and Andreas at odds with each other, Dorle and Ferdinand <u>hesitating</u> about whether or not to fall in love and Margarete and Henner quite ready to do so, the two married couples safe in the self-evident state of belonging together, Christiane relieved that the bombs had either been defuse or had exploded without doing any great damage, Jörg happy that he didn't have to master anything but buckets and water.
166	Samo ih je Ilse sve promatrala: Marka i Andreasa u klinču, Dorle i Ferdinanda <u>neodlučne</u> bi li se zaljubili jedno u drugo, a Margaretu i Hennera spremne za to, bračne parove zaštićene razumljivim međusobnim pripadanjem, Christianu rasterećenu što su bombe neutralizirane ili su eksplodirale ne nanoseći velike štete, Jörga sretna što se trenutačno ne mora boriti ni s čim osim s kantama i vodom.

2. Sintaktička uloga atributa

20	Aber nicht das <u>bevorstehende</u> Wiedersehen mit den Freunden hatte ihr die Beerdigung in Erinnerung gerufen.
15	But it wasn't the <u>impending</u> meeting with these friends that had made her recall the funeral.
16	Ilsi, međutim, nije <u>predstojeći</u> susret s prijateljima prizvao u sjećanje pogreb.
20	Nicht das Bild der Flugzeuge, die in die Türme flogen, nicht das Bild der <u>rauchenden</u> , nicht das der <u>einstürzenden</u> Türme, nicht das Bild der staubbedeckten Menschen.

15	Not the image of the airplanes flying into the towers, not the image of the towers <u>smoking</u> , or of them <u>collapsing</u> , not the image of the people covered in ash.
16	Nije to bila slika aviona koji lete u nebudere, ni slika <u>zadimljenih</u> tornjeva <u>koji se urušavaju</u> , niti slika prašinom prekrivenih ljudi.
20	Was sie nicht losließ, war das Bild der <u>fallenden</u> Körper, manche einzeln, manche zu zweiten, sich beinahe berührend, sogar an den Händen haltend.
15	What she couldn't get of her mind was the image of the <u>falling</u> bodies, some singly, some in pairs, almost touching one another or even holding hands.
16, 17	Ono čega se nije mogla osloboditi bila je slika tijela <u>koja su padala</u> , neka sama, neka udvoje, gotovo se dodirujući ili čak držeći za ruke.
21	Daß die Schätzungen über die Zahl der <u>fallenden</u> Körper zwischen fünfzig und zweihundert schwankten.
15, 16	That estimates of the number of <u>falling</u> bodies varied between fifty and two hundred.
17	Utvdila je da su se procjene broja <u>palih</u> tijela kretale između pedeset i dvije stotine.
21	Daß von denen, die sprangen, die einen sich angesichts der ausweglosen Lage zum Sprung entschieden hatten, die anderen von der unerträglich <u>schmerzenden</u> Hitze einfach hinausgetrieben wurden.
16	That of those who jumped, some had decided to jump because of their hopeless situation, while the rest were simply driven out by unbearable * heat.
17	Da su se od onih koji su skočili jedni na to odlučili zbog bezizlazne situacije u kojoj su se našli, dok je druge van jednostavno istjerala nesnošljiva, <u>bolna</u> vrućina.
21	Daß die Aufnahmen der <u>fallenden</u> Körper zu unscharf waren, um Gesichter erkennen zu können.
16	That the pictures of the <u>falling</u> bodies were too blurred for faces to be made out.
17	Da su snimke tijela <u>koja su padala</u> bile previše mutne da bi se mogla razaznati lica.
21	Daß Angehörige manchmal meinten, einen <u>fallenden</u> Körper immerhin an seiner Kleidung zu erkennen, und davon teils getröstet, teils erschreckt wurden.
16	That relatives sometimes thought they could recognize a <u>falling</u> body by its clothes, and were partly comforted, partly terrified by that.
17	Da su članovi obitelji katkad mislili kako su <u>palo</u> tijelo ipak prepoznali po odjeći, čime su djelomice bili utješeni a djelomice užasnuti.
21	Die <u>fallenden</u> Körper, stets beide Arme und oft alle Glieder weit von sich gestreckt.
16	The <u>falling</u> bodies, always with both arms and often with all their limbs outstretched.
17	Slika tijela <u>koja padaju</u> , redovito s rukama, a često i sa svim udovima, daleko odmaknutim od tijela.
21	Manche <u>fallenden</u> Körper sahen auf den Aufnahmen aus, als schwebten sie zu Boden oder sogar als flögen sie davon.
16	Some of the <u>falling</u> bodies looked in the photographs as if they were floating to the ground or even flying away.

17	Na snimkama su neka od * tijela izgledala kao da se lelujaju prema tlu ili čak odlijeću.
22	In ihrer Vorstellung hat der Mann die Bilder der <u>fallenden, schwebenden, fliegenden</u> Körper gesehen und ist dadurch darauf gekommen, davonfliegen zu wollen – das hat ihr eingeleuchtet und genügt.
17	In her imagination the man had seen the pictures of the <u>falling, floating, flying</u> bodies and that had given him the idea of wanting to fly away – that made sense to her, that was enough.
17	U njejoj je predodžbi čovjek vidio slike tijela <u>koja padaju, lebde, lete</u> , i tako je došao na ideju da i on odleti – to joj je bilo jasno i dovoljno.
22	Alles, was Ulla und sie im Jahr nach Jans Tod umgetrieben hat, war wieder gegenwärtig, von der Beerdigung bis zu dem mysteriösen Anruf, den fremden Kleidungsstücken, den <u>fehlenden</u> Akten, dem Obduktionsbericht.
17	Everything that had preoccupied both her and Ulla in the year after Jan's death came back to her, from the funeral to the mysterious phone call, the strange clothes, the <u>missing</u> files, the autopsy report.
18	Opet se sjetila svega onoga što Ulli i njoj one godine nakon Janove smrti nije davalo mira: od pogreba do misterioznog telefonskog poziva, nepoznatih komada odjeće, <u>nestalih</u> dokumenata, izvještaja obdukcije.
26	Auf Demonstrationen war Ulrich regelmäßig dabeigewesen, und bei einem Buttersäure-Anschlag auf einen Politiker hatte er die harmlose, aber <u>stinkende</u> Flüssigkeit besorgt.
21	When they'd gone to demonstrations Ulrich had always been there, and when there had been a butyric acid attack on a politician he had been the one who got hold of the harmless but foul- <u>smelling</u> liquid.
21	Ulrich je redovito bio na demonstracijama i za jedan napad mliječnom kiselinom na nekog političara upravo je on nabavio tu bezazlenu ali <u>smrdljivu</u> tekućinu.
27	Der man durchschaute die Konstellation am Tisch, noch ehe er sich setzte, plazierte seinen Stuhl zwischen Ulrichs Frau Ingeborg und Tochter Dorle und verstand, die beiden in ein Gespräch zu ziehen, bei dem sogar der gelangweilte und <u>herausfordernde</u> Schmollmund gelegentlich fröhlich lachte.
23	The husband saw to the arrangement of people around the table before sitting down, placing his chair between Ulrich's wife, Ingeborg, and daughter, Dorle, and managing to draw them both into conversation, even raising the occasional peal of merry laughter from the bored, <u>provocative</u> , sulky mouth.
22	Još prije nego što je sjeo, Eberhard je prozreo konstelaciju za stolom, pa smjestio svoju stolicu između Ulrichove žene Ingeborg i kćeri Dorle, i vješto ih obje uspio uključiti u razgovor tako da su se čak i <u>izazovne</u> i dosadom ispunjene napućene usne povremeno veselo smijale.
28	Er ging langsam, schlaksig, mit <u>ausholenden</u> Schritten und <u>schwingenden</u> Armen.
23	He walked slowly, in a gangly fashion, taking <u>long</u> strides and <u>swinging</u> his arms.
22	Išao je polako, raskrečeno, <u>protežući</u> korak i <u>mašući</u> rukama.

35	Dann sagte sie sich, daß er im Gefängnis die Entwicklung der Umgangsformen verpaßt und das <u>begrüßende</u> Umarmen nicht gelernt hatte.
30	Then she told herself that in prison he had missed developments in etiquette and hadn't learned to hug <u>by way of greeting</u> .
27	Onda je zaključila da do njega u zatvor nisu doprle promjene u ponašanju i da nije bio navikao na zagrljaj <u>pri pozdravu</u> .
49	Jörg sah um sich, als erwache er aus einem Traum, sah dem Mann in Hemdsärmeln und der nackten jungen Frau mit der übergeworfenen Herrenjacke nach, als wisse er nicht, wer sie sind, sah hinunter in die Eingangshalle und in die verlegenen Gesichter der Gäste, sagte nichts, schüttelte langsam den Kopf und ging mit dem <u>schleppenden</u> Gang, der Christiane schon am Morgen ausgefallen war, zu der Tür am anderen Ende der Galerie.
44	Jörg looked around as if waking from a dream, staring after the man in his shirtsleeves and the naked young woman with the man's jacket thrown around her, as if he didn't know who they were, looked down into the hall and into the embarrassed faces of the guests, said nothing, slowly shook his head and walked, with the <u>dragging</u> gait that Christiane had already noticed that morning, to the door at the other end of the hallway.
37	Jörg se osvrtao oko sebe kao da se probudio iz sna, gledao je za muškarcem u košulji bez sakoa i za nagom mladom ženom ogrnutom muškim sakoom, kao da ne zna tko su oni, pogledao je dolje, u predvorje i u zbunjena lica gostiju, ništa nije rekao, polako je zavrtio glavom i <u>umornim</u> hodom, koji je Christiane još tog jutra bila uočila, krenuo prema vratima na drugoj strani galerije.
52	Er legte die Hand auf die Decke, fühlte ihre Schulter und versuchte, seiner Hand eine <u>tröstende, beruhigende</u> Schwere zu geben.
47	He laid his hand on the covers, felt her shoulder and tried to give his hand a <u>comforting, calming</u> heaviness.
39	Položio je ruku na pokrivač, osjetio njeno rame i pokušao svojoj ruci dati <u>utješnu, smirujuću</u> težinu.
53	Ihm fiel ein, wie er sie vor ein paar Jahren neue Schnürsenkel in ihre Turnschuhe einfädeln sah, immer über Kreuz, am linken Schuh den nach rechts <u>führenden</u> Schnürsenkel über dem nach links <u>führenden</u> Schnürsenkel und am rechten Schuh den nach links <u>führenden</u> über dem nach rechts <u>führenden</u> , so daß sie am Ende spiegelbildlich eingefädelt waren.
47	He remembered, a few years ago, seeing her threading new laces into her sneakers, always crosswise, on the left-hand shoe the lace <u>leading</u> to the right over the one <u>leading</u> to the left and on the right-hand shoe the lace <u>leading</u> to the left over the one <u>leading</u> to the right, so that in the end they were laced in a mirror image of each other.
40	Sjetio se kako ju je prije nekoliko godina gledao kako u tenisice uvlači nove uzice, svaki put ih križajući tako što je na lijevoj tenisici desnu uzicu <u>vodila</u> preko lijeve i na desnoj tenisici lijevu uzicu preko desne. Na koncu su tenisice izgledale kao da je jedna

	odraz druge u ogledalu.
55	Immer wieder kostete es ihn alle Kraft, seiner Tochter, wenn sie mit ihm redete, tatsächlich zuzuhören und nicht auf die Lippen zu sehen, ihr nicht auf den <u>hüpfenden</u> Busen zu starren, wenn sie die Treppe hinunterkam, und nicht auf den Po, wenn sie vor ihm die Treppe hinaufstieg.
49	Again and again it took all his strength actually to look at his daughter when she talked to him and not to look at her lips, not to stare at her <u>bouncing</u> bosom when she came downstairs, or her bottom when she went upstairs in front of him.
41	Uvijek ga je stajalo snage da svoju kćer, kad bi s njim razgovarala, doista sluša, a ne da gleda njene usne, da ne pilji u njene dojke <u>koje poskakuju</u> dok silazi niza stube.
57	Die Spannung zwischen den dreien war so stark, daß Ilse ein <u>aufregendes</u> elektrisches Knistern spürte und dem Drängen ihrer Schüchternheit, unauffällig zu verschwinden, einfach nicht nachgab.
51	The tension among the three of them was so powerful that Ilse sensed an <u>exciting</u> electric crackle and simply refused to yield her shyness, which was urging her to disappear unnoticed.
43	Napetost između njih troje bila je tako jaka da je Ilse osjećala <u>uzbudljivo</u> električno pucketanje i jednostavno nije popustila nagonu svoje stidljivosti da se neprimjetno izgubi.
57	In Christianes schriller Schärfe, in Markos <u>schmeichelnder</u> , <u>werbender</u> Klebrigkeit.
51	In Christiane's shrill aggression, in Marko's * brown-nosing.
43	U Christianinoj prodornoj oštrini, u Markovoj <u>dodvorljivoj</u> i <u>zavodljivoj</u> žilavosti.
65	<i>In der ferne erkennt Jan das Licht eines Leuchtturms, nicht heller als ein heller Stern, mit regelmäßig auf- und weghuschendem kleinem Lichtstrahl.</i>
58	<i>In the distance Jan makes out the light of a lighthouse, no brighter than a bright star, with a little beam of light regularly <u>flashing</u> and <u>vanishing</u>.</i>
48	<i>Jan u daljini razaznaje svjetlost svjetionika, nimalo svjetliju od svijetle zvijezde, s malom svjetlosnom zrakom <u>koja se pravilno pojavljuje i nestaje</u>.</i>
66	<i>Jan friert, auch wenn das leise <u>tuckernde</u>, leicht <u>vibrierende</u> Auto Wärme spendet.</i>
59	<i>Jan shivers, even though the softly <u>ticking</u>, gently <u>vibrating</u> car gives off warmth.</i>
49	<i>Jan se smrzava i pored toga što automobil <u>koji tiho radi</u> i blago <u>vibrira</u> zagrijava prostor.</i>
67	<i>Mit <u>auffordernder</u> Geste gibt sie ihm eine Taschenlampe.</i>
60	<i>With an <u>encouraging</u> gesture she gives him a flashlight.</i>
49	<i>Ona mu <u>zajtjevnom</u> gestom pruži džepnu lampu.</i>
67	<i>Er beißt die <u>schlagenden</u> Zähne aufeinander und leuchtet ihr.</i>
60	<i>He grits his * teeth and catches her in the beam.</i>
49	<i>On stišće zube <u>koji</u> mu <u>cvokoću</u> i svijetli joj.</i>
68	<i>Sie zog ihm die schwer <u>werdenden</u> Augenlider hoch, leuchtete ihm in die Augen und tätschelte ihm die Wange.</i>

60	<i>She lifts his <u>increasingly</u> heavy eyelids, shines the flashlight into his eyes and strokes his cheek.</i>
50	<i>Podigla mu je već <u>otežale</u> očne kapke, posvijetlila mu u oči i potapšala ga po obrazu.</i>
72	In ihrer Angst sah sie ihn in einem der <u>glänzenden</u> synthetischen Jogginganzüge durch die Straßen schlurfen, in denen die Arbeitslosen mit Hund und Zigarette und Bierdose in ihrem Viertel unterwegs waren, planlos, ziellos, mutlos.
65	In her anxiety she saw him in one of those <u>shiny</u> synthetic tracksuits, shambling through the streets that the unemployed roamed with dogs and cigarettes and beer cans, aimless, goalless, spiritless.
53	U svom ga je strahu vidjela kako se u jednoj od onih <u>sjajnih</u> sintetičkih trenirki besciljno i obeshrabreno vuče ulicama onih četvrti po kojima njihovi nezaposleni stanovnici tamaraju praćeni psima, sa cigaretom i limenkom piva u ruci.
88	Das alles tat einer häßlichen, <u>abstoßenden</u> Krankheit viel zu viel Ehre an.
81	That showed far too much respect for an ugly, <u>repellent</u> sickness.
66	Sve je to bilo preveliko ukazivanje časti jednoj ružnoj, <u>odurnoj</u> bolesti.
96	So leise Ilse auftrat – die unter ihren Zehenspitzen <u>knarrenden</u> Dielen drangen in Karins Schlaf.
89	No matter how quietly Ilse had trodden, the <u>creaking</u> floorboards had forced their way into Karin's sleep.
72	Ma koliko da je Ilse tiho gazila, <u>škripanje</u> podnica ispod njenih nogu prodrlo je u Karinin san.
96	Auch Ingeborg wachte von den <u>knarrenden</u> Dielen auf.
89	Ingeborg too was woken by the <u>creaking</u> floorboards.
72	Od <u>škripanja</u> podnica probudila se i Ingeborg.
98	Die Arbeit lief gut, und er hatte Erfolg, und wenn er an einer <u>aufregenden</u> Reportage war, war der Thrill so stark wie früher.
91	Work was going well and he was successful, and when he was working on an <u>exciting</u> piece the thrill was as great as ever.
73	Posao je dobro išao i on je imao uspjeha, a kad je radio na nekoj <u>uzbudljivoj</u> reportaži, uzbuđenje je bilo jako kao i prije.
111	<i>Er ging die Straße entlang, passierte mehrere <u>parkende</u> Autos, fand einen älteren weißen Toyota, schlug mit einem Stein die Scheibe ein, stieg ein, schloß die Zündung kurz und fuhr los.</i>
103	<i>He walked along the road, passed several <u>parked</u> cars, found an elderly white Toyota, smashed the window with a stone, hot-wired the ignition and set off.</i>
84	<i>Išao je ulicom, prošao pokraj više <u>parkiranih</u> automobila, našao jednu stariju bijelu Toyotu, kamenom razbio prozor, ušao, prespojio paljenje i krenuo.</i>
115	<i>Das ist mein Werk, wollte sie Jan beim letzten Blick ins Schlafzimmer und beim Weg vorbei an der <u>weinenden</u> Frau des Vorsitzenden noch denken lassen. Kalt und stolz sollte er es denken und zugleich mit einem Schauer des Entsetzens.</i>

107	<i>That is my work</i> , she wanted to make Jan think with his last glance into the bedroom, and as he passed the <u>weeping</u> chairman's wife he was to think it coldly and proudly, and at the same time with a shudder of horror.
86	<i>To je moje djelo</i> , i tu je misao još htjela staviti Janu u glavu pri posljednjem pogledu na spavaću sobu i <u>uplakanu</u> predsjednikovu ženu dok pokraj nje prolazi. Hladno i ponosno je trebao na to misliti i ujedno s užasnom jezom.
117	Er weinte mit den kläglichen, <u>stoßenden</u> Lauten, mit denen er schon als Kind geweint hatte.
109	He was weeping with his pitiful, <u>halting</u> sounds he had as a child.
88	Plakao je jedno <u>se oglašavajući</u> i <u>na mahove</u> , kao što je plakao još dok je bio dijete.
118	Schließlich ärgerte der <u>tröstende</u> Singsang Christiane so, daß sie dazwischenfahren wollte.
109, 110	At last Christiane was so annoyed by the <u>comforting</u> singsong that she wanted to intervene.
88	To monotono, <u>utješno</u> zapijevanje na koncu je toliko naljutilo Christianu da je odlučila žestoko se umiješati.
122	Sie erzählte von ihren alten Freunden, die sich lange nicht gesehen hätten und endlich bei ihr trafen. Er machte <u>drohende</u> Andeutungen; wenn hier etwas nicht rechten Dingen zugehe und die Reporter nicht selbst drauf kämen, könne man es ihnen auch stecken.
114	She told him about the old friends whom she hadn't seen for a long time and who finally come to visit. He made <u>threatening</u> hints; if something improper was going on and the reporters didn't find it, they could be pointed in the right direction.
92	Ispričala mu je o svojim starim prijateljima koji se dugo nisu vidjeli i najzad se kod nje okupili, a on je, <u>prijeteći</u> , nagovijestio da, ukoliko se tu događa nešto što nije u redu i ako reporteri sami to ne otkriju, moglo bi se u tome pomoći.
123	Sie sah bei jedem <u>parkenden</u> Auto auf das Nummernschild – ein Reporter würde wohl aus Berlin oder Hamburg oder München kommen.
114, 115	She looked at the licence plates of all the <u>parked</u> cars – a reporter would probably come from Berlin or Hamburg or Munich.
92	Na svakom je <u>parkiranom</u> automobilu gledala registracijske pločice – reporter bi valjda došao iz Berlina, Hamburga ili iz Münchena?
123	Sie war nicht lang, aber trostlos: auf der einen Seite das verfallene Pfarrhaus, die <u>rostenden</u> landwirtschaftlichen Geräte, die schadhafte Mauer von Christianes Grundstück, auf der anderen graue, unbenutzte Lager und Schuppen der LPG.
115	It wasn't long, but it was bleak: on one side the dilapidated vicarage, the <u>rusting</u> agricultural implements, the damaged wall of Christiane's property, on the other side, gray disused warehouses and the sheds of the farming co-op.
92	Ulica nije bila duga, ali je bila očajna: s jedne strane oronuli župni dvor, <u>zahrđali</u> poljoprivredni strojevi, oštećeni zid od Christianina posjeda, a s druge strane sivo, nekorišteno skladište i šupe poljoprivredne zadruga.

125	Zugleich sah sie Jörg mit den <u>hängenden</u> Schultern, dem <u>schleppenden</u> Gang und den fahrigen Handbewegungen vor sich.
117	At the same time she saw Jörg with his <u>sloping</u> shoulders, <u>dragging</u> gait and agitated gestures.
94	Istovremeno je pred sobom vidjela i Jörga <u>spuštenih</u> ramena, <u>umorna</u> hoda i nemirnih kretnji ruku.
130	Manchmal habe ich sie zum Arzt begleitet, und sie hat sich ausgezogen und ihre schlaffe, <u>hängende</u> Haut und ihre krummen Knochen entblößt.
122	Sometimes I took her to the doctor, and she got undressed and revealed her sagging, <u>baggy</u> skin and her crooked bones.
98	Ponekad sam išao s njom k liječniku i ona bi se skinula i razgolitila svoju mlitavu, <u>obješenu</u> kožu i iskrivljene kosti.
141	Christianes Sorgen mit dem Schimmel in den Mauern und dem Wurm im Holz, mit dem Dach, den Leitungen, den Fördermitteln und –auflagen – er hatte für alles ein aufmerksames, <u>mitfühlendes</u> Ohr.
133	Christiane's concerns about the mildew in the walls and the worms in the wood, about the roof, the pipes, government subsidies for repair – he had an attentive and <u>sympathetic</u> ear for everything.
106	Christianine brige zbog plijesni u zidovima i crvotočine u drvu, zbog krova, vodova, zajmova i naloga – za sve je to imao pažljivo i <u>suosjećajno</u> uho.
142	Andreas machte eine unverbindlich <u>bestätigende</u> Bewegung mit Schultern und Armen und blieb an Gerd Schwarz' Seite.
134	Andreas gave a noncommittally <u>affirmative</u> shrug, and remained by Gerd Schwarz's side.
106	Andreas je neobaveznom kretnjom ramena i ruku <u>na neki način to potvrdio</u> te i dalje ostao uz Gerda.
144	Daß die Gewalt des Staats nichts mehr taugt, zeigt jedes global <u>operierende</u> Unternehmen, das keine Steuern zahlt, weil es, wo es sie zahlen müßte, nur Verluste macht und, wo es Gewinne macht, keine zahlen muß.
135, 136	That the power of the state doesn't accomplish anything any longer is apparent in all the globally <u>operating</u> business that pay no taxes, because where it should be paying taxes it's making losses and where it's making profits it doesn't have to pay any taxes anyway.
107	Da državna vlast nije više ni za šta, to pokazuje svako poduzeće <u>koje</u> globalno <u>posluje</u> , koje ne plaća porez jer tamo gdje bi ga moralo plaćati, pravi samo gubitke, a tamo gdje pravi dobitke, ne mora ga plaćati.
156	Ulrich hatte nicht nur ein Kistchen Champagner, sondern auch ein Kistchen Bordeaux mitgebracht, und sie stießen auf alte Freunde und alte Zeiten an und sahen dazwischen dem Funkeln des Kerzenlichts im Rotwein zu, wie man am Wasser den <u>ankommenden</u> Wellen oder im Kamin den <u>züngelnden</u> Flammen zusieht.
147,	Ulrich hadn't just brought a case of champagne, he'd brought a case of claret as well,

148	and they clinked glasses to old friends and old times and watched the flickering of the candlelight in the red wine, as one watches the waves <u>coming</u> in on the water or the <u>darting</u> flames in the fireplace.
116	Ulrich nije donio samo sanduk šampanjca nego i sanduk bordeauxa, i oni su nazdravljali starim prijateljima i starim vremenima, a u međuvremenu promatrali u crnom vinu treperenje svjetlosti svijeća, onako kako se na vodi promatra val <u>koji dolazi</u> ili u kaminu <u>palucanje</u> plamena.
156	Ganz wohl war ihr nicht dabei, aber sie spürte wieder den Kitzel des Verbotenen, den das Einsteigen auf den Hof des Straßenverkehrsamts hatte, den Reiz der Atmosphäre mit Nacht und Regen und <u>huschendem</u> Licht der Taschenlampen, das gute Gefühl des Zusammenhalts.
148	She was a little uneasy about it, but once again she felt the thrill of the forbidden that she had felt when they broke into the courtyard of the highway department, the excitement of the atmosphere with night and rain and the <u>flitting</u> flashlight, the good feeling of solidarity.
116	Nije se sasvim dobro osjećala, ali je opet osjetila dražkanje što su ga izazivale zabrane poput penjanja u dvorište Ureda za gradnju cesta i draž atmosfere kišne noći s <u>nestalnom</u> svjetlošću džepnih svjetiljki, dobrog osjećaja složnosti.
157	Erinnerungen waren von ihm nicht zu erwarten, aber Marko und Dorle, von denen sie auch nicht zu erwarten waren, hatten sich mit gelegentlichen <u>staunenden</u> oder spöttischen Bemerkungen beteiligt.
149	No memories were expected of him, but Marko and Dorle, of whom none were expected either, had intervened with occasional <u>amazed</u> or derisive remarks.
117	Od njega se, doduše, nisu ni očekivala sjećanja, ali su se Marko i Dorle, od kojih se također nisu očekivala, povremeno uključivali sa <u>začudnim</u> ili podrugljivim opaskama.
163	Dann knackten dicht vor ihr Zweige, und ihre <u>tastenden</u> Hände fanden Ferdinand.
155	The branches close in front of her cracked and her <u>groping</u> hands found Ferdinand.
121	Onda je tik ispred nje zapucketala grana i njene su ruke <u>napipale</u> Ferdinanda.
167	Er zeigte ihr sein Profil mit den aufeinandergepreßten Lippen und <u>arbeitenden</u> Backenmuskeln und sie fand, daß er hinreißend männlich aussah.
159	He showed her his profile, with the lips pressed together and the cheek muscles <u>working</u> , and she thought he looked delightfully masculine.
123	Gledala je njegov profil sa stisnutim usnama i obrazom na <u>kojem igraju mišići</u> , i zaključila da izgleda izrazito muževno.
170	Hör mit dem <u>anmaßenden</u> Gerede auf.
161	Enough of that <u>supercilious</u> talk.
126	– Prestani s tim svojim <u>umišljenim</u> tlapnjama.
171	Wieder setzte Marko dem <u>weggehenden</u> Andreas nach.
162	Again Marko pursued Andreas <u>as he left</u> .
127	Opet je Marko krenuo za * njim.
176	Sie sah alles in ihrem <u>schlafenden</u> Bruder: seinen Ernst, seine guten Absichten, seine

	Eifer, seinen Mangel an Distanz – zu allem und auch zu sich selbst, seine Enge, seine Selbstüberschätzung, seine Rücksichtslosigkeit, seine Hilflosigkeit.
167	She saw everything in her <u>sleeping</u> brother: his seriousness, his good intentions, his eagerness, his lack of detachment – from everything and also from himself, his narrowness, his hubris, his recklessness, his helplessness.
130	U svom je <u>usnulom</u> bratu vidjela sve: njegovu ozbiljnost, dobre namjere, revnost i pomanjkanje distance – prema svemu, pa i sebi, njegovu ograničenost, samoprecjenjivanje, bezobzirnost, bespomoćnost.
179	Als Margarete mitten in der Nacht aufwachte und das Rauschen des Regen hörte, lauter, so kam's ihr vor, als beim Einschlafen, freute sie sich auf die Hortensien, die am nächsten Morgen leuchtender blühen würden, auf die reife Fülle der Himbeeren und Tomaten, auf die <u>strahlende</u> Stattlichkeit der Eichen.
170	When Margarete woke up in the middle of the night and heard the rustling of the rain, louder than when she had gone to sleep, it seemed, she looked forward to the hydrangeas, which would blossom brighter the following morning, the ripe fullness of the raspberries and tomatoes, the <u>radiant</u> stateliness of the oaks.
133	Kad se Margarete usred noći probudila i čula rominjanje kiše, ovaj put još jače, doživjela je to kao nešto pred san: radovala se zbog hortenzija koje će ujutro sjajnije cvjetati, zbog obilja zrelih malina i rajčica, zbog <u>blistave</u> raskoši hrastova.
189	Dann stellte sie sich vor, daß aus dem langsamen Bach in <u>reißendes</u> Gewässer geworden war, daß sie unbedacht gleichwohl hineinsprang, fortgerissen und untergespült wurde.
179	Then she imagined the slow stream turning into <u>rapids</u> , imagined herself heedlessly jumping in anyway, pulled along and dragged below.
140	Onda je zamislila kako je od sporog potoka postala <u>silovita</u> voda, kako je nepromišljeno ipak skočila u nju, a voda ju je povukla i progutala.
193	<i>Sie sehen in den Schacht und sehen Rauch und Flammen und das <u>pendelnde</u> Kabel des Fahrstuhlkorbs.</i>
182, 183	<i>They look into the shaft and see smoke and flames and the <u>rocking</u> cable of the elevator.</i>
143	<i>Gledaju u okno i vide dim i plamen, a uže <u>koje</u> nosi dizalo <u>se njiše</u>.</i>
203	Er hatte sich seine rede so sorgfältig zurechtgelegt, daß er zunächst dozierend klang, aber er trug mit <u>wachsender</u> Sicherheit und Leidenschaft vor.
192	He had marshaled his speech so carefully that it sounded professorial at first, but he delivered it with <u>growing</u> confidence and passion.
150	Brižljivo je pripremio ono što će reći tako da je u početku djelovao kao da docira, ali je kasnije govorio sa sve <u>većom</u> sigurnošću i strašću.
206	Manchmal terrorisierte sie ihn mit ihren Forderungen, ihren Vorwürfen, ihrem Jammern und Nörgeln, ihren zielsicheren <u>verletzenden</u> Bemerkungen.
196	Sometimes she terrorized him with her demands, her accusations, her complaining and nagging, her unerringly <u>wounding</u> remarks.

153	Katkad ga je terorizirala svojim zahtjevima, prigovorima, jadikovkama i zanovijetanjem, svojim sigurno ciljanim opaskama <u>koje su</u> ga pogadale i <u>ranjavale</u> .
208	Sie hörte das Gewirr der <u>redenden</u> , <u>lachenden</u> Stimmen am Frühstückstisch.
198	She heard the confusion of <u>speaking</u> , <u>laughing</u> voices at the breakfast table.
154	Čula je <u>žamor</u> glasova i <u>smijeh</u> onih koji doručkuju za stolom.
209, 210	Jedenfalls sei das Offenlassen des Themas ein <u>glänzender</u> Einfall des Bundespräsidenten oder seines Public-Relations-Beraters gewesen; die Spannung sei groß und der Dom voll.
199, 200	At any rate leaving the subject open had been a <u>brilliant</u> idea on the part of the President or his spin doctor – the speaker stressed that the tension was great and the cathedral was full.
155	U svakom slučaju, bila je <u>sjajna</u> ideja što predsjednik nije ranije naveo temu otvorenom, njegova ili njegova savjetnika za odnose s javnošću; nestrpljenje je veliko i katedrala puna.
223	Karin schüttete den Eimer mit <u>ausholender</u> , <u>segnender</u> Gebärde aus.
213	Karin poured out the bucket with a <u>sweeping</u> , <u>benedictory</u> gesture.
166	Karin je prolijevala vodu <u>dugim zamasima</u> , <u>kao da je blagoslivlja</u> .

3. Sintaktička utor komplementa kopule

9	Aber die schlechte Haltung betonte den kleinen Bauch, der nicht zu den dünnen Armen und Beinen paßte, der Gang <u>war schleppend</u> , das Gesicht grau, und die Falten, kreuz und quer auf der Stirn und steil und lang in den Wangen, zeigten nicht Konzentration an, sondern ein diffuses Überfordertsein.
5	But his poor posture emphasized his little paunch, which didn't match his thin arms and legs, his gait <u>was slow</u> , his face gray, and the wrinkles that crisscrossed his forehead, and were steep and long in his cheeks, indicated not concentration so much as a vague sense of strain.
8	Ali loše je držanje naglašavao mali trbuh koji nije pristajao uz tanke ruke i noge, hod mu <u>je bio trom</u> , lice sivo, a bore – uzdužne i poprečne po čelu i okomite i dugačke po licu – nisu govorile o usredotočenosti nego o nekoj rastrzanoj prenapetosti.
92	Der Besucher, der den Blick schweifen läßt, verliert sich mit ihm, und es macht ihn traurig und <u>ist</u> zugleich so <u>zwingend</u> , daß ihn die Sehnsucht ergreift, sich dareinzuschicken.
86	The visitor who lets his eye wander loses himself along with it, and it saddens him and <u>is</u> at the same time so <u>compelling</u> that he is seized by the longing to merge with it.
69	S pogledom koji luta izgubi se i sâm posjetitelj, i to ga ražalosti, a ujedno ga, <u>poput prisile</u> , obuzme čežnja da se prepusti toj praznini.
97	Die anderen <u>werden</u> wahnsinnig rücksichtsvoll und <u>zartfühlend sein</u> .
90	The others <u>will be</u> incredibly considerate and emotionally <u>gentle</u> .

72	Svi će <u>biti</u> ludo obzirni i <u>nježni</u> .
124	Christiane <u>wurde wütend</u> .
116	Christiane <u>was furious</u> .
93	Christiane <u>je bila bijesna</u> .
150	Marko <u>wurde wütend</u> .
142	Marko <u>grew furious</u> .
112	Marko <u>se razbjesnio</u> .
154	Und <u>ansteckend</u> – die anderen wurden heiterer.
146	And it <u>was infectious</u> – the others grew more cheerful.
115	I <u>bila je zarazna</u> – sve ih je razveselila.
155	Auch dieses Gefühl <u>war anheimelnd</u> .
147	That feeling <u>was cozy</u> too.
115	A taj <u>je osjećaj bio ugodan</u> .
166	Sie <u>waren</u> schon älter und nicht so herzlich, sondern eher <u>zurückhaltend</u> .
158	They were older, and not particularly warm – they <u>were</u> rather <u>reticent</u> .
123	<u>Bili su</u> već stariji ljudi i ne osobito srdačni, više <u>suzdržani</u> .
180	Sie konnte sich nicht erklären, warum dieses Aneinanderliegen so <u>beruhigend war</u> , aber es war's.
171	She couldn't work out why their lying together like this <u>was so calming</u> , but it was.
134	Nije si mogla objasniti zašto je to ležanje udvoje toliko <u>smiruje</u> , ali bilo je tako.

Izdvojeni primjer

186	Er war für sie ein Objekt der Neugier geworden, das sie mit kalten Augen ansah und manchmal <u>überraschend</u> , manchmal befremdlich, immer interessant fand.
176	He had become an object of curiosity to her, one that she looked at with cold eyes and found sometimes <u>surprising</u> , sometimes disconcerting, always interesting.
138	Za nju je on postao objekt radoznalosti kojega gleda hladnim očima i nalazi ga, ponekad <u>začudnim</u> , ponekad neobičnim, ali uvijek zanimljivim

Ovaj se primjer smatra graničnim zbog toga što *finden* ne pripada u prave kopulativne glagoli, već bi ekvivalentan hrvatski pojam bio semikopulativni glagol. Ipak, navedeni se primjer smatra komplementom kopule. I njemačka gramatika daje za to potvrdu:

„In notwendiger Verbindung mit einem Partizip I stehen auch einige Vollverben, wie z.B. *nennen, bezeichnen als, erklären für, halten für, finden*.

Das Subjekt des Partizips ist identisch mit dem Objekt des finiten Verbs. Als Partizip können nur Verben auftreten, die eine sein-Verbindung zulassen:

Ich finde das Argument überzeugend.

Ich finde, dass das Argument überzeugend ist.

Ich finde, dass das Argument überzeugt.“ (Helbig – Buscha 2001: 107)⁸¹

Slično kao i kod *Subjektsprädikativ* gdje particip popunjava sintaktički utor komplementa kopule, za ovaj bi se primjer moglo reći kako se ponaša na isti način, no ipak postoji razlika. Budući da glagol *finden* nije semantički „prazan“, a ipak se može naći u sličnom sintaktičkom položaju kao i kopulativni glagoli poput *werden* i *sein*, particip ovdje ima funkciju tzv. *Objektsprädikativ* gdje pobliže opisuje obilježja objekta na koji se odnosi (usp. Helbig – Buscha: 2001: 453).

4. Gradacijske čestice

83, 84	Nur Mond und Sterne leuchteten, die Sternbilder <u>überwältigend</u> klar und hell, die Milchstraße verschwenderisch großzügig, der Mond mit zufriedener Behäbigkeit.
76	Only the moon and stars gleamed, the constellations <u>overwhelmingly</u> clear and bright, the Milky Way extravagantly generous, the moon contentedly sedate.
63	Samo su s neba sjali mjesec i zvijezde, zviježđa su bila <u>impresivno</u> jasna i svijetla, Mliječna staza raskošno sjajna a mjesec zadovoljan svojom superiornošću.
107	Wo der Wald nicht bis an den Bach reichte, gingen sie in <u>stechend</u> heißer Sonne.
100	Where the forest didn't reach all the way to the stream, they walked in <u>piercingly</u> hot sunshine.
80	Tamo gdje šuma nije dosežala do potoka, išli su po suncu <u>koje je pržilo</u> .
142	Bei allem war er so <u>wohltuend</u> bescheiden und Christiane binnen kurzem so vertraut, daß sie ihm anbot, er könne sich gerne allein weiter umschaun.
134	He was so <u>benignly</u> modest about everything, and Christiane was soon so trusting that she suggested he go on looking around on his own.
106	Pri svemu je tome bio tako <u>ugodno</u> skroman i Christiani je postao tako blizak da mu je ponudila da dalje sâm razgleda park.
167	Er zeigte ihr sein Profil mit den aufeinandergepreßten Lippen und arbeitenden Backenmuskeln und sie fand, daß er <u>hinreißend</u> männlich aussah.
159	He showed her his profile, with the lips pressed together and the cheek muscles working, and she thought he looked <u>delightfully</u> masculine.
123	Gledala je njegov profil sa stisnutim usnama i obrazom na kojem igraju mišići, i zaključila da izgleda <u>izrazito</u> muževno.

⁸¹ U obavezim svezama s participom I. mogu se naći neki punoznačni glagoli, npr. *nazivati*, *označiti kao*, *objasniti (za)*, *držati (za)*, *smatrati*. Subjekt je participa identičan objektu finitnog glagola. Kao participi mogu se pojaviti samo oni glagoli koji dopuštaju svezu s glagolom biti: Smatram taj argument uvjerljivim; Smatram da je taj argument uvjerljiv; Smatram da taj argument uvjerava.

11. ZAHVALE

Na kraju, voljela bih zahvaliti onima koji su mi pomogli u boljem razumijevanju materije svojim sugestijama, objašnjenjima te posudbi teže dostupne literature:

znanstvenoj novakinji Marini Grubišić s Odsjeka za anglistiku na sugestijama i pomoći s koncepcijom rada,

svom tati, Josipu Korenu, na primjerima iz dijalekta i pojašnjenjima njihove uporabe,

višoj lektorici Inji Skender Libhard s Odsjeka za germanistiku na pojašnjenjima vezanim uz njemački gerund te sugestiji korpusa za analizu,

asistentu Anđelu Starčeviću s Odsjeka za anglistiku na posudbi teže dostupne literature i razjašnjenjima sintaktičkih nedoumica,

dr. sc. Ireni Zovko Dinković s Odsjeka za anglistiku na pojašnjenjima vezanima uz pridjeve u Dyirbalu, Lakhoti i Nootki te povezanosti njihovih obilježja s indoeuropskom porodicom jezika.

Bez njihove pomoći rad nikako ne bi bio isti.

12. ŽIVOTOPIS

Rođena sam 1988. u Čakovcu. Osnovnu sam školu završila u Novom Marofu, kao i osnovnu glazbenu školu gdje sam svirala harmoniku u klasi prof. Branke Geček. Glazbeno obrazovanje nastavila sam u Varaždinu unutar programa Orguljaške škole u klasi prof. Višeslava Jaklina gdje su mi predmet struke bile orgulje. Dvojezični program na engleskom jeziku opće gimnazije završila sam u Varaždinu 2007. godine. Godine 2007. upisala sam dvopredmetni studij engleskog jezika i književnosti te hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci te ga nastavila na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2008. godine član sam šahovske ekipe Fakulteta s kojom sam osvojila srebrnu medalju na Sveučilišnom prvenstvu grada Zagreba u šahu akademske godine 2008./2009. i 2009./2010. te brončanu 2010./2011. Godine 2012. unutar programa studentske razmjene CEEPUS provela sam semestar na Sveučilištu u Grazu (Karl Franzes Universität Graz) na Institutu za prevođenje (Institut für Translationswissenschaft) s fokusom na usmeno prevođenje. Uz engleski jezik, govorim njemački (razina B2) i španjolski (razina A2).